

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

NSV Liidu ajaloo kateeder

Maie Särak

**KUNSTIALANE KIRJANDUS
AJALOO KULTUURITEEMADE ÕPETAMISEL
V-VIII KLASSINI
Diplomitöö**

TÖÖ JUHENDAJA

Ped. kand. H. Palamets

*NSV Liidu ajaloo kateed.
invent. nr. 2291*

TALLINN 1972

S I S S E J U H A T U S

Kunstil on ühiskonna elus suur tähtsus - ta kasvatab inimese ideelis-emotsionaalset suhtumist tegelikkusse. NLKP programm rõhutab, et "kirjandus ja kunst peavad olema rõõmu ja innustuse allikaks miljonitele inimestele, väljendama nende taht, tundeid ja mõtteid, aitama kaasa nende ideelisele rikastumisele ja kõlbelisele kasvatamisele".¹ Samas püstitatakse ajaloolise tähtsusega nõue, "et kõik töötajad saaksid esteetilise kasvatuse, et kujundada rahvas head kunstimaitset ja kultuurilisi harjumusi".²

Sellest lähtudes tuleb nõukogude inimesi õpetada mõistma ja armastama kunsti. Vahetult isikliku mulje tulemusena võib kunstiteos meeldida või mitte, ta kas haarab või jätab üksikõikseks. Kuid ainult teose emotsionaalsest hinnagust ei piisa kunstimaitse kasvatamisel.

Ilumeele kujundamine peab algama esimestest eluaastatest, kuna just siis arenevad kõige kiiremini lapse meeleorganid, eriti nägemis- ja kuulmismeel- esteetilise tunnetuse peamised vahendid. Lapse kooliminekuuga langeb suur osa esteetilisest

¹ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm. Tln., 1961, lk. 121.

² Samas, lk. 120.

kasvatustööst kooli osaks. Lootma jääda aga ainult koolipoolsele kasvatusesele ei saa. Miks? Ühelt poolt sellepärast, et lapse eelkooliiga on soodsaim pinnas esteetiliste emotsioonide kujundamiseks, teiselt poolt aga seetõttu, et kaasaegse kooli üks kitsaskohti - esteetilise kasvatusese vähene individualiseeritus ei võimalda koolis saavutada seda efekti, mida esteetilise kasvatusese eesmärgid silmas peavad.¹

Samal ajal ei ole aga ka põhjust alahinnata kooli osa. Lapse kodust saadud esteetilist pagasit tuleb süvendada, täiustada teadmistega, teinekord aga ka korrigeerida. Kunstimaitse kasvatamine toimub koolis kindlasuunalise mõjutamise teel heade kunstiteoste kaudu.

Eriti soodsaid võimalusi õpilaste emotsionaalse sfääri mõjutamiseks pakuvad ajaloo kursuses esinevad kultuuriteemad, mille all mõistame teatava ajalooajalooperioodi teaduse, hariduse, muusika, kirjanduse, arhitektuuri, kujutava kunsti ja teatri arengu põhietappide tutvustamist õpilastele. Muidugi on ajalooõpetuses raske viia õpilasi kunstiteose sügavama tajumiseni, sest kultuuriteemade käsitlemine koolitunnis on suuresti raskendatud: arvesse tuleb kasutatavate reproduktsioonide halb kvaliteet ning kultuuriteemadele eraldatud napp tundide arv, mille tulemusena aga võivad kujuneda ühekülgselt arenenud noored inimesed. Seda enam tuleb kunstialaste teadmiste andmisel valida iga aja järgu kunstist niisugused õppeviisid, mis kõige rohkem soodustaksid huvi tärkamist õpitava vastu, tunnete ja mõtete tekkimist.²

¹ E.Rehe, Vestlusi maitsest. Tln., 1970, lk. 48.

² S.Õispuu, Õpilaste emotsionaalse sfääri mõjustamisest ajaloo õpetamisel. "Nõukogude Kool", 1971. nr.9, lk.653.

"Õnneliku käega toimib õpetaja, kes suudab kunsti salakeele tundmiseni juhatada. See on keerukas ja läbinisti loov pedagoogitöö, ainult selle kaudu võidakse kunstiväärtuste intiimsesse lähedusse jõuda. Sellest lähtekontaktist johtub uskumatult palju õpilase kasvatamiseks. Ometi ei saa kasvatus kunsti kaudu koolis tähendada vaid kunsti nautimist. Kunsti on tarvis õppida,"¹ nagu ^{on} väljendanud filioloogiakandidaat K.Leht.

Antud töö eesmärgiks on abistada õpetajaid täiendava kunstikirjanduse valikul ajaloo kultuuriteemade õpetamisel üldkasvatusliku kooli V-VIII klassini. Ajaloo kultuuriteemade metoodikat üldse ja iseseisvat tööd nende teemade ^{on} käsitlemisel meie vabariigis mõningal määral juba uuritud. Mainida võiks V.Aaviksoo brošüüri "Õpilaste maailmavaateline ja esteetiline kasvatamine vene kunsti ajaloo kaudu" (Tln., 1966), mis annab ülevaate vene kunsti ajaloo põhietappidest ja probleemidest ning tähtsamate kunstnike loominguist, ja S.Õispuu "Olukorrast ja probleemidest NSV Liidu kultuuriteemade õpetamisel" (Tln., 1968) ning tema kandidaaditöö materjalidele tuginevat "NSV Liidu ajaloo kultuuriteemade õpetamine VII ja VIII klassis" (Tln., 1972), kus kirjeldatakse olukorda, mis valitseb meie koolides kultuuriteemade õpetamisel.

Kuna töö autor ei ole ise tegutsenud pedagoogina, siis õpetamise metoodika osas ei paku midagi ka käesolev töö, jäädes vaid soovitusnimestiku tasemele, mis on koostatud

1

K.Leht, Esteetilise kasvatus mõnest lähteprobleemist ja arengujoonest. "Nõukogude Kool", 1970, nr. 4, lk. 295.

Fr.R.Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikliku Raamatukogu fondide põhjal. Nimestikku on kogutud valikuliselt kirjandust koolis läbivõetavatelt kujutava kunsti ja arhitektuuri aladelt. Koostamise aluseks on võetud vastavad õpikud -

V kl. F.Korovkin, Vanaaeg. Tln., 1971. 252 lk., illustr., 12 lehte illustr.

VI kl. J.V.Agibalova ja G.M.Donskoi. Keskaeg. Tln., 1971. 280 lk., illustr., 8 lehte illustr.

VII kl. M.Netškina ja P.Leibengrub, NSV Liidu ajalugu. Tln., 1971. 278 lk., illustr., 4 lehte illustr.

VIII kl. I.A.Fedossov, NSV Liidu ajalugu. Tln., 1971. 207 lk., illustr., 4 lehte illustr.

A.V.Jefimov. Uusaeg I osa. Tln., 1971. 336 lk., illustr.

J.Kahk, H.Palamets, S.Vahtre. Eesti NSV ajalooost.

Tln., 1972. 112 lk., illustr. ja 1971/72. õ.-a.

programmid.¹

Valiku tegemisel on arvesse võetud kirjanduse sobivust vastavalt õpilaste eale, väljaande ilmumisaega (sellest sõltus omakorda kättesaadavus), illustratsioonide rohkust ja kvaliteeti, autori esituslaadi. Läbivaadatud kirjanduse hulgast tuli eelnimetatud põhjustel välja jätta üle poole. Kogu töösse võetud materjal on anoteeritud, mis abistab õpetajaid valiku tegemisel. Nii kaua kui ajalooõpetajaid ei ole varustatud lubatud kultuuriajaloo albumitega ja ammuoodatud suureformaadiliste reproduktsioonidega tsentraliseeritud korras, tuleb igaljuhul omaalgatuslikult leidlik olla nii vajalike abimaterjalide hankimisel kui selle esi-

I

Программы восьмилетней и средней школы на 1971/72 учебный год. История. М., 1971.

tamisel õpilastele.¹ Rajoonide pedagoogidel, kel puudub võimalus leida vajalikku kirjandust kohalikust raamatukogust, võivad seda teha raamatukogudevahelise abon^{me}endi kaudu.

Kunstiajaloost teoseid valides peab arvestama, et 11-13.a. vanune laps ei taipa veel paljude kunstiteoste sisu ega saa esteetilist elamust vormist. Üldiselt on varasemate aegade kunstikeel lihtsam, seda just antiikkunsti osas, kus pearõhk langes välise ilu kujutamisele ja mis on ka lastele arusaadavam. I-IV klassis on peamiseks käsitlemisviisiks vestlused kunstiteostest koos õpilaste iseseisva vaatlus- ja analüüsivõime ergutamiseks. V-VIII klassis jätkatakse eelnevate aastate tööd juba vestlusega kunsti ajaloost, kusjuures kunstiteoseid valitakse historismi printsiibist lähtudes. Kunstiteoste tundmaõppimisel rõhutatatakse selle seoseid looduse, oma aja kunstivaadete ja kunstniku isikuga.²

V ja VI klassis õpitakse ajalootundides vana- ja kesk-aega, Siin on täiesti kohane tutvuda Vana-Egiptuse püramiidide, Assüüria-Babüloonia bareljeefide, romaani ja gooti stiilide erinevustega, renessansiajastu meistrite elujaatava kunstiga jne. Kõige selle kaudu on võimalik näidata kunstiliste kujundite tinglikkust olenevalt materjalist, tehnikast ja kunstiteose funktsioonist, samuti erinevate rahvaste ja ajalooajalooperioodide karakterist ja vaimseist tarbeist.³

¹ H.Sema, "Kultuuriteemade käsitlemisest 8.klassi uusaja kursuses. "Nõukogude Kool", 1971, nr, 9, lk.640.

² S.Õispuu, Eelülesanded ajaloo õpetamisel. "Nõukogude Kool", 1969, nr. 3, lk.193.

³ A.Remmel, Kunstiõpetuse lähted üldhariduslikus koolis. "Nõukogude Kool", 1971, nr. 8, lk. 692.

V klass õpib ajalugu nädalas 2 tundi, kokku 70 tundi. Selle klassi programm koosneb neljast osast. Programmi esimene osa "Ürginimeste elu" võetakse läbi viie tunni jooksul. Paragrahvis "Kunsti ja religioosete uskumuste tekkimine" tutvuvad õpilased kunstiga, mis tekkis umbes 30000 aastat tagasi. Koopajoonised - need on inimkonna esimesed kunstiteosed. Koopajooniste kaudu õpitaksegi tundma nende nii kaua tagasi elanud ürginimeste elu, nende kombeid. Siin aitab palju kaasa õpetaja elav jutustus - kui suudame mõjustada õpilaste emotsionaalset sfääri, suurendame ka märgatavalt huvi õppeaine vastu.

Programmi teine osa "Vana Idamaa" koosneb neljast peatükist: Vana-Egiptus, Ees-Aasia vanaajal, Vana-India, Vana-Hiina. Iga peatükk lõpeb kultuuriteemaga. Vana-Egiptuse kunsti osas tutvuvad õpilased egiptuse püramiidide ja tempelitega, Ees-Aasia rahvaste kultuurist on peatähelepanu assüüria kunstil, Vana-India kunstiga tutvudes räägitakse kõigepealt arhitektuurist ja skulptuurist, mis olid omavahel lahutamatult seotud. Vana-Hiina kunsti puhul on põhjust peatuda keraamikal.

Nende teemade käsitlemine peab aitama ka europotsentristliku lähenemise vältimist. Tähtis on siin rõhutada, et ka väljaspool Euroopat kujunes kõrge arengutasemega kultuur.

Kreeka arhitektuuri elemendid on ka meie ehituskunstis ilmsed. Seda on kindlasti näinud ka õpilased, sageli teadmata nende päritolust. Hakati ju XVIII saj. lõpul imetlema kreeka kultuuri lihtsust ja loogilisust, vastandati seda peenutsevale aristokraatlikule kunstile. Uut stiili tuntakse põhiliselt klassitsismi nime all (ladine keeles classicus -

esmaklassiline), kuna see propageeris antiikkunsti taas-elustamist.

Ka Eestis leidub mõningaid klassitsistliku arhitektuuri näiteid: Tallinⁿas Toompeal, Tartus ülikoolihooned, rae-koda, hooned Raekoja platsi ääres, Kivisild (hävinenud), mõisahooned (Saku, Kolga, Hõreda, Riisipere jt.). Kunsti tundmaõppimine omandab siin lausa elulise tähenduse - vanaaja kunsti kaudu leiavad õpilased tee kunsti mõistmiseks ka enda ümber, oma igapäevases elus ja vastupidi! Orgaaniline seos kaasaegse ja vanaaja kunsti vahel annab õpetajale võimaluse lähendada ja muuta mõistetavamaks meile kaugete aegade ja rahvaste kunsti. Siin oleneb palju pedagoogist. "Õppeprotsess on keerukas ja mitmetahuline. Ühekülgsus ei ole siin lubatud. Kui ei peeta silmas psühholoogilisi tingimusi, ei ergutata aktiivset mõttetegevust tunnis, ei keskenduta õigetel alustel tähelepanu aine vastu, ... ei mõjustata õpilaste emotsionaalset sfääri, siis ei suuda õpetaja kindlustada ka teadmiste efektiivset omandamist." 1

Kreeka skulptuuri õppides on Tartu õpetajatel hea võimalus külastada õpilastega meie vabariigi vanimat muuseumi - TRÜ Klassikalise Muinasteaduse muuseumi ülikooli peahoones, kus asuvad kreeka kuulsate meistrite poolt loodud skulptuuride kipskoopiad.

Neljas ja ühtlasi viimane osa programmist "Vana-Rooma" koosneb viiest peatükist. Kunstiküsimusi käsitletakse neljandas peatükis. Siin on vaatluse all arhitektuuri ja skulp-

I

V.M.Экземплярский, Очерки психологии учебно-воспитательной работы в школе. М., 1955, стр. 14.

Tsiteeritud artikli järgi: S.Õispuu, Õpilaste emotsionaalse sfääri... lk. 650.

tuuri areng, kreeka kultuuri mõju rooma kultuurile.

Muidugi tuleb arvestada kunstiküsimuste õpetamisel V klassis õpilaste kunstikogemuste nappust ja arusaamade primitiivsust. Nooremate klasside õpilastel kujuneb kunstiteoste hindamisel kriteeriumiks mitte sedavõrd kunstiteose vorm ja meisterlikkus, kuivõrd sümpaatia või antipaatia kujutatava stseeni või isiku vastu. Analoogiliste tulemusteni jõudis ka vanaaja kunsti käsitlemisel V klassis pedagoogikakandidaat G. Kossova. "Selle vanuseastme õpilaste sümpaatia, kaastunde, vaimustuse kutsusvad eelkõige esile kunstimälestised, mis teostes väljendatud ideede kaudu on lähedased meie ühiskonna moraalinormidele. Näiteks Egiptuse vaaraode kujusid õpilased meeldivate teoste hulka ei nimeta".¹

Kuues klass õpib keskaja ajalugu 70 tunni vältel kahe nädalatunniga. Programmi kohaselt on keskaja esimesele osale "Feodaalkorra tekkimine" ette nähtud 16 tundi. Kunstialaseid teemasid on siin kaks "Bütsantsi kunst"-arhitektuur ja kujutav kunst (mosaiik, fresko, ikoonimaal) ning kalifaadi maade kunst - arhitektuur, kunstikäsitöö. Teine programmi osa "Feodaalkorra arehmine" haarab 28 tundi ja koosneb kaheksast peatükist. Peatükis "Lääne-Euroopa kultuur XI-XV saj." käsitletakse romaani ja gooti stiili ehitisi (lossid, kirikud, raekojad), skulptuuri ja maalikunsti arengut.²

¹ S. Õispuu, Õpilaste emotsionaalse sfääri... Lk. 654.

² Программы восьмилетней и средней школы . М., 1971., стр. 47.

Siinjuures ei tahaks nõustuda õpiku lihtsustatud sele-
tusega romaani stiili kohta: "Tolleaegsed ehitajad võtsid
palju üle rooma arhitektuurist. Sellepärast nimetatakse
XI-XII saj, ehitisi romaani stiili ehitisteks." ¹

O. ja J.Kangilaski "Kunsti kukeaubitsas" on öeldud: "...
võime rääkida täiesti uuest kunstistiilist, mis esma-
kordselt pärast Rooma lange~~m~~ist andis suurteoseid kõigis
žanrides, nn.romaani kunstist. See nimetus on aga tinglik
ja oleks vale arvata, nagu tähendaks see X-XII sajandi
kunsti seost rooma kunstiga." ²

Eelpoolnimetatud osa juurde kuuluvad ka peatükid hiina
keskaegsest kunstist (arhitektuur, käsitöö, maalikunst)
ja india kunstist (kunstikäsitöö, arhitektuur, skulptuur).

Programmi kolmandat osa "Feodalismi lagunemise algus
ja kapitalistlike suhete tekkimine" õpitakse 22 tunni
jooksul. Kultuuriteemad " - "Ameerika põlisrahvaste
kultuur" - (atsteekide ja inkade arhitektuur ning skulp-
tuur), "Lääne-Euroopa kultuur XV saj. lõpul - XVII saj.
esimesel poolel" - (kunsti õitseng Itaalias ja selle suuri-
mad esindajad Leonardo da Vinci, Michelangelo, Raffael)
võetakse läbi seitsme tunniga. ³

Vii klass asub õppima NSV Liidu ajalugu - 2 tundi nädä-
las, kokku 70 tundi. Programm koosneb komest osast.
Esimese osa "Ürgkogukondlik ja orjanduslik kord" raames
käsitletakse meie maa vanimate asukate kunsti: Taga-Kau-
kaasia (Urartu), ja Kesk-Aasia (Horezm) rahvaste kultuuri.

¹ J.V.Agibalova ja G.M.Donskoi, Keskaeg. Tln., 1971, lk.161.

² O. ja J.Kangilaski, Kunsti kukeaubits. Tln., 1967, lk.206.

³ Программы восьмилетней и средней... стр. 49.

mälestisi, Musta mere põhjaranniku rahvaste (sküütide ja kreeka kolooniate) kunsti.

Vastavalt programmile on NSV Liidu ajaloo teise osa "Feodalismi tekkimine ja arehmine" õpetamiseks ette nähtud 46 tundi, mille raames käsitletakse kultuuriteemasid: "Vana-Vene kultuur IX-XII saj." (ehitus ja maalikunst, käsitöö arenemine), Vladimiri suurvürstiriigi ja Novgorodimaa kunstimälestised, "Kultuuri arenemine XIV-XVI saj." - (Moskva - vene kultuuri keskus, maalikunsti omapära ja Andrei Rubljov, vene ehituskunst), kultuuri arenemine Venemaal XVII saj. - (puu- ja kiviehituskunst).¹

Kolmas osa "Pärisorjusliku korra lagunemise algus. Kapitalistlike suhete arenemine Venemaal" (12 tundi) sisaldab ühe ulatuslikuma kultuuriteema "Venemaa kultuur XVIII saj. keskel ja teisel poolel". Käsitletakse arhitektuuri arenemist ja kuulsate ehitusmeistrite B. Rastrelli, V. Baženovi ja M. Kazakovi elu ja loomingut, vene maalikunsti õpitakse tundma D. Levitski, V. Borovikovski ja vendade Argunovide loominguga kaudu ning skulptuuri arengut seostatakse eelkõige F. Šubini nimega,

VIII klass jätkab NSV Liidu ajaloo õppimist alates VIII saj. lõpust kuni XIX saj. alguseni ja alustab uusajaga. Ajalootunde on nüüd nädalas kolm.

NSV Liidu ajaloo õppimiseks on määratud 50 tundi, uusajale 55 tundi. Nõukogude Liidu ajaloo programm koosneb kahest osast: "Feodaal-pärisorjusliku süsteemi lagunemine ja kriis Venemaal. Tsarismi- ja pärisorjuse vastase revolutsioonilise võitluse algus" (22 tundi) ning "Kapitalismi

1

Программы восьмилетней и средней... стр. 50-52.

võidulepääs Venemaal. Vene vabadusliikumise revolutsioonilis-demokraatlik etapp. Proletaarse etapi algus Venemaa vabadusliikumises." (22 tundi). Mõlemad osad lõpevad kultuuriteemaga: "Venemaa kultuur XIX saj. esimesel poolel" - arhitektuuri (A.Voronihhin, A.Zahharov, K.Rossi), maalikunsti (K.Brüllow, A.Venetsianov, P.Fedotov, A.Ivanov), skulptuuri (B.Orlovski, I.Martos) arenemine ja "Venemaa kultuur XIX saj. 60-90.ndatel aastatel ja selle tähtsus" - peredvižnikud (I.Kramskoi, V.Perov, V.Surikov, I.Repin, V.Vasnetsov.)¹

Programmi kohaselt on uusaja esimese perioodi kirjanduse, muusika ja maalikunsti arengu põhisuundade õpetamiseks ette nähtud kaks tundi, millest ei piisa kuigivõrd põhjalikuma ülevaategi andmiseks. Tutvutakse selliste kunstnikega nagu David (klassitsism), Delacroix (romantism), Daumier, Millet, Courbet ja Goya (realismi esindajad). Õpetaja ülesandeks on nimetatud kunstnike loomingu põhitemaatika ja väljendusvahendite kaudu õpetada nägema nende aja kunsti laadi ja kunstnike enda isikupära. Antud probleemideringi on käsitletud H.Sema järgmises kirjutises: "Kultuuriteemade käsitlemisest VIII klassi uusaja kursuses. "Nõukogude Kool", 1971, nr. 9.

Eesti XIX saj. kunstnikest tutvuvad õpilased J.Köleri, A.Adamsoni ja A.Weizenbergi loominguga.

Ei tohi unustada, et kunstiteemade õppimisega saavutame üheaegselt mitu eesmärki ~~üh~~korraga. Peale esteetilise kasvatusel laiendame õpilaste silmaringi ja avaldame mõju ka nende maailmavaate kujunemisele. Poliitilise ajaloo ^{PALJUD} seigad unustavad õpilased suures osas peagi. Kultuuriajalugu aga peab jääma saatjaks kogu eluks.

¹ Программы восьмилетней и средней... стр. 66-67.

I p e a t ü k k

NÕUKOGUDE EESTIS ILMUNUD ÜLDINE KUNSTIALANE KIRJANDUS

1. Lenin, V.I.

Kirjandusest ja kunstist.

Tln., 1964.

768 lk., 1 leht portr.

Kogumiku esimene osa sisaldab V.I.Lenini artikleid, mõtteavaldusi ja kirju tähtsamatest metodoloogilistest printsiipidest suhtumises kirjandusse ja kunsti. Teose järgmistesse osadesse on kogutud artiklid ja mõtteavaldused revolutsioonilistest demokraatidest ja narodnikutest, uue kultuuri ülesehitamisest proletariaadi diktatuuri tingimustes, samuti mõtteid üksikute kirjanike, kunstnike ja heliloojate loomingu kohta. Lisades on toodud kultuuriküsimusi puudutavad dekreedid ja määrused, mis kannavad Lenini allkirja.

2. Aaviksoo, V.

Õpilaste maailmavaateline ja esteetiline kasvatamine
vene kunsti ajaloo kaudu.

Tln., 1966.

80 lk., illustr.

A. Jakobsoni nim. Pärnu 1. Keskkooli õpetaja brošüür on mõeldud eeskätt nende ajalooõpetajate abistamiseks, kel puudub spetsiaalne kunstialane ettevalmistus. Brošüür annab ülevaate vene kunsti ajaloo põhietappidest, probleemidest, tähtsamate kunstnike loomingust. Samuti juhendab ta õpetajaid täiendava kirjanduse ning näitlike õppevahendite valikul

NSV Liidu ajaloo tundides.

3. Astahhov, I.B.

Mis on esteetika? Esteetika kui teadus.

Tln., 1964.

96 lk.

Autor annab ülevaate esteetika kui teaduse tekkimisest ning käsitleb esteetika olemust eri ajajärgudel - antiikajal, keskajal, renessansi- ja klassitsismiajastul jt. perioodidel.

4. Eesti arhitektuuri ajalugu.

Tln., 1965.

579 lk., illustr.

Teose autorid ning koostajad on seadnud oma eesmärgiks ajalooliselt põhjendada ning hinnata Eesti arhitektuuripärandi olemust, näidata tema omapära ja tähtsust üldise arhitektuuri ajaloo taustal.

Raamat annab põhjaliku ülevaate Eesti NSV territooriumile püstitatud ehitistest alates kõige vanemast ajast kuni tänapäevani. Materjali põhiline periodiseerimine on teostatud kooskõlas ühiskondlike formatsioonide arenguetappidega.

Raamatu lõppu on paigutatud tekstis kasutatud arhitektuuri-alaste oskussõnade seletus.

1967.a. oktoobris tunnistati monograafia "Eesti arhitektuuri ajalugu" Nõukogude Eesti preemia vääriliseks.

5. Eesti kunsti ajalugu.

Tln., 1970.

2.kd., 659 lk., illustr.

Käesolevas kaheköitelise "Eesti kunsti ajaloo" teises köites

on tehtud esmakordselt katse anda marksistlikest seisukohtadest lähtudes ülevaade Nõukogude Eesti kunsti arengust 1940. aastast kuni 1965. aastani.

Kaheksast peatükist koosnev ülevaade valmis kollektiivse tööna Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi kunsti-ajaloo sektoris - otsekui sektori kümneaastase tegevuse tähistamiseks. Tema autoriteks on sektori töötajad Mart Eller, Kaalu Kirme, Ene Lamp, Rein Loodus ja Evi Pihlak ning Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi õppejõud Boris Bernštein, Leo Gens ja Helene Kuma.

Väljaande reproduktsioonide valik on väga rikkalik. Värviliste reproduktsioonidena on antud vaadeldud kunstiperioodi olulisemad saavutused. Must-valgete reproduktsioonide esitamisel on lähtutud peatükkide järjestusest.

6. Eesti rahvakunst.

Tln., 1970.

64 lk., illustr.

Brošüür annab lühikese ülevaate Eesti NSV Riiklikus Etnograafiamuuseumis talletatud rahvakunstiesemetest. Kokkuvõtlikus teksti osas vaatleb koostaja K. Konsin, kuidas on rahva looming sajandite jooksul välendunud inimest ümbritsevas lähemas keskkonnas - ehitustes, rõivastes, ehetes, tööriistades jne.

7. Iljin, M.A.

Arhitektuuri mõistmise alused.

Tln., 1967.

67 lk., illustr.

Kuidas mõista arhitektuuri, kuidas aru saada selle nii keerukast iseloomust? Muidugi ei suudeta siin kõiki arhitektuuri mitmekesiseid omadusi vajaliku sügavusega haarata. Brošüüri eesmärgiks on vaid jutustada lugejale mineviku kui ka kaasaja arhitektuuriobjektide põhjal arhitektuurist kõige üldisemates joontes.

8. Joganson, B.V.

Kuidas mõista kujutavat kunsti.

Tln., 1961.

39 lk., illustr.

Kultuuriülikooli loengute seerias väljaantud NSV Liidu rahvakunstniku B.V. Jogansonini brošüür käsitleb kujutava kunsti liike, eriti aga maalikunsti. Ta räägib kunsti ülesandest, kunstitõest, vaataja aktiivsest osast kunstiteose sisu avamisel, maali kompositsioonist ja koloriidist, vene ning nõukogude kunsti realismist, kaasaegsusest kunstis. Lõpus on toodud andmed tekstis mainitud kunstnike elu ja loomingu kohta, lühikävaade Nõukogude Liidu muuseumidest ning mõningaid reproduktsioone peamiselt vene ja nõukogude maalidest.

9. Kagan, M.S.

Esteetika algeid.

Tln., 1970.

272 lk., illustr.

Raamat annab ülevaate marksismi esteetikaõpetusest ning avab kõigi käsitlevate teoreetiliste seisukohtade sisu kunstiteoste analüüsi kaudu. Raamatu suurema piltlikkuse ja veenvuse huvides on mitmed kunstiteosed tekstis reprodutseeritud.

Raamatu eestikeelset väljaannet ette valmistades tegi autor tekstis mõningaid parandusi, täpsustusi ja juurdekirjutusi, püüdes eeskätt sisse tuua konkreetset materjali eesti kunstist ja kirjandusest.

10. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaubits. Algteadmisi kunstist ja kunstiajaloo.

Tln., 1967.

352 lk., illustr.

Käesolev raamat ei ole mõeldud mitte kunstnikule ega kunstiteadlasele, vaid lihtsalt igale kunstihuvilisele inimesele.

Autorid peavad vajalikuks eessõnas rõhutada, et see raamat ei ole õpik, käsiraamat ega ka teatmeteos, vaid lihtsalt populaarteaduslik vestluste kogumik mõningate esteetika, kunstiajaloo ja kujutava tehnilise külje probleemidega esialgseks tutvustamiseks. Samuti võib see olla teatavaks eelastmeks kunstiajalugu ja esteetikat käsitleva teadusliku kirjanduse juurde asumisel.

Raamatu esimeses osas käsitletakse kunstiteoreetilisi ja -tehnilisi küsimusi. Teine osa annab ülevaate kunstivoolude ja stiilide ajaloolisest arengust. Teoses on rikkalikult illustratsioone. Lõpus reprodusksioonide nimestik ja tähtsamate kunstialaste terminite indeks.

11. Kožinov, V.V.

Kunstiliigid.

Tln., 1962.

120 lk.

Raamatu ülesandeks on anda lugejale ülevaade üksikute kunstiliikide spetsiifika ja olemuse kohta. Autor näitab kunsti osa

inimkonna elus ja annab üldsüsteemi kunstitüüpidest ja liikidest. Edasi järgnevad eri peatükid arhitektuuri, ornamentika, tantsu, muusika, skulptuuri, maali, kirjanduse, teatri- ja filmikunsti kohta. Lõpus käsitletakse kunstiliikide ühtsust ja nende osa ühiskonnas.

12. Kõrgrenessansi suurmeisterid Itaalias.

Tln., 1965.

55 lk., illustr.

Käesoleva väljaande ülesandeks on tutvustada Itaalia XVI sajandi kujutava kunsti väljapaistvate ning kuulsamate esindajate Leonardo da Vinci, Raffaeli, Michelangelo, Giorgione, Tiziani jt. elu ja loomingu kaudu seda omapärast ajastut, selle ideelis-kunstilisi taotlusi ja saavutusi.

13. Neihardt, A.A. ja Šišova, I.A.

Vanaaja seitse maailmaimet.

Tln., 1969.

121 lk., illustr.

Raamatus on igale imele pühendatud eri peatükk, kus on juttu selle saamisloost ja ka hilisemast saatusest. Üksikasjaliselt on ära toodud põhilised andmed, mis on teada nende kuulsate teoste valmistamiskäigust ja tehnilise teostamise võtetest.

14. Otloot, H. ja Veski, A.

Arhitektuuri ja ehitustehnika alused.

Tln., 1952.

552 lk.

V ptk. Arhitektuuri olemus ja ajalooline areng. Lk. 295-454.
Peatükki alustatakse arhitektuuri olemuse ning tema osatäht-

suse vaatlusega kultuuriajaloos. Edasi antakse ülevaade Lääne-Euroopa arhitektuuri arengust möödunud sajanditel, vene arhitektuuri ajaloost, arhitektuuri arengust Eestis ja nõukogude arhitektuurist.

15. Rehe, Erika.

Vestlusi maitsest.

Tln., 1970.

64 lk., illustr.

Brošüüris antakse populaarses vormis ülevaade esteetilise maitse uurimise ajaloost ja tema põhilistest teoreetilistest aspektidest. Tuginedes konkreetsele materjalile, tuuakse esile esteetilise maitse kasvatamisega seotud iseärasused ja raskused.

16. Ruuber, G.

Ilu seaduspärasustest.

Tln., 1965.

152 lk., illustr.

Raamat käsitleb seni väheuuritud probleemi elementaarse ilutaju (rütm, proportsioon, värvus jms.) olemust. On püütud anda vastused küsimustele: millest tekib proportsioonitunne, milline on ilusaim proportsioon, missugune on kauneim värvuste kooskõla jne. Kogu töö aluseks on autori katsed ning nendest tehtud järeldused, mis sõnastatakse raamatus nn. nägemistaju lausetena. On püütud vältida põhjalikke teoreetilisi arutlusi ja üksikasjalisi arvutusi.

17. Stolovitš, L.

Ilu ja ühiskond.

Tln., 1969.

127 lk., illustr.

Esimeses peatükis juurdleb autor ilu olemuse üle. Ta leiab, et ilu tohutu tähtsus seisneb selles, et ta on inimloomingu olulisemaid vaimseid stiimuleid. Ilu probleeme lahatakse ka järgnevates peatükkides: -ühiskondliku elu esteetiline tähendus, -ilu töös ja olustikus, -kunst ja esteetiline kasvatus.

18. Vende, E.

Väärismetalltööd Eestis 15.-19. sajandini.

Tln., 1967.

151 lk., illustr.

Ella Vende monograafia on hinnatavaks uurimuseks meie väärismetalli alal. Mainitud teoses annab autor esmakordselt ülevaate Eesti NSV territooriumil säilinud väärismetallesemetest, määrab nende ajalise kuuluvuse ja kunstilise taseme. Väärismetalltöödest on valitud ainult huvipakkuvamad kunstimälestised ja muuseumide fondides leiduvad esemed.

19. Võitlus realismi eest 20-ndate aastate kujutavas kunstis.

Materjale, dokumente, mälestusi.

Tln., 1970.

576 lk., 11 lehte illustr.

Kogumiku eesmärgiks on teaduslikult põhjendada 1920-ndail aastail nõukogude kujutava kunsti vallas toimunud tähtsamaid protsesse. Esimeses osas on avaldatud valitsuse dekreedid ja otsused kunstiküsimustes aastail 1918-1932. Järgmise osa "20-ndate aastate kunsti elu" materjalide kronoloogiline paigutus on vastavalt iga üksiku kunstnikekoondise tekkimisele. Viimases osas "20-ndate aastate kunstikriitika" avaldatakse peamised tookordses ajakirjanduses ilmunud kriitilised artik-

lid. Kogumiku sisu piirdub maalikunsti, graafika ja skulptuuriga.

20. Väike esteetika leksikon.

Tln., 1965.

300 lk.

Leksikon ei ole mõeldud spetsialistide kitsale ringkonnale, vaid laiadele lugejate hulkadele. Sisaldab umbes 250 enamkasutatavat terminit ja mõistet, mis selgitavad populaarselt esteetika põhilisi seisukohti ning iseloomustavad marksistlik-leninliku esteetilise mõtte arenemisloo kõige olulisemaid momente. Tähelepanu on pööratud tähtsamate esteetika kategooriate sisu avamisele, elus ja kunstis leiduva ilu probleemi valgustamisele, kunsti arenemise seadustele jne.

Lõpus artiklite temaatiline register koos lühikommentaari-dega.

II p e a t ü k k

KUNSTIALANE KIRJANDUS VANAAJA KUNSTIKÜSIMUSTE

ÕPETAMISEKS VIIENDAS KLASSIS

1. Ü r g i n i m e s t e k u n s t i k ä s i t l e v

k i r j a n d u s

1. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaabits.

Tln., 1967.

Kunsti tekkimine ja ürgühiskonna kunst. lk. 153-156.

Õige lühidalt on püütud leida vastust küsimusele - mis oli kunsti tekkimise põhjuseks.

Kritiseerides kodanlikus teaduses levinud põhiliselt kolme tüüpi teooriaid kunsti tekkimise seletamiseks, kus esimene teooria rõhutab inimese erandlikkust, teine püüab kunsti tule-
tada usundeist, kolmas peab esteetilisi tundeid ja sellega ka kunsti bioloogiliselt tingituks, lähtuvad autorid ise antud probleemi lahendamisel kunsti ühiskondlikust loomusest.

2. Kosven, M.

Esiaja kultuuriloo põhijooni.

Tln., 1961.

224 lk.

Raamatu kirjutamisel pidas autor oma põhiliseks ülesandeks tutvustada lugejat võimalikult suurema hulga usaldusväärsete faktidega kõnesoleva teema, selle hulgas ka kujutava kunsti

kohta ja anda talle võimalikult rohkem konkreetseid teadmisi.

Raamat on varustatud rohkete illustratsioonidega.

3. Lhote, H.

Tassili freskode otsinguil.

Tln., 1966.

168 lk., illustr.

1956.a. õnnestus prantsuse teadlasel professor Henri Lhotel organiseerida Sahaarasse ekspeditsioon, mille eesmärgiks oli uurida Tassili kaljulabürindi jooniseid. "See oli kunstiteaduslik kangelastegu, mille saatis korda H.Lhote' ekspeditsioon, tuues päevavalgele kaugete aegade hämarusse vajunud iidseid kaljumaalid." ¹

Raamat, mis on varustatud rohkete fotodega ja värviliste reproduktsioonidega, jutustab kaljujooniste kopeerijate ekspeditsiooni tööst ja leidmisrõõmudest, tutvustades ilmekalt tolleaegset kunsti.

4. Vaga, V.

Üldine kunstiajalugu.

Trt., 1937.

833 lk., illustr.

Kunsti alged. Lk. 9-12.

Eraldi vaatluse all on paleoliitikumi, mesoliitikumi ja mo-
liitikumi, pronksi- ning rauaaja kunsti alged.

¹ Avastusi kunstivallas. "Kunst", 1961. nr.3, lk.43.

5. Welker, K.

Kui puudusid veel aastaarvud.

Tln., 1969.

255 lk., illustr.

Kesk-Euroopa esiajalugu on senini vähem uuritud kui Vahe-
mere-äärsete maade kultuuri. Alles tänapäeval on läinud korda
sellest üht-teist teada saada. Käesolevas raamatus püüab au-
tor valgustada seda, kui tihedad olid Kesk-Euroopa suhted
Vahemeremaade kõrge kultuuriga.

6. Древний мир в иллюстрациях.

M., 1961.

265 стр. с илл.

Album "Древний мир в иллюстрациях" on mõeldud käsiraamatu-
na vanaaja ajalugu õppivatele ajaloo teaduskonna üliõpilas-
tele ja samuti keskkooli ajalooõpetajatele. Albumi lõpus
on annotatsioonid iga illustratsiooni kohta, kus lugeja
leiab mälestusmärgi lühiseloostuse, tema dateeringu, asu-
koha või säilitamise kohta.

Ürgühiskonna kunst. Lk. 7-24.

Illustratsioonidel ürgaegsete kunstnike joonised, puu-
ja luunikerdused, keraamikat, vanade küttide relvad.

7. Жизнь древнего человека.

Текст - проф. Йосеф Аугуста.

Иллюстраций: академик живописи Зденек Бурман.

Прага, 1960.

174 стр. с илл.

52 suureformaadilist värvilist pilti jutustavad ürginimeste elust. Kunstnik Z.Burian on joonistanud ürginimesi lõkke ääres söömas, jahti pidamas karudele, mammutitele, ninasarvikutele, metsikutele hobustele, maalimas koopaseintele, nikerdamas.

Paralleelselt Z.Buriani joonistustega on pilte ka ürgaegsete kunstnike koopamaalidest, ehetest, nikerdustest.

8. Окладников, А.П.

Утро искусства.

Л., 1967.

135 стр. с илл.

Vene NFSV teenelise teadlase, NSV Liidu Teaduste Akadeemia kirjavahetaja liikme A.P.Okladnikovi raamat on pühendatud paleoliitikumi kunstile. Euroopas ja Aasias tehtud arheoloogiliste leidude põhjal on autor käsitletud kunsti päritolu probleeme. Raamat tutvustab lugejat joonistega, skulptuuridega ning koopajoonistega, mis on vanaaja inimeste poolt tehtud 15.-30.tuhat aastat tagasi.

9. Lajoux, J.D.

Wunder des Tassili n'Aijer.

Leipzig, 1962.

196 S., illustr.

Skeemide ja rohkete värviliste fotodega varustatud album jutustab Tassili koopajoonistest. Kihutavad metsloomad, neid jälitavad kütid, inimfiguurid paatide, hobuste ja võidusõiduvankritega - see on koopajooniste peamine temaatika. Eriti meisterlikult on maalitud inimfiguurid.

Vaata ka H.Ihote "Tassili freskode otsinguil".

V a n a - I d a m a a k u n s t i k ä s i t l e v
k i r j a n d u s

2. Vana-Egiptuse kunsti käsitlev kirjandus

1. Ceram, C.W.

Jumalad, hauakambrid, õpetlased.

Tln., 1961.

436 lk., illustr.

Lääne-Saksamaa ajakirjanik C.W.Ceram (kodanikunimega Curt Wilhelm Marec) nimetas oma raamatu romaaniks arheoloogiast. Autori hea jutustamisoskus, avastuste ajaloo jälgimine arengus ja vastastikusel seoses õigustavad seda nimetust igati. Autor viib lugeja mineviku jälgedele Itaaliasse, Egiptusesse, Tigriise ja Eufrati vahelistele lagendikele ja Kesk-Ameerika džunglitesse.

Püramiidide raamat (lk. 83-211) algab Napoleoni sõjakäiguga Egiptusesse ja tumedanahalise poisi Jean François Champollioni sündimisega, kellest hiljem sai hieroglüüfide desifreerija. Loeme veel Gisa püramiididest, muumiatest, Tutanhmoni hauakambri avastamisest ja selle uuringutest inglise arheoloogi Howard Carteri poolt.

2. Einmann, E.

Püramiidide maal.

Tln., 1963.

144 lk., illustr.

Reisiraamatus Egiptusest jagab autor muljeid külaskäigult iidsele kultuurimaale.

Egiptuse rahva elu-olu, omapärane loodus, Kairo, Aleksandria jt. linnade vaated, ajaloo ja arhitektuuri mälestusmärgid, kunstimälestised, tänapäeva Egiptuse kunst - kõik see on leidnud ereda kajastuse arvukais piltides ja tekstis.

3. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaabits.

Tln., 1967.

Vana-Egiptuse kunst. Lk. 161-167.

Tutvustatakse Egiptuse kunsti, mille kujunemisel oli väga suur tähtsus Egiptuse omapärasel usundil. Autor peatub vana Egiptuse arhitektuuri näidetel - võimsatel püramiididel, mis olid valitsejate matusepikadeks^a, skulptuuril ja reljeefkunstil ning seinamaalidel.

4. Matt, F.

Vana-Idamaa kunstimälestised.

"Kultuur ja Elu", 1961, nr. 3, lk. 36-38.

Lühidalt Egiptuse, Babüloonia ja Assüüria ehituskunsti, skulptuuri ja maalikunsti mälestusmärkidest.

Vaata ka "Noorus", 1965, nr. 2, lk. 40-42.

Kuus tuhat aastat kunsti. Mesopotaamia ja Egiptus.

5. Neihard, A. A. ja Šišova, I. A.

Vanaaja seitse maailmaimet.

Tln., 1969.

118 lk., illustr.

Raamatus on igale imele pühendatud eri peatükk, kus on juttu selle saamisloost ja ka hilisemast saatusest. Üksikasjaliselt on ära toodud põhilised andmed, mis on teada nende kuulsate teoste valmimiskäigust ja tehnilise teostamise võtetest.

Üheks seitsmest maailmaimest peetakse püramiide. Põhja - likumalt on käsitletud vaaraode Džoseri, Cheops'i ja Chephren'i püramiide.

6. Niit, E. ja Kross, J.

Muld ja marmor.

Tln., 1968.

200 lk., illustr.

Heas stiilis ja asjatundlikult kirjutatud reisikiri Türgist, Egiptusest ja Kreekast, kus autorid käisid 1964.aastal. Otseste matkamuljete kõrval sisaldab teos mõtisklusi nende riikide ja rahvaste kultuurist, majanduslikest ja poliitilisest oludest, eriti aga ajaloost.

Raamatus on rohkesti fotosid püramiididest, linnavaateid jne.

Teos esitati Kirjanike Liidu poolt 1970.a. Nõukogude Eesti preemia saamiseks.

7. Vaga, V.

Üldine kunstiajalugu.

Trt., 1937.

Egiptuse kunst. Lk. 13-24.

Prof. V. Vaga on jaotanud antud teema kahte ossa, käsitledes eraldi egiptuse arhitektuuri ja kujutava kunsti liike - maali ning reljeefkunsti, skulptuuri ja kunstikäsitööd Vana-, Kesk- ja Uue riigi perioodidel.

Arhitektuuri osas on vaatluse all püramiidid, näit. vaaraode Cheopsi ja Chephreni püramiidid jt. ning templiarhitektuur.

8. Древний мир в иллюстрациях.

М., 1961.

Древние памятники Египта. Стр 32-47.

Illustratsioonidel reljeefid, püramiidid, templid, plastikanäited jne.

9. Искусство Древнего Востока.

М., 1968.

96 стр. с илл., 163 л. илл.

Sarja "Памятники мирового искусства" teine väljaanne on pühendatud Vana-Idamaade kunstile.

Hulgalistes reproduktsioonides (nr. 1-162) näeb lugeja Vana-Egiptuse püramiide ja hiiglaslikke templikomplekse, maali- ja skulptuuriteoseid, reljeefkunsti näiteid.

Raamatus on kasutatud uusi materjale, mis tuginevad viimaste aastakümnete avastustele.

10. Искусство Древнего Египта.

М., 1961.

16 postkaarti.

Postkaartidel vaaraode Cheopsi, Chephren'i püramiidid, "Kirjutaja Kai" (III a, t. e.m.a.), nooruki portree Faijumist (II saj. e.m.a.), keiserliku nekropoli ülempreestri Amenhotepi ja tema naise, Päikesejumala templi preestrinna portreed jt.

11. Картер, Г.

Гробница Тутанхамона.

М., 1959.

261 стр. с илл.

Nõukogude lugeja loeb suure huviga inglise arheoloogi H.Carteri raamatut. Autorile kuulub Tutanhamoni hauakambri avastaja ja esialgse uurija au. Üksikasjaliselt ja haaravalt on kirjeldatud arheoloogiliste tööde käiku, väljakaevamiste meetodikat ja tehnikat, hauakambri mitmepalgelist sisu, sealhulgas ka vaarao mummia säilitamise ja transportimise võtteid. Raamat annab vaaraoga koos maetud enamhuvitavate Vana-Egiptuse kunsti ja käsitöö näidiste üksikasjalise ülevaate ja kunstiteadusliku analüüsi. H.Carteri raamat on kirjutatud kujundirikkas ja eredas keeles ning varustatud rohketel illustratsioonidega.

12. Матъе, М.Э.

Искусство Древнего Египта.

М., 1961.

591 стр. с илл.

M.Matje "Vana-Egiptuse kunst" on üks põhjalikumaid uurimusi egiptuse kunsti kohta üldse, mis on ilmunud Nõukogude Liidus. Kuigi raamat on liiga mahukas ja mõeldud kasutamiseks rohkem spetsialistidele, kunstiajaloolastele, ei tohiks teda veel õpetajate poolt ära põlata. Siit võib leida kõige mitmekesisemat materjali, huvitavaid andmeid ja hulgaliselt illustratsioone egiptuse kunsti kohta alates V-IV a.t. e.m.a. kuni XI-IV saj. e.m.a.

13. Матъе, М.Э.

Искусство Древнего Египта.

М., 1970.

189 стр. с илл.

Raamat annab ülevaate Vana-Egiptuse kunstist selle peamiste

arenguetappide kaupa. Iga etappi käsitletakse eraldi peatükina, kuhu kuuluvad ka heatasemelised must-valged ja värvilised reproduktsioonid Egiptuse kunsti kaunimatest näidistest ja mis kõige enam iseloomustavad käsitletavat perioodi.

Antud raamat on igati sobiv abimaterjal õpetajale Vana-Egiptuse kultuuriteemade läbivõtmisel tunnis.

14. Павлов, В.В.

Египетская скульптура в государственном музее изобразительных искусств им. А.С.Пушкина.

М., 1949.

95 стр. с илл.

Käesolev teos taotleb kahte eesmärki: esiteks publitseerida materjale Vana-Egiptuse pisiplastika esmaklassilise kogu kohta A.S.Puškini nim. muuseumis ja teiseks vaadelda selle omapärase žanri kohta terves maailmakunstis.

15. Павлов, В.В.

Египетский портрет I - IV веков.

М., 1967.

88 стр. с илл., 82 л. илл.

Käesolev töö vaatab kaht liiki egiptuse portreid - portreid maalil ja skulptuuris, mis on pärit I-IV saj. m.a.j.

Maaliportreed, mis on suuremalt jaolt leitud Faijumi oaasist ja mis on sellest ka oma nimetuse saanud - Faijumi portreed, on suurepäraselt esindatud A.S.Puškini nim. muuseumis Moskvas.

Eri peatükk on pühendatud maalitud egiptuse maskidele. See omapärane portreede grupp langeb ajaliselt kokku Faijumi maaliportreega ja on temast sisuliselt lahutamatu.

16. Павлов, В.В.

Искусство Древнего Египта.

М., 1962.

72 стр. с илл.

Värviliste ja must-valgete reproduktsioonidega, laiale lugejaskonnale määratud raamat tutvustab Egiptuse Vana-, Keskmise- ja Uue riigi kunsti. Autor ei käsitle arhitektuurimälestisi, s.o. püramiide ja templeid. Kujutava kunsti liikidest on peatähelepanu pööratud skulptuuri arengule.

17. Памятники искусства древнего Египта в музеях

Советского Союза.

М., 1958.

135 стр. с илл.

Albumi eesmärgiks on tutvustada meie maa kahe suurima muuseumi, Ermitaaži ja A.S.Puškini nim. muuseumi Egiptuse kunsti mälestiste suurepäraseid kogusid, mille hulgas on unikaalseid teoseid.

Ermitaaži egiptuse kunsti kogusid käsitlev kommentaar on kirjutatud kunstiteaduste doktori M.Matje ja A.S.Puškini muuseumi kogudest antud ülevaade kunstiteaduste doktori V.Pavlovi poolt.

18. Фунгарет, С.И.

Искусство Древнего Египта в собрании Эрмитажа.

Л., 1970.

64 стр. с илл.

Uurimise mugandamiseks on tavaks jagada egiptuse kunsti vastavalt arengu iseärasustele viide suurde perioodi: egiptuse

kunsti tekkimine, Vana, Keskmise ja Uue riigi kunst, hilisema perioodi kunst. Vaatamata üksikutele lünkadele on igauks nendest perioodidest esindatud Ermitaažis huvitavate ja tüüpiliste leidudega, mida tutvustabki käesolev album ja mis võimaldab egiptuse kunsti arenguteed jälgida ning tema ilu ja stiili omapära mõista.

19. Ходжа С.

Египетское искусство в государственном музее изобразительных искусств имени А.С.Пушкина.

М., 1971.

120 стр. с илл.

Selles väga ilusas albumis on 89 värvilist illustratsiooni Egiptuse kunsti kaunimatest näidetest. Siin on vaaraode ja jumalate kujusid - need on ranged, suursugused ja stiliseeritud. On ka skulptuure, mis kujutavad lihtrahvast, orje, linde ja loomi. Need on tavaliselt väikesemõõtmelisemad ja palju elavamates ja vabamates poosides kui vaaraod või jumalad.

20. Ägypten.

Leipzig, 1960.

359 S., illustr.

32 tahvlit vana-Egiptuse kunsti näiteid - keraamikat, skulptuuri, reljeefe. Egiptuse reljeefkunst moodustab oma moodi vaheastme skulptuuri ja maalikunsti vahel. Egiptuse reljeef oli madalreljeef. Kujutiste kontuurid on kivisse süvendatud.

Plastika osas näeme peamiselt loomi, linde. Tavaliselt on nad väikesemõõtmelised.

21. Ägyptische Kunst.

Praha, 1962.

76 S., 68 Bl. Illustr.

Rikkalikult on meie päevini säilinud egiptuse maali ja skulptuuri mälestisi, alates Vana riigi (2900 - 2270 e.m.a.) perioodist. Käesolev album tutvustab meid osaga sellest varast, nimelt Kairo muuseumi koguga, kus säilitatakse selle omapärase kunsti parimaid näiteid.

22. Chamdor, A.

Die altägyptische Malerei.

Leipzig, 1959.

204 S., illustr.

Album on pühendatud Vana-Egiptuse maalikunstile, kus valitses samasugune üldistamine ja stiliseerimine nagu skulptuuriski. Domineerivad vaaraode kujutised, sõjastseenid. Värvidest on enam eelistatavad pruunikad toonid.

23. Fořtova-Šamolova, P.

Das Ägyptische Ornament.

Praha, 1963.

191 S., illustr.

Maalikunstnik P. Fořtova-Šamolova on egiptuse ornamenti kõiges selle mitmekesisuses hoolika, aastatepikkuse tööga - otse kohapeal töötades, kopeerinud. Antud raamatus on nüüd selle omapärase kunsti täielik kogu. Kunstiajaloolane dr. M. Vilimkova on kirjutanud selgitava teksti.

24. Rühlmann, G.

Kleine Geschichte der Pyramiden.

Leipzig, 1962.

53 S., 18 Bl. Illustr., Kart.

Raamatut lugedes satume Gisa püramiidide ehitajate 4.dü-
nastia vaaraode Cheopsi, Chephreni ja Mykerinose aega, elame
kaasa püramiidide ehitamise kogu raskusele. Raamatus on juttu
ka püramiididega seotud saladuste lahendamisest tänapäeva
teadlaste poolt.

25. Wimmer, H.

Im Lande der Pyramiden.

Dresden, 1962.

105 S., illustr., Kart.

Album "Püramiidide maal" on otsekui omapärane näitusejuht,
mis tutvustab kauge Egiptuse kuulsaid mälestusmärke: püramiide
ja sfinkse Gisa püramiidiväljadelt Kairo lähedal, Džoseri
astmikpüramiidi Sakkaras, templikomplekse Karnakis ja Luksoris,
mille seinu kaunistavad värvilised maalid, reljeefid, kirjad,
ja palju muud.

3. Ees-Aasia rahvaste kultuur vanaajal

1. Ceram, C.W.

Jumalad, hauakambrid, õpetlased.

Tln., 1961.

436 lk., illustr.

III Tornide raamat. Lk. 215-313.

Nendel lehekülgedel viibime Tigriise ja Eufrati vahelistel tolmulagendikel. Autor jutustab väljakaevamistest Mesopotamias, kiilkirja dešifreerimisest saksa filoloogide Grotefendi poolt, "Paabeli tornist" ja paljust muust huvitavast.

2. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaubits.

Tln., 1967.

Vana-Mesopotamia kunst. Lk. 158-160.

Vaatluse all on Vana-Mesopotamia arhitektuur ja reljeefkunst. Autorid rõhutavad Mesopotamia kultuuri tähtsust, mis oli kreeka ja rooma kultuuride eelkäijaks ja on nende kaudu pärandanud nii mõndagi tänapäeva Euroopa rahvastele.

3. Lipin, L. ja Belov, A.

Savist raamatud.

Tln., 1956.

280 lk., illustr.

L. Lipini ja A. Belovi raamat valgustab üht tähtsaimat muistset Mesopotamia ajaloo perioodi, mis on seotud tuntud Assüüria kuninga Assurbanipali nimega. Süžee aluseks on võetud kuningliku "savist raamatute" - maailma vanima raamatuhoidla välja-

kaevamiste ajalugu. Siit leiab ka rohkesti andmeid, mis iseloomustavad muistse Mesopotaamia rahva elu ja kombeid, teadust, kunsti, usundit jne. Autorid esitavad rohkesti originaaldokumente - kroonikaid, müüte, juriidilisi dokumente ja muud taolist.

4. Matt, F.

Vana-Idamaa kunstimälestised.

"Kultuur ja Elu", 1961, nr. 3, lk. 36-38.

Lühidalt egiptuse, babüloonia ja assüüria ehituskunsti, skulptuuri ja maalikunsti mälestusmärkidest.

5. Vaga, V.

Üldine kunstiajalugu.

Tln., 1937.

Mesopotaamia kunst. Lk. 24-31.

Mesopotaamia kunstikultuuri kujunemisest umbes 4. aastatuhandel e.m.a. See moodustab ühtse sumeri-akadi kultuuri. Valitsevaks vormiks selle perioodi kunstis oli arhitektuur, tähtsamateks ehitusteks templid ja valitsejate lossid. Pikevalt peatub autor Babüloonia ja Assüüria kunstimälestistel. Ta võrdleb assüüria templeid babüloonia templitega. Juttu on ka reljeefkunstist, mis seisis täielikult arhitektuuri teenistuses, kaunistades losside portaale, välismüüre ja seinu.

6. Древний мир в иллюстрациях.

М., 1961.

Древние государства Шумера и Аккада, Вавилония и ее культура, Ассирия. Стр. 27-31.

Illustratsioonidel kiilkirja näited, reljeefid, skulptuuriteosed.

7. Искусство Ассиро-Вавилонии.

M., 1961.

12 postkaarti.

Kaheteistkümnest kaardist koosnev komplekt tutvustab assüüria-babüloonia kunsti: siia kuuluvad mitu kaarti Babüloni Ištari väravast, reljeefkujutused Ninive Assurbanipali paleest ("Surev lõvi", Taplus kaamelitel" jt.), "Väravavalvur" Sargon II paleest ja muud.

8. Искусство Древнего Востока.

M., 1968.

96 стр. с илл., 163 л. илл.

Mahukas köide on pühendatud Vana-Idamaa kunstile.

Hulgalises pildimaterjalis (nr. 163-205) kangastuvad lugeja ees Vana-Mesopotaamia riikide Sumeri, Akadi, Babüloonia ja Assüüria kultusega seotud ehitused, assüüria kuningate lossid, paleed, reljeefi- ja skulptuuriteosed, maali- ja tarbekunsti näidised.

9. Крамер, С.Н.

История начинается в Шумере.

M., 1965.

256 стр. с илл.

Vaatamata käesoleva raamatu populaarsele iseloomule, esitab prof. S.Cramer siin oma vaatluste tulemused ja mõningad hüpoteesid, mis lähevad lahku üldiselt vastuvõetud vaadetest, kuid on samal ajal küllaldasel määral põhjendatud.

Prof. S.Crameri raamat pakub lugejaskonnale suurt huvi, kuna ta avab ajaloost teada oleva vanima klassiühiskonna kultuuri kogu suuruse. Antud raamatu autor oli uurijate hulgas esimene, kes tungis Sumeri kultuuri olemusse ja kes täielikult tunnetas kõike seda, mida andis inimkonnale see andekas rahvas.

10. Культура и искусство Вавилонии, Ассирии и соседних стран.

M., 1953.

29 стр., 15 стр. с илл.

Путеводитель по выставке.

Sumeri ja Akadi, Babüloonia ning Assüüria rahvaste elust jutustavad Ermitaažis eksponeeritud kirjalikud dokumendid, kunsti ja kunstikäsitöö teosed - reljeefid, kivilõiked, keraamika, pronksesemed jne.

11. Лосева, И.М.

Искусство древней Месопотамии.

M., 1946.

96 стр. с илл.

Käesoleva raamatu ülesandeks on Mesopotaamia kunsti kirjeldus alates V a.t. e.m.a. kuni VII saj. e.m.a. Mesopotaamias tekkis vanal ajal rida kultuurikoldeid: Elam, Sumer, Akad, Babüloonia ja Assüüria. Teos haarab kultuure alates vana-Elami kultuurist, mis eksisteeris Susas V a.t. e.m.a. - IV a.t. e.m.a., seejärel sumeri-akadøi kultuuri (III a.t. e.m.a.), mis oli terve Ees-Aasia kunsti hälliks, Babüloonia kunsti II a.t. e.m.a. ja lõpuks Assüüria kunsti klassikalist ajajärku IX-VII saj. e.m.a.

12. Assyrische Palastrelieps.

Praque, 1960.

41 S., illustr., 173 S. Illustr.

Tutvustatakse assüüria reljeefkunsti, mis seisab täielikult arhitektuuri teenistuses, kaunistades losside portaale, välismüüre ja seinu. Kujutataud on neil peamiselt sündmused valitseja elust. Kord näeme teda pidulikkude toimingute juures, kord sõjas, jahil. Figuuride hulgas leiame tihti fantastilisi loomapeadega ja tiibadega jumalusi. Kujutised on üldiselt teostatud elavalt, ülevaatlikult ja selgelt.

13. Champdor, A.

Kunst Mesopotamiens.

Leipzig, 1964.

47 S., 80 Bl. Illustr., Kart.

Paljude näidete varal tutvustatakse albumis Vana-Mesopotaamia kunsti. Tüüpiliseks mesopotaamia leiuks on savitahvlid reljeefidega ja savikujukesed. Reljeefide kompositsioonis on püütud rõhutada valitseja isiku erandlikkust ja tähtsust. Kuninga figuur on kõigist teistest tunduvalt suurem, sellele järgnevad väepealike, sõdalaste ja lõpuks vaenlaste kujutised.

On ka vabafiguure istuvas asendis, enamasti on need valitsejate kujutised.

14. Meyer, G.R.

Altorientalische Denkmäler im Vorderasiatischen Museum
zu Berlin.

Leipzig, 1965.

44 S., illustr. 86 Bl. Illustr.

Käesoleval ja möödunud sajandil tehtud suurejoonelised arheoloogilised väljakaevamised on tunduval hulgal päevavalgele toonud ja selgitanud kaugete aegade kunstiteoseid, milledest suur hulk asub Berliini muuseumis. Neid tutvustabki käesolev album.

15. Sumerische Kunst.

Leipzig, 1966.

38 S., illustr.

Raamat tutvustab sumeri kunsti. Sumeri skulptuuri vanemad teosed on veel väga primitiivsed, figuuride kehavormid kohmakad ja proportsioonid valed. Huvitavad on pitsatkivid. Need on valmistatud marmorist või vääriskividest ja enamasti silindrikujulised. Neisse on sisse lõigatud figuurid ja stseenid.

4. Vana-India kunsti käsitlev kirjandus.

1. Kaal, A.

Muljeid ja mõtteid India-sõidult.

Tln., 1958.

201 lk., illustr.

Reisikirjeldus kaugest Indiast. Koos autoriga teeb lugeja matka India tänapäeva, mille tundmaõppimiseks peab tutvuma ka selle maa minevikuga. Siit leiame ka mõningaid india kunsti puudutavaid peatükke nagu Šiva tempel elevandikoopas, Agra ja Tadž-Mahal jt.

2. Kangilaski, J.

India kunst.

"Noorus", 1968, nr. 8, lk. 64-69.

Artiklis on juttu india kunsti iseloomulikest joontest alates Mohenjo-Daro perioodist.

3. Nerlich, G.

Ja Ganges voolab edasi.

Tln., 1968.

256 lk., 24 lehte illustr.

Tuntud saksa kirjanik ja fotokorrespondent kirjeldab raamatus elavalt ja huumoriküllaselt Indiat, andes ülevaate selle loodusest, rahvastest, kommetest. Siin-seal teeb autor tagasipõikeid minevikku, puudutades ka kunstiajaloolisi mälestisi. Ka fotodelt leiame Vana-India mineviku mälestusmärke.

4. Галеркина, О.И. и Богданов, Б.Л.

Искусство Индии в древности и средние века.

М., 1963.

68 стр. с илл.

Brošuur on pühendatud vana-ning keskaja India arhitektuuri ja kujutava kunsti mälestusmärkidele, Autorid kirjeldavad kultuseehitiste tähtsamaid tüüpe - stambha'sid, stuupa'sid, templeid; maalikunsti osas vaadeldakse selle žanri parimaid näiteid - Ajanta freskosid, samuti ka miniatuure, käsitletakse skulptuuri arengut.

Brošuur on rohkeste heade illustratsioonidega ja mõeldud kasutamiseks kõige laiemale lugejaskonnale.

5. Древний мир в иллюстрациях.

М., 1961.

Древняя Индия. Стр. 58-59.

Illustratsioonidel tänav ja kanalisatsiooni kanal Mohenjodaros, buddha kuju, pisiplastikat.

6. Искусство Древней Индии.

М., 1967.

16 postkaarti.

Kaartidel freskod Ajanta kaljutemplitelt (II saj. e.m.a. - VII saj. m.a.j.), Sanchi stuupa (III-II saj. e.m.a.), Šiva tempel Khajurahos jt.

7. Искусство Индии.

М., 1958.

205 стр. с илл.

Suureformaadiline album, kus teksti osa moodustab ainult 23 lk., ülejäänud osa aga pildimaterjal, tutvustab meile india arhitektuuri, skulptuuri ja maalikunsti alates kõige vanematest aegadest, s.o. III a.t. e.m.a.

8. Искусство Индии. Сборник статей.

M., 1969.

219 стр., 50 ил.

Kogumiku artiklid kannavad teaduslik-uurimuslikku iseloomu. Autorid on püüdnud avada lugejaile kunstiväärtusi ja ideelist mõtet vana-India kujutava kunsti teostes; suurust, omapära ja sümbolset tähendust keskaja arhitektuuris ja lõpuks india tänapäeva maalikunsti sündi, kus vanaaja traditsioonid on saanud uue arengu.

9. Короцкая, А.

Сокровища Индийского искусства.

M., 1966.

348 стр. с илл.

Raamat jaguneb peatükkideks; vanaaja kunst, orjandusliku korra õitsengu perioodi kunst, kunst varasel keskajal, kunst feodalismi arengu perioodil, hilisel keskajal, kunst musulmaanide valitsemise perioodil, XIX-XX saj. kunst. Iga peatüki juurde kuulub rikkalik pildimaterjal antud perioodi kõige enam iseloomustavate kunstinäidetega. Eriti rohkesti on materjali arhitektuurist.

10. Маккей, Э.

Древнейшая культура долины Инда.

M., 1951.

141 стр. с илл.

E.Makkei raamatu venekeelne tõlge on tehtud ilma igasuguste lühendusteta, täies ulatuses on antud ka kõik illustratsioonid ja kaardid.

Autor kirjeldab oma raamatus Mohenjo-Daro ja Harappa vanade elanike arhitektuuri mälestusmärke, riietust, ehteid, tarbekunsti, tööriistu, relvi jne. Raamatu tähtsus on selles, et ta kujutab endast väärtuslikku õppevahendit india vanima kultuuri tundmaõppimisel. Rohke faktiline materjal teeb selle raamatu huvipakkuvaks ka nõukogude ajaloolastele.

11. Прокофьев, О.

Искусство Индии.

М., 1964.

232 стр. с илл.

Populaarne raamat on pühendatud india kunstile vanimatest aegadest kuni XIX saj. lõpuni. Autor vaatleb arhitektuuri, skulptuuri, maali- ja miniatuuri tähtsaimaid mälestusmärke. Ta püüab ainekäsitlust nii üles ehitada, et näidata india kunsti arenemise üldise pildi kõrval ka india kunsti panust maailma-kultuuri varasalve. Raamat on määratud kõige laiemale lugejaskonnale, kes huvitub kujutava kunsti küsimustest.

12. Тюляев, С.И.

Искусство Индии. Архитектура, изобразительное искусство, художественное ремесло.

М., 1968.

188 стр. с илл.

Esimeses kolmes raamatu osas on juttu India klasside^elise ühiskonna kunstist Induse jõe orus III-II a.t. e.m.a. ja Gangese

jõe orus II a.t. - IV saj. e.m.a. Need tohutud perioodid, mille üle võib otsustada vaid üksikute arheoloogiliste leidude ja mõningate kirjanduslike andmete põhjal, on ära toodud üldpealkirjaga "India vanaaja kunst". Järgmised peatükid hõlmavad orjandusliku ühiskonna, feodalismi, uue ja uusima aja kunsti.

Lühikeses lõppkokkuvõttes on juttu India ajaloolisest osast Aasia riikide arengus.

13. Franz, H.G.

Buddhistische Kunst Indiens.

Leipzig, 1965.

384 S., illustr.

Raamatusse on kogutud materjalid India budistliku kunsti kohta. Budismi õitseage Indias oli II-VII saj. Arhitektuuris avaldus see reas uutes ehitustüüpides (stuupa, stambha, tšaitja e. koobastempel, vihaara e. klooster), skulptuuris loendamatu Buddha kujutustes.

Tuntuim on Sarnathi stambha - joon, nr.2 ja Sanchi stuupa - joon. nr. 43-61.

14. Die Kunst Indiens.

Budapest, 1963.

494 S., illustr.

Käsitletakse vana- ja keskaja India kunsti. Raamatus on antud põhjalik ülevaade kõigist kujutava kunsti liikidest, samuti arhitektuurist. Autor alustab väljakaevamistega Mohenjo-Daros ja Harappas.

5. Vana-Hiina kunsti käsitlev kirjandus

1. Kaal, A.

Pilk tänapäeva Hiinasse.

Tln., 1961.

288 lk., illustr., kaart.

Raamat sisaldab autori muljeid ja tähelepanekuid 1958.a. lõpul tehtud reisisist Hiina Rahvavabariiki. Kirjeldades matkal läbitud linnu nagu Peking, Kanton, Šanghai jt., teeb autor huvitavaid tähelepanekuid hiina muistsest ehituskunstist ja kultuurist.

2. Moisar, E.

22 päeva Hiinas.

Tln., 1959.

148 lk., illustr., 8 lehte illustr.

Autor jutustab Hiina Rahvavabariiki sooritatud 22-päevase ekskursiooni muljetest ja elamustest. Ta jutustab lugejale hiinlaste iseloomust, kommetest, ilumeelest, kunstist, arhitektuurist, parkidest jne. Autor heidab ka pilgu minevikku, püüdes selle kaudu mõista paremini hiina omapära.

3. Ашевков, Е.А.

Архитектура Китая.

М., 1959.

367 стр. с илл.

Autor jutustab elu- ja ühiskondlikest hoonetest, kindlustest ning nende arhitektuuri kompositsiooni ning konstruktsiooni iseärasustest. Eri peatükid kuuluvad, aedade, parkide arhitektuurile

ja dekoratiivelementidele hiina arhitektuuris. Raamat on mõeldud kasutamiseks nii spetsialistidele-arhitektidele, kunstnikele, kunstiteadlastele, arhitektuuri- ja ehitusinstituutide üliõpilastele kui ka laiemale lugejaskonnale, kes on huvitatud Hiina rahva kunstist.

4. Белецкий, П.

Китайское искусство.

Киев, 1956.

162 стр. с илл., 45 л. илл.

Käesoleva ülevaate sihiks on anda lugejale materjali esmaseks ja põgusaks tutvumiseks hiina kunstiga ja selgitada tema stiili mõningaid rahvuspäraseid iseärasusi ning selle ajaloolist arengut.

Raamat on mõeldud laiale lugejaskonnale.

5. Вяткин, Р. В.

Музей и достопримечательности Китая.

М., 1962.

175 стр. с илл.

Jutustada väikesemahulises raamatus kasvõi ainult suurematest muuseumidest ja mälestusmärkidest Hiinas, on teostamatu ülesanne. Seepärast tutvustab autor lugejat ainult nende rajoonide vaatamisväärsustega ja seal asuvate muuseumidega, mida õigusega peetakse Hiina tsivilisatsiooni hälliks.

Raamatus on juttu ka Suurest Hiina müürist.

6. Глухарева, О. и Денике, Б.

Краткая история искусства Китая.

М.-Л., 1948.

211 стр. илл., 17 л. илл.

Raamatus antakse ülevaade hiina kunstist, alates kõige vanematest aegadest kuni tänapäevani, Raamatu lõpus on rikkalikult illustratsioone: pagoodid (mitmekorruselise torni kujulised templid), skulptuurid, keraamikat.

7. Древний мир в иллюстрациях.

М., 1961.

Древний Китай. Стр. 60-66.

Illustratsioonidel pisiplastika, tarbeesemete näited, Suur Hiina müür.

8. Памятники искусства Китая в музеях СССР.

М., 1959.

16 стр., 59 л. илл.

Album tutvustab meid Moskva, Leningradi, Kiievi, Taškendi, Irkutski, Alma-Ata ja paljude teiste Nõukogude Liidu linnade kunstikogudega, kus leidub hiina kunsti mälestusmärke.

9. Шапиро, Ю.

Культура и искусство Китая. Путешествие в прошлое по залам Эрмитажа.

Л., 1963.

52 стр. с илл.

Ermitaaži kolmandal korrusel asub hiina kultuuri ja kunsti tutvustav väljapanek. Antud näituse juht on abiks orienteerumisel hiina kunsti tutvustavates saalides, samuti annab ta väikese ülevaate väärtuslikematest väljapanekutest.

6. Vana-Kreeka kunsti käsitlev kirjandus

1. Adamson, J.

Olümpia pidustused Vana-Kreekas.

Trt., 1935.

20 lk., illustr.

Autor kirjeldab kuulsaid olümpia pidustusi Vana-Kreekas ettevalmistusi pidustusteks, pidulikku ohverdumist Zeusi auks, mängude kavas olnud võidujooksu, maadlust, viievõistlust jne. Ühtlasi kirjeldab autor ka kreeka templeid ja muid vaatamisväärsusi. Illustratsioonidel on toodud fragmente vaasimaalidest, mis kujutavad sportlasi võistlushoos.

2. Kangilaski, J.

Laokoon.

"Noorus", 1969, nr. 3, lk. 64-65.

Artikli autor J. Kangilaski tutvustab "Nooruse" veergudel Laokooni nimelist skulptuurigruppi, mis on üks kuulsamaid antiikse kunsti mälestusmärke.

3. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaabits.

Tln., 1967.

Vana-Kreeka kunst. Lk. 170-181.

Arhitektuuri osas selgitatakse kreeka templitüübi arengulugu. Juttu on ka Vana-Kreeka plastikast ja selle suurimast esindajatest - Polykleitosest, Feidiasest, Skopasest ja Praxitelesest.

4. Neihardt, A. ja Šišova, I.

Vanaaja seitse maailmaimet.

Tln., 1969.

"Seitse maailmaimet" on mõiste, mille löid Vana-Kreeka ajaloolased enne meie ajaarvamist. See sisaldab vanaaja seitse kõige kuulsamat arhitektuuri- ja kunstiteost, mille kõrge kunstiline tase ja tehnilise teostamise meisterlikkus äratavad tõsist imetlust veel tänapäevalgi.¹

Kreeka meistrite poolt loodud imedeks loetakse Artemise templit Efesoses, Zeusi kuju Olümpias, Halikarnassose Mausoleumi ja Rhodose kolossi.

5. Utter, Õ.

Metoodiline juhend Klassikalise Muinasteaduse Muuseumiga tutvumiseks.

Trt., 1969.

39 lk., 15 lehte illustr.

Lühikeses sissejuhatuses tutvustab Õ. Utter Eesti NSV-s asuva vanima - Klassikalise Muinasteaduse Muuseumi ajalugu ja praegust fondide suurust. Järgneb ekspositsiooni kirjeldus saalide kaupa. Brošüüri lõpus on reproduktsioonid muuseumi kaunimatest ja väärtuslikematest eksponaatidest.

6. Vaga, V.

Üldine kunstiajalugu.

Trt., 1937.

Kreeka kunst. Lk. 48-111.

Eraldi vaatluse on kreeka arhitektuur, skulptuur, maalikunst ja kunstikäsitöö. Iga osa juurde kuulub rohkesti illustreerivat materjali.

¹ U. Kammal, Maailma seitse imet. "Õhtuleht" 1960, 10. dets.

7. Античная скульптура. Греция.

М., 1961.

II стр., 44 л. илл.

Album tutvustab Kreeka kuulsate skulptorite - Skopase, Feidiase, Praxitelese, Lüsippose jt. meistrite loomingut.

8. Белов, Г.Д.

Скульптура школы Скопаса в Эрмитаже.

Л.-М., 1964.

21 стр. с илл.

Ermitaazi antiikmaailma kunsti ja kultuuri ajaloo osakonna kogus on mõned suurepärased skulptuurid IV saj. e.m.a., mis on tehtud tundmatute meistrite poolt. Skopase poolt loodud ja edasi arendatud realistliku kunsti printsiibid ühenduvad mitmekesiselt ning varieeruvad nendes teostes. Jätkates skulptuuriteostes Skopase traditsioone, ühinevad tundmatud kunstnikud, kellel on ühtsed stiiliisearasused, Skopase koolkonna nimetuse all.

9. Блаватская, Т.В.

Ахейская Греция. Во втором тысячелетии до н.э.

М., 1966.

256 стр. с илл.

Raamat on pühendatud Ahhaia-Kreeka kunstimälestistele. Selle perioodi ehitised olid enamasti kõik ranged, kohmakad ja omapärase ilmega. Templid olid pikaksvenitatud põhiplaaniga.

Ahhaia meistrite kunstiloomingu iseärasuseks oli elava

looduse peen kujutamine. Kaunid elevandiluust kujukesed, väga peened kullassepatooted, monumentaalse^d freskod lossides - kõiges selles avaldub kunstnike ja käsitöölise hea kunstimaitse ja kõrge meisterlikkus.

10. Брито́ва, Н.Н.

Греческая терракота.

М., 1969.
180 стр. с илл.

Terrakota all mõistetakse põletatud savist väikeskulptuuri teoseid, mida ei kaetud glasuuriga. Nad on huvitavamaid antiikkunsti mälestisi. Jumalate figuure esineb vähe ja needki peamiselt vanemal ajal (VI ja V saj. e.m.a.). Eelistatavamad on naiste ja laste figuurid.

11. Бруно́в, Н.Н.

Греция.

М., 1935.
34 стр., 107 л. илл.

Ilmumisandmete poolest küll suhteliselt vana raamat, kuid antud teema juures koolis käsitlemiseks igati sobiv. Põhiline voores seisneb heatasemeliste fotode rohkses. Templite osas on üksikud detailid suurendatult, mis võimaldab hästi esile tuua stiilide erinevusi.

12. Грач, Н.Л. и Скудно́ва, В.М.

Древние греки на юге нашей страны. Путешествие в прош-
лое по залам Эрмитажа.

Л., 1963.
87 стр. с илл.

Näitus, mis on pühendatud Musta mere põhjaraaniku antiik-
aegsete kreeka I kolooniate kultuuri ja kunsti arengu
ajaloole, on eksponeeritud Ermitaaži esimesesl korrusel.
See on antiikmaailma osakonna näituse üks osa. Eksponee-
ritud mälestusmärgid on leitud arheoloogilistel väljakaeva-
mistel ja on paigutatud nelja saali. Kullast esemed on eks-
poneeritud Ermitaaži erilises varahoidlas.

13. Древний мир в иллюстрациях.

Древняя Греция. Стр. 69-132.

Illustratsioonidel templid, vaasid, skulptuuriteosed -
skulptuurigrupp "Laokoon", Zeusi altar Pergamonis.

14. Древняя Греция и Древний Рим.

Библмографический указатель изданий, вышедших в
СССР. (1895-1959 г.г.)

М., 1961.

524 стр.

Изобразительные искусства и архитектура. Стр. 330-353.

Käesolev bibliograafiline käsiraamat sisaldab meie maal
väljaantud antiikmaailma käsitlevate tööde loetelu (vene,
ladina ja kreeka keeles), olenemata sellest, milliseid
eluavaldusi nad käsitlevad ja antiikmaailma uurimise aja-
loo kohta kirjutatud raamatute loetelu.

15. Искусство Эгейского мира и Древней Греции.

М., 1970.

90 стр., 160 л. илл.

Raamat on ilmunud seeriast "Памятники мирового искусства"

Egeuse kunsti mälestusmärke ei tunnustata kunstiajaloolaste poolt veel sellisel määral, nagu nad õigupoolest väärleksid. Seepärast kujunes siin kõige õigemaks üldise panoraami andmine. Lugejaile enamtuntud Vana-Kreeka kunst nõudis teistsugust lähenemist. Siin tundus tähtsaim olevat edasi anda arengu loogilist külge ja tema omapäraseid varjundeid, millistest on väga rikas antiikne kunst.

16. Кобылина, М.М.

Аттическая скульптура. VII-V века до н.э.

М., 1953.

144 стр. с илл.

Käesolev raamat kujutab endast uurimust atika koolkonna skulptuuri arenemise kohta. Atika koolkond oli üks suuremaid kreeka kunsti koolkondi, kuhu kuulusid Feidias, Alkamenes, Agoraksitus, Praxiteles jt. Autor püüab iseloomustada atika skulptuuri ajaloolises perspektiivis, tema vastastikusel mõjus atika kultuuri teiste nähtustega ja tema arengut seoses Ateena majanduse ja riigikorra arenemisega. See võimaldab välja selgitada ainult atika koolkonnale iseloomulikke jooni ja seab tugevale alusele küsimuse atika skulptuuri suhetest teiste koolkondadega.

17. Кобылина, М.М.

Милет.

М., 1965.

202 стр. с илл.

Monograafia kujutab endast esimest venekeelset ülevaadet suurima Väike-Aasia antiikpolise, joonia kultuuri põhilise keskuse Mileetose ajaloost tema õitsengu perioodil, s.o. VII-VI saj. e.m.a. Raamatus valgustatakse üksikasjaliselt Mileetose kultuuri, ajalugu, linnaehitust, arhitektuuri.

Väljaanne on rikkalikult illustreeritud ja mõeldud kasutamiseks laiadele lugejate ringidele.

18. Колпинский, Ю.Д.

Древняя Греция, Образ человека в искусстве.

М.-Л., 1939.

49 стр., 42 л. илл.

Hästi illustreeritud raamat on pühendatud inimese kujutamisele kreeka kunstis. Kreeklased, olles esimesena kunsti ajaloos saavutanud täieliku tõetruuduse looduse kujutamisel, lõid ka harmooniliselt kauni inimese ülskuju. Inimene antiikskulptuuris - see on ideaalne kodanik, kes on antud kogu oma elulises täiuslikkuses.

19. Колпинский, Ю.Д.

По Греции и Италии.

М., 1960.

188 стр. с илл.

Raamatu eessõnas ütleb autor oma teose kohta ise, et ta küll teab, et tema reismärkmets on palju puudusi, aga ta teab ka, et neis pole ühtegi väljamõeldud fakti, mitte ühtegi väljamõeldud elamust. Seepärast ta loodab, et see

reisikirjeldus pakub midagi lugejaile, aitab mõista Vana-Kreeka kunsti ilu ja renessansiajastu Itaaliat.

Raamatus on kasutatud ka nõukogude kunstnike joonistusi, kes on külastanud neid maid.

20. Культура и искусство Древней Греции.

Путеводитель по выставке.

Л., 1968.

63 стр. с илл.

Antiikmaailma ajaloo osakond võtab enda alla Riikliku Ermitaaži hoone esimese korruse. Siin on esindatud Vana-Kreeka, Vana-Rooma ja Musta mere põhjaranniku kultuuri- ja ajaloo mälestusmärgid.

Et järjekindlalt tutvuda kõikide enamtähtsamate kreeka kunstiteostega, tuleb järgida marsruuti, mida soovitab näituse juht.

21. Мирон и Поликлет.

М., 1961.

14 стр., 31 л. илл.

Tutvustatakse Mironi ja Polykleitose, kahe suurema Vana-Kreeka klassikalise perioodi (V saj.e.m.a.) skulptori elu. Reproduktsioonidel näeme Mironi "Kettaheitjat", Polykleitose "Odakandjat" ehk "Dorüfoori" jt.

22. Полевой, В.М.

Искусство Греции. Древний мир.

М., 1970.

327 стр. с илл.

Vaadeldakse kreeka kunsti, mis saavutas Vana-Kreeka ajaloos enneolematu taseme. Eriti täiuslikult arenesid kujutavad kunstid ja arhitektuur. Autor peatub ka silmapaistvatel skulptoritel nagu Fleidias, Polykleitos, Skopas, Lüsippos jt.

Ilus ja maitsekas kujundus, hea trükikvaliteet, 316 illustratsiooni, nende hulgas ka värvilised - need on omadused, mis teevad selle väljaande õpetaja heaks abimeheks.

23. Ривкин, Б.И.

В долине Алфея. Олимпийские игры в искусстве Древней Греции.

М., 1969.

79 стр. с илл., 4 л. илл.

Kreekas, kus füüsiline ja vaimne ilu olid seotud lahutamatuks tervikuks, hinnati füüsilist jõudu kõrgelt. Raamatust näeme, et olümpiamängude võitjate auks on püstitatud mälestusmärke, sportlasi on maalitud vaasidele, jäädvustatud pronksi jne.

24. Ривкин, Б.И.

Малая история искусств. Античное искусство.

М., 1972.

359 стр. с илл.

Antud töö on Nõukogude Liidu kirjastuse "Искусство" (Moskva) ja SDV kirjastuse "Verlag der Kunst" (Dresden) ühine väljaanne. Kirjastused püstistasid ülesande välja anda raamatusarja, mis jutustaks lühidalt ja sealjuures populaarses vormis kunstiajaloo vanematest aegadest kuni meie ajani.

B.Rivkini raamat "Antiikkunst" on selle sarja esimene. Kasutades viimaseid teaduslikke avastusi, jutustab autor populaarses vormis antiikmaailma arhitektuuri, skulptuuri, maali- ja tarbekunsti arenguteedest. B.Rivkin alustab oma ülevaadet Egeuse tsivilisatsiooni ajalooga (III-II a.t. e.m.a.) ja lõpetab Rooma impeeriumi ajastu lõpp-perioodi kunstiga IV saj. e.m.a.

Raamatus on üle 200 värvilise ja must-valge illustratsiooni, mis tutvustavad lugejat antiikkunsti tähtsamate teostega.

25. Фидий.

M., 1962.

12 стр., 33 л. илл.

Raamatus tutvustatakse Kreeka kuulsat kujurit Feidiast, kes elas ja töötas Ateenas V saj. e.m.a. ning kelle nimega seostatakse paljusid kõige kuulsamaid antiikaja kunstiteoseid. Tema kuulsaks saamine on seotud Partenoni relieefiga, mis loodi tema juhtimisel ning pühendati linna kaitsejumalanna Ateena ülistamisele.

26. Corpus Vasorum Antiquorum.

Berlin, 1960.

75 S., illustr., 48 lose Bl. Illustr in der Mappe.

See väljaanne (lahtised lehed mapis) on pühendatud kaunitele antiiksetele vaasidele. Olenevalt otstarbest (vaase kasutati ka söögi- ja jooginõudena) on vaasid väga erineva kujuga. On kitsaid ja pika kaelaga vaase, madalaid ja väga suure suuga. Vanematest aegadest pärinevad vaasid on tavaliselt geomeetrilise ornamendiga. Hiljem hakati kujutama inimfiguure. Neil on stseene mütoloogiast kui ka kreeklaste igapäevasest elust. Kõiki neid iseloomustab aga lihtsus ja töötlemise suur meisterlikkus.

27. Griechische Tempel.

Leipzig, 1970.

94 S., 42 Bl. Illustr.

Väikeseformaadiline raamat annab ülevaate dooria, joonia ja korintose stiilis templitest.

28. Haynes, D.E.L.

Der Parthenonfries.

Prag, 1958.

23 S., 48 Bl. Illustr.

Album tutvustab Ateena Akropolisel asuva Partenoni templi reljeefidega kaunistatud friisi.

160 meetri pikkusel^s friisil näeme ateenlaste pidulikku rongkäiku jumalannale pühendatud pidustuste ajal, näeme kogu Ateenat tema õitsengus.

Osa friisist asub praegu Londonis. Briti Muuseumis, osa Ateenas, osa Louvre'is Pariisis.

29. Schmidt, E.

Der Grosse Altar zu Pergamon.

Leipzig, 1961.

108 S., 72 Bl. Illustr.

Suureformaadilistel tahvlitel näeme Pergamoni koolkonna kuulsaimat teost - Zeusi altari friisi. Ligi kolme meetri kõrgune ja 130 meetri pikkune friis kujutab gigantomahhiat, jumalate võitlust gigantidega. Võitlusest võtavad osa ka lõvid, maod ja koletised.

Altar asub praegu Berliinis.

7. Vana-Rooma kunsti käsitlev kirjandus

1. Aspel, A.

Sissejuhatus kunstivooludesse.

Trt., 1933.

111 lk., illustr.

Rooma kunst. Lk. 21-27.

Autor kirjeldab pikemalt Rooma Pantheoni, mida peetakse puhtaimaks rooma ehitusstiili kehastajaks. Juttu on ka termide funktsioonidest ja eraldi kuulsatest Caracalla termidest.

2. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaabits.

Tln., 1967.

Rooma kunst. Lk. 181-186.

Peatähelepanu on pööratud arhitektuurile. Templid, termid, triumfikaared - need olid tüüpilised ehitused Roomas. Lühidalt on juttu ka skulptuurist ja maalikunstist. Rooma maalikunsti tunneme eelkõige seinamaalide põhjal, mida eriti rohkearvuliselt on leitud Pompeii väljakaevamistel.

3. Vaga, V.

Üldine kunstiajalugu.

Trt., 1937.

Rooma kunst. Lk. 116-140.

Autor tutvustab rooma ehituskunsti, kus vastandina kreeka arhitektuurile domineerivad profaanehitused.

Rooma skulptuuri tähelepanuväärsemateks ning ise-
seisvamateks aladeks on portreekunst ja ajalooline
reljeef. Lõpuks peatub autor antiikmaalikunstil ja õige
põgusalt kunstikäsitöö - pronkstöö, kullassepakunsti,
kivilõikekunsti ja keraamika arengul.

4. Андреева, М. В.

Памятники Римской культуры.

Путешествие в прошлое по залам Эрмитажа.

М., 1959.

40 стр. с илл.

Näituse juht tutvustab rooma kultuuri mälestusmärke
ja on mõeldud kasutamiseks keskmisele koolieale.

5. Античная скульптура. Рим.

М., 1965.

16 стр. с илл., 42 л. илл.

Album annab ülevaate rooma plastikast, mis oli viima-
ne periood hellenistliku plastika arengus; see on helle-
nistlik-rooma periood.

Puuduvad uued loovad ideed. Väärtuslikuma osa moo-
dustavad portreeskulptuur, ajalooline reljeef ja ratsa-
figuurid.

6. Блаватский, В. Д.

Архитектура Древнего Рима.

М., 1938.

124 стр. с илл.

Käsitletakse rooma arhitektuuri. Valitses lihtne templitüüp, mille elemendid meenutasid kreeka templit, kuid proportsioonid olid teistsugused. Hoone asetus kõrgel alusel.

Tüüpilisteks ehitusteks, nagu näeme albumist, olid veel triumfikaared ja termid.

7. Вощина, А.А.

Очерк истории Древне-Римского искусства.

Л., 1947.

82 стр., 42 л. илл.

Käesolev lühike ülevaade seab oma ülesandeks näidata põhilisi etappe rooma kunsti arengus ja tutvustada lugejaid kujutava kunsti tähtsaimate mälestusmärkidega.

8. Декоративное искусство Помпей и Рима.

М., 1967.

16 стр. с илл.

Riiklikus A.S. Puškini nim. Kujutava Kunsti Muuseumis Moskvas asub ainulaadne Nõukogude Liidus, mis omab esmaklassilisi Pompeii, Herkulanumi ja Rooma freskode koopiaid. Näituse kataloog tutvustab meid väikese osakesega nendest varadest.

9. Древнеримская живопись.

Л.-М., 1966.

120 стр. с илл.

Sissejuhata^avst osast loeme, et rooma seinamaalis eraldatakse nelja stiili. Esimene, nn. inkrustatsioonistiil, teine e. nn. arhitektuuristiil. Teise stiili maale on säilinud peale Pompeii ka Roomas nn. Livia majas ja mujal. Kolmas stiil asub teise stiili kõrvale Augustuse ajal. Neljas stiil kujunes välja I sa. m.a.j. Iga stiili kohta leidub albumis rohkesti näiteid.

10. Древний мир в иллюстрациях.

М., 1961.

Древний Рим. Стр. 135-213.

Illustratsioonidel templid, skulptuuri- ja maalikunsti näited, Pantheon, Colosseum.

11. Древняя Греция и Древний Рим.

М., 1961.

Библиографический указатель изданий, вышедших в СССР 1895-1959 гг.

Изобразительные искусства и архитектура. Стр. 330-353.

12. Ривкин, Б.И.

Античное искусство.

М., 1972.

359 стр. с илл.

Kasutades viimaseid teaduslikke avastusi, jutustab autor populaarses vormis antiikmaailma arhitektuuri, skulptuuri, maali- ja tarbekunsti arenguteedest.

B.Rivkin alustab oma ülevaadet Egeuse tsivilisatsiooni ajaloo ja lõpetab Rooma impeeriumi ajastu lõpp-perioodi kunstiga IV saj. e.m.a.

Raamatus on üle 200 värvilise ja must-valge illustratsiooni.

13. Сергеенко, М.Е.

Помпей.

М.-Л., 1949.

316 стр. с илл.

Püüda mingil määral anda arheoloogiliste andmete alusel Pompeii igapäevase olustiku üldist pilti - selline on antud raamatu autori poolt püstitatud ülesanne. Nende andmete põhjal me võime taastada mitte ainult Pompeii elanikkonna, vaid ka orjandusliku ühiskonna elu jooni. Just selles peitubki Pompeiis avastatud materiaalse kultuuri mälestusmärkide suur teaduslik tähtsus ning järelikult ka M.Sergejenko raamatu, mis haaravalt jutustab sellest ajaloolisest linnast, peamine väärtus.

Raamatu väljaanne tähistas 200.aastat esimeste väljakaevamiste alustamisest Pompeiis (märts 1748).

14. Соколов, Г.

Искусство Древнего Рима.

М., 1971.

232 стр. с илл.

G.Sokolov tutvustab raamatu veergudel Vana-Rooma meistrite kunstipärandit - monumentaalarhitektuuri originaalseid teoseid, portreeskulptuuri mälestusmärke, dokumentaalselt täpseid ajaloolisi reljeefe, värvikaid freskosid ja mosaiike.

III p e a t ü k k

KUNSTIALANE KIRJANDUS KESKAJA KUNSTIKÜSIMUSTE
ÕPETAMISEKS KUUENDAS KLASSIS

1. Bütsantsi kunsti käsitlev kirjandus

1. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaabit.

Tln., 1967.

Bütsantsi kunst. Lk. 191-195.

Kirjeldatakse bütsantsi kultuuri omapära ja erinevusi Lääne-Euroopa feodaalriikide kultuurist. Pikemalt on juttu bütsantsi kunsti esimesest õitseajast keiser Justinianuse ajal ja ikonoklastide liikumisest VIII-IX sajandil, mis andis bütsantsi kujutava kunsti arengule raske hoobi.

2. Vaga, V.

Üldine kunstiajalugu.

Trt., 1937.

Bütsantsi kunst. Lk. 159-175.

Bütsantsi kunsti osas vaatleb V. Vaga bütsantsi arhitektuuri, maali- ja mosaiigikunsti, skulptuuri ja kunstikäsitöö arengut. Arhitektuuri osas kirjeldatakse pikemalt Hagia Sofia (Püha Sofia) kirikut Konstantinoopolis.

3. Банк, А. В.

Византийское искусство в собраниях Советского Союза.

Л.-М., 1966.

391 стр. с илл.

Bütsantsi kunsti kollektsoonidenõukogude muuseumides, mida tutvustatakse albumis, ei ole üheväärtuslikud.

Relvapalati kogus on suurepäraseid bütsantsi kaameed, kunstipärase tikanditega kaunistatud rõivad, esemeid kullast ja hõbedast.

Riiklikus Ajaloo Muuseumis on bütsantsi mälestusmärgid esindatud suuremalt jaolt nende arheoloogiliste komplektide koosseisus, kust nad leitud olid.

Puškini nim. Kujutava Kunsti Muuseumi väike kogu sisaldab kõrge kunstiväärtusega ikoone, mitu silmapaistvat elevandiluu nikerduste näidist ja suurepärast risti.

Üsna huvitavaid materjale on Hersonese Riiklikus Muuseumis. Sealne kollektsoon täieneb pidevalt selle antiikse ja keskaegse linna väljakaevamiste tulemusena.

Rikkamaid ja mitmekesisemaid bütsantsi kunsti kollektioone asub Ermitaažis.

4. Банк, А. В.

Искусство Византии в собрании Государственного

Эрмитажа.

Л., 1960.

132 стр. с илл.

Riiklikus Ermitaažis säilitatakse rohkearvuliselt

bütsantsi kunstiteoseid. Siin esindatud mälestusmär-
kide väärtuse ja mitmekesisuse poolest on see kogu üks
paremaid maailmas. Marmorskulptuuri ja pronksesemete
näidised, hõbeanumate ning elevandiluu nikerduste valik,
juveliirikunsti mälestusmärgid, kunstkeraamika ja klaas,
maal - kõik need esemed oma vastastikusel seoses anna-
vad bütsantsi kunsti arengust ereda pildi.

5. Писарская, Л.В.

Памятники Византийского искусства V-XV веков в
Государственной Оружейной палате.

Л.-М., 1964.

104 стр. с илл.

Riiklikus Relvapalees ja Moskva Kremli kirikutes
on esindatud suhteliselt väike, kuid väga hinnaline
bütsantsi V-XV saj. kunsti mälestusmärkide kollektsioon.
See spetsialistidele veel vähetuntud kollektsioon omab
suurt kunstilist, aga ka ajaloolis-dokumentaalist
väärtust. Tal on hoopis teine iseloom kui teiste muuseu-
mide kogudel. Paljud kunstimälestised, mis kuuluvad
sellesse kollektsiooni, olid Bütsantsis valmistatud
spetsiaalselt kingitusteks teatud isikutele ja olid
vene suurvürstide ja vaimulikkonna käsutuses.

6. Шандровская, В.С.

Культура и искусство Византий.

Для детей среднего и старшего возраста. Путешествие
в прошлое по залам Эрмитажа.

Л., 1963.

84 стр. с илл.

Igäüht huvitab, kuidas sattusid Ermitaaži need esemed, mis on selle maja uhkuseks. Kuidas ja millal on loodud bütsantsi kolleksioon Ermitaažis? Enamus esemetest on komplekteeritud suurtest kohalikest kogudest XIX-XX saj. Nende hulgas on Bazilevski kolleksioon (elevandiluu, emailinäited ja mosaiik-ikoonid) ja Lihhatšovski kolleksioon, mis koosneb ikoonidest ja tinapitsatitest.

2. Kalifaadi maade kunsti käsitlev kirjandus

1. Веймарн, Б.В. и др.

Искусство арабских народов. Средневековый период.

М., 1960.

199 стр. с илл.

Autorite kollektiiv annab ülevaate keskaegsest araabia kunstist. Nimetus "araabia kunst" on tinglik. Araabia kultuur kujunes välja kalifaadi paljude rahvaste vastastikuse mõjutuse tulemusena.

Raamat koosneb kolmest peatükist:

1. Süüria, Iraani ja Palestiina kunst

VII-XIII saj.

2. Keskaegse Egiptuse kunst.

3. Keskaegne kunst Tuneesias, Alžeerias, Marokos.

3. Euroopa keskaegset kunsti käsitlev kirjandus

1. Aspel, A.

Sissejuhatus kunstivooludesse.

Trt., 1933.

Romaani ja gooti stiil. Lk. 33-57.

Maria Laachi kloostrikiriku najal (mis on ehitatud umbes 1100.-1150.a. vahel) iseloomustatakse lähemalt romaani stiili ja gooti stiili Amiens'i katedraali abil, mis esindab prantsuse katedraalikunsti täiuslikemaid saavutusi.

2. Iljin, M.

Arhitektuuri mõistmise alused.

Tln., 1967.

Gooti kirik. Lk. 21-26.

Keskaegne ristiusk osutas suurt tähelepanu õpetusele paradiisist. Paradiis eksisteeris tole aja inimeste ettekujutuses täiesti reaalselt. Need tõekspidamised sünnitasid teoseid, mis lõid inimesel ettekujutuse tõotatud taevasest elust - gooti kirikud.

Raamatu autor analüüsib gooti stiilis kirikuid arhitektuuri seisukohalt.

3. Kangilaski, J.

Kuus tuhat aastat kunsti. Keskaeg.

"Noorus", 1965, nr. 4, lk. 60-62.

Lühidalt kahest suurest stiiliperioodist - romaani stiilist, mis valitses X-XII saj. ja gooti stiilist XIII-XV saj.

Autor toonitab keskaegse kunsti rahvalikkust ja massilisust.

4. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaubits.

Tln., 1967.

Romaani kunst ja gooti kunst. Lk. 205-222.

Romaani kunsti juhtivaks žanriks oli arhitektuur, eriti just sakraalarhitektuur. Romaani stiili aegset profaanarhitektuuri on vähe säilinud. Seepärast pööravad autorid peatähelepanu romaani stiili kiriku kirjeldamisele.

Ka gooti stiili juhtivaks kunstiliigiks oli endiselt arhitektuur. Arhitektuuri arenemist vaadeldakse gooti stiili arengu kolmel etapil:

1. Varagootika - XII saj. lõpp ja XIII saj. algus.
2. Küpsgootika - XIII saj. ja XIV saj.
3. Hilisgootika - XV ja XVI saj.

5. Peets, H.

Klaasimaalikunst. Keskaegse klaasimaali meistriteoseid suurtes katedraalides XII-XIII saj.

Trt.-Tln., 1938.

121 lk., 18 lehte illustr.

Raamat on ilmunud sarjast "Ilu kunstis ja looduses". On toodud reproduktsioone gooti stiili kõige kuulsamate katedraalide aknamaalidest, valides neist iseloomulikumad ja kaunimad. Albumi osas 18 mitmevärvilist pilditahvlit formaadis 36 x 26 cm.

6. Töötav ja pidutsev keskaeg.

Trt.-Tln., 1938.

15 lk., illustr.

Ilmunud sarjast "Ilu kunstis ja looduses". Raamat pakub keskaegset raamatukaunistuskunsti Breviarium Grimani järgi. Kardinal Grimani (XVI saj.) breviarium (palve- ja käsiraamat) on hiliskeskaja rakenduskunsti kõige kuulsam ja luksuslikum toode. Raamat on rikkalikult kaunistatud.

7. Vaga, V.

Üldine kunstiajalugu.

Trt., 1937.

Romaani ja gooti kunst. Lk. 190-317.

Autor käsitleb romaani arhitektuuri ja maalikunsti arengut Prantsusmaal, Inglismaal, Hispaanias, Itaalias, Saksamaal, Skandinaaviamaades. Kunstikäsitöö romaani ajastul on vaatluse all Prantsusmaal ja Saksamaal.

Põhjalikult analüüsitakse ka gooti arhitektuuri, sealjuures ühe osana Eesti ja Läti arhitektuuri, kus gooti stiil pääses valitsema XIV saj. esimesel poolel.

8. Всеволожская, С.Н. и др.

Итальянская живопись XIII-XVIII веков в собрании

Эрмитажа.

Л., 1964.

315 стр. с илл.

Väljaspool Itaaliat omab ühte parimat itaalia maali kollektsiooni Ermitaaž.

Üle 150 parima maali reproduktsiooni on toodud selles albumis. Mõningaid neist avaldatakse esmakordselt. Album algab väga haruldase teosega, mis iseloomustab keskaegset itaalia kunsti - see on Pisa kunstniku Ugolino di Tedice "Крест с изображением распятия".

9. Нессельштраус, Ц.Т.

Искусство Западной Европы в средние века.

Л.-М., 1964.

392 стр. с илл.

Raamat kujutab endast Lääne-Euroopa maade kunstiajaloo ülevaadet v.a. need maad, mis olid tihedamalt seotud bütsantsi kunsti kultuuriringkonnaga.

Autor näeb oma ülesannet kõigepealt selles, et hõlbustada lugeja esimest tutvust keskaegsete mälestusmärkidega ja aidata tal orienteeruda keerukas ja mitmekesises materjalis. Raamat räägib arhitektuurist, skulptuurist, miniatuurist ja monumentaalkunstist.

10. Сопицинский, О.И.

Искусство западноевропейского средневековья.

М., 1964.

80 стр. с илл.

Raamatu ülesandeks on anda üldine ettekujutus kesk-
aegsest Euroopa kunstist. Keskaja kunst, seda ka mitte
ainult Lääne-Euroopas, on seadusepärase etapp inimkonna
maailmatunnetuses. See on tähtis periood kunsti arengus,
mis töötas välja spetsiifilised kunstivahendid üldinim-
like ideaalide avamisel. Ülesanne seisneb ainult mitte
selle tunnetamises, vaid ka selle kunsti saladustesse
tungimisel, tema sisu või mõtte lahtimõtestamises.
Tähtis on mõista, milliste vahenditega saavutasid kesk-
aja meistrid sügavate mõtete, tunnete, elamuste väljen-
duse.

11. Средневековое искусство.

Учебное пособие по средневековому романскому
и готическому искусству.

М., 1962.

31 стр.

Brošüür pakub materjali keskaegse kunsti kahe suure
stiiliperioodi - romaani stiili ja gooti stiili kohta.

4. Hiina keskaegset kunsti käsitlev kirjandus

1. Kaal, A.

Pilk tänapäeva Hiinasse.

Tln., 1961.

288 lk., illustr., kaart.

Raamat sisaldab autori muljeid ja tähelepanekuid 1958.a. lõpul tehtud reisis Hiina Rahvavabariiki, kirjeldades matkal läbitud linna teeb autor huvitavaid tähelepanekuid ka hiina vanemast ehituskunstist ja kultuurist.

2. Moisar, E.

22 päeva Hiinas.

Tln., 1959.

148 lk., illustr., 8 lehte illustr.

Autor jutustab Hiina Rahvavabariiki sooritatud ekskursiooni muljetest ja elamustest. Autor heidab ka pilgu minevikku, püüdes selle kaudu paremini mõista hiina omapära.

3. Ашепков, Е.А.

Архитектура Китая.

М., 1959.

367 стр. с илл.

Käsitletakse vana- ja uusaja Hiina arhitektuuri. Eri peatükid kuuluvad aedade, parkide arhitektuurile ja dekoratiivelementidele hiina arhitektuuris. Raamat on mõeldud kasutamiseks nii spetsialistidele - arhitektidele, kunstnikele, kunstiteadlastele, arhitektuuri- ja ehitusinstituutide üliõpilastele kui ka laiemale lugejaskonnale, kes on huvitatud Hiina rahva kunstist.

4. Белецкий, П.

Китайское искусство.

Киев, 1956.

162 стр. с илл., 45 л. илл.

Käesoleva ülevaate sihiks on anda lugejale materjali esmaseks ja põgusaks tutvumiseks hiina kunstiga ja selgitada tema stiili mõningaid rahvuspäraseid iseärasusi ja selle ajaloolist arengut.

Raamat on mõeldud laiale lugejaskonnale.

5. Вяткин, Р. В.

Музей и достопримечательности Китая.

М., 1962.

175 стр. с илл.

Autor tutvustab lugejat ainult Hiina nende rajoonide vaatamisväärsustega ja seal asuvate muuseumidega, mida õigusega peetakse Hiina tsivilisatsiooni hälliks.

6. Виноградова, Н.А.

Искусство средневекового Китая,

М., 1962.

102 стр. с илл.

Raamat on pühendatud Hiina keskaegsele kunstile. Teksti osa täiendavad rohked värvilised ja must-valged illustratsioonid. Eri peatükid on pühendatud keskaegse arhitektuuri, maalikunsti, skulptuuri ja kunstikäsitöö arengule.

7. Изобразительное искусство Китая.

М., 1956.

148 стр. с илл.

Hõlmab kogu hiina kunsti alates vanimatest perioodidest kuni tänapäevani. Illustratsioonidel pagoodid, skulptuurid, keraamikad.

8. Памятники искусства Китая в музеях СССР.

М., 1959.

16 стр., 59 л. илл.

Album tutvustab meid Moskva, Leningradi, Kiievi, Taškendi, Irkutski, Alma-Ata ja paljude teiste Nõukogude Liidu linnade kunstikogudega, kus leidub hiina kunsti mälestusmärke.

9. Шапиро, Ю.

Путешествие в прошлое по залам Эрмитажа. Культура
и искусство Китая.

Л., 1963.

52 стр. с илл.

Ermitaaži kolmandal korrusel asub hiina kultuuri ja kunsti tutvustav väljapanek. Antud näituse juht on abiks orienteerumisel hiina kunsti tutvustavates saalides, samuti annab ta väikese ülevaate väärtuslikematest väljapanekutest.

5. India keskaegset kunsti käsitlev kirjandus

1. Kaal, A.

Muljeid ja mõtteid India-sõidult.

Tln., 1958.

201 lk., illustr.

Koos autoriga teeb lugeja matka India tänapäeva, mille tundmaõppimiseks peab tutvuma selle maa minevikuga. Siit leiame ka mõningaid india kunsti puudutavaid peatükke nagu Šiva tempel elevandikoopas, Agra ja Tadž-Mahal jt.

2. Kangilaski, J.

India kunst.

"Noorus", 1968, nr. 8, lk. 64-69.

Artiklis on jutuut india kunsti iseloomulikest joonetest alates Mahenjo-Daro perioodist.

3. Nerlich, G.

Ja Ganges voolab edasi.

Tln., 1968.

256 lk., 24 lehte illustr.

Tuntud saksa kirjanik ja fotokorrespondent G. Nerlich kirjeldab raamatus elavalt ja huumoriküllaselt Indiat, andes ülevaate selle loodusest, rahvastest, kommetest. Siin-seal teeb autor tagasipõikeid minevikku, puudutades ka kunstiajaloolisid mälestisi.

4. Галеркина, О.И. и Богданов, Б.Л.

Искусство Индии в древности и средние века.

М., 1963.

68 стр. с илл.

Brošuur on pühendatud vana- ning keskaja India arhitektuuri ja kujutava kunsti mälestusmärkidele. Autorid kirjeldavad kultusehitiste tähtsamaid tüüpe - stambhasid, stuupa'sid, templeid, maalikunsti osas vaadeldakse selle žanri parimaid näiteid - Ajanta freskosid, samuti ka miniatuure, käsitletakse skulptuuri srengut,

Brošuur on rohketes heade illustratsioonidega ja mõeldud kasutamiseks kõige laiemale lugejaskonnale.

5. Искусство Индии.

М., 1958.

205 стр. с илл.

Suureformaadiline album tutvustab india arhitektuuri, skulptuuri ja maalikunsti alates kõige vanematest aegadest, s.o. III a.t. e.m.a.

6. Искусство Индии. Сборник статей.

М., 1969.

219 стр., 50 л. илл.

Kogumiku artiklid kannavad teaduslik-uurimuslikku iseloomu. Autorid on püüdnud avada lugejaile kunsti-väärtusi ja ideelist mõtet vana-india kujutava kunsti teostes; suurust, omapära ja sümboolset tähendust keskaja arhitektuuris ja lõpuks india tänapäeva maalikunsti sünni, kus vana-aja traditsioonid on saanud uue arengu.

7. Короцкая, А.

Архитектура Индии раннего средневековья.

М., 1964.

244 стр. с илл.

Antud töö kujutab endast india V-VIII saj. arhitektuuri uurimust, Kirjutatud materjalide põhjal, mis autor kogus Indias aastail 1948-1951 ja 1952-1953. Raamatus püütakse jälgida india arhitektuuri selle ajaloolises arengus. Käsitletakse ka vähemtuntud küsimusi linna- ja elamuehituse ning ehitustehnika alalt varasemal keskajal.

Teades selle teema ulatust ja keerukust, peab autor ise oma tööd ainult tagasihoidluseks katseks selles suunas.

8. Короцкая, А.

Сокровища Индийского искусства.

М., 1966.

348 стр. с илл.

Käsitletakse kunsti arengut varasel ja hilisel keskajal. Raamatu väärtust tõstab rikkalik pildimaterjal. Eriti rohkesti leidub materjali arhitektuuri arengu kohta.

9. Памятники искусства Индии в собраниях музеев СССР.

М., 1956.

125 стр. с илл.

NSV Liidus olevatest india kunsti mälestusmärkidest omavad suurimat tähtsust miniatuuride kollektsioonid ja mida suures ulatuses tutvustab käesolev väljaanne. Rohkesti on näiteid ka vanade käsikirjade tekstidest, tarbekunstist.

10. Прокофьев, О.

Искусство Индии.

М., 1964.

232 стр. с илл.

Populaarne raamat on pühendatud india kunstile vanimatest aegadest kuni XIX saj. lõpuni. Autor vaatleb arhitektuuri, skulptuuri, maali ja miniatuuri tähtsaimaid mälestusmärke. Ta püüab oma käsitlust nii üles ehitada, et näidata india kunsti arenemise üldpildi kõrval ka india kunsti ^{panust} maailmakultuuri varasalve.

Raamat on määratud kõige laiemale lugejaskonnale, kes huvitub kujutava kunsti küsimustest.

11. Franz, H.G.

Hinduistische und islamische Kunst Indiens.

Leipzig, 1967.

440 S., illustr.

Feodalismi killustatuse tekkides taandus budism hinduismi ees. Püstitati uhkeid templeid Višnu ja Šiva (hinduistlikud peajumalad) auks. Albumis näeme Lingaraja Bheibaneswari (XI saj) ja Kandarija Mahadeo Khajuraho (XI saj.) rikkalikult dekoreeritud templeid.

Hinduismi skulptuur ei ole kunagi staatiline, konstrueeritud, nagu näit. egiptuse oma, vaid seda iseloomustab dünaamika, mänglevus. Kõrgreljeefide mass katab templite seinu vaibana, millel ei näi olevat algust ega lõppu,

Kuulsaim ja kauneim muhameedliku ajastu mälestusmärk india kunstis on Tadž-Mahal Agras, šahh Džahani naise mausoleum (joon.nr. 353).

12. Indische Miniaturen.

Dresden, 1967.

46S., 42 Bl. Illustr.

Raamatu autorid - Mulk Raj Anand ja Hermann Goetz - on valinud 42 miniatuuri Berliini Riikliku Muuseumi suurepärasest kogust. Nad selgitavad selle kunstiliigi ajaloolist tagapõhja, tema seost India ajaloo ja kultuuriga.

6. Ameerika põlisrahvaste kunsti käsitlev kirjandus

1. Ceram, C.W.

Jumalad, haukambrid, õpetlased.

Tln., 1961.

Treppide raamat. lk. 317-410.

Siin viib Lääne-Saksamaa ajakirjanik C.W.Ceram lugeja Kesk-Ameerika džunglitesse. Ta jutustab atsteekide riigi vallutamisest hispaania avantüristi H.Cortesi poolt ja Vana Ameerika "kolmandast avastamisest", mis oli vajalik selleks, et vanad ameeriklased võisid asuda neile kuuluvale kohale kultuuriajalooos.

2. Kangilaski, J.

Mehhiko vanast kunstist.

"Noorus", 1967, nr.6, lk. 51-55.

Kuna ajakirja artiklis pole võimalik Vana-Mehhiko kirevast ajaloost ja kõigist kultuuridest ülevaadet anda, piirdub autor üldiste märkustega, mis võivad abiks olla vanade mehhiklaste ajaloo ja vaimulaadi omapära mõistmisel.

Illustratsioonidel sapoteekide, tolteenide, atsteekide, maiade kultuuri näited.

3. Raam, V.

Kolm ja pool tuhat aastat kunsti.

"Kunst", 1961, nr. 3, lk. 23-32.

Kunstiteadlase Villem Raami artikkel almanahhis "Kunst" on kirjutatud Mehhiko kunsti näituse puhul, mis toimus Moskvas. Autor kirjutab, et vanemais kunsti-ajaloo üldteostes Mehhiko kunstist ei räägitud, kuna tal ei olnud näiliselt midagi ühist Euroopa kunsti-ideaali kujunemisega. Tänapäeval on olukord kardinaalselt muutunud. Edasi iseloomustab ta Mehhiko vanemaid ja iseseisvamaid kultuure.

4. Гуляев, В.И.

Америка и Старый Свет в доколумбову эпоху.

М., 1968.

181 стр. с илл.

Raamatus on antud Kesk-Ameerika kui ühe kõige tähtsaima kõrge tsivilisatsiooniga Uue Maailma piirkonna kultuuri analüüs. Selle raamatu autor ei eita põhimõtteliselt sporaadiliste kontaktide olemasolu Ameerika ja Vana Maailma elanikkonna vahel Kolumbuse eelsel ajastul, kuid sellegipoolest ta püüab konkreetse arheoloogilise materjali põhjal näidata Uue Maailma vanade asukate kõigi tähtsamate leiutiste ja kultuuride saavutuste kohalikku päritolu.

5. Искусство Древней Мексики.

M., 1962.

16 стр. с илл., 54 л. илл.

Rohkearvuliste reproduktsioonide kaudu tutvustatakse albumis arhailisest ajast pärinevaid väikesi loomulikes poosides savifiguure, läänekultuure iseloomustavaid savikujusid ning inimese- ja loomakujulisi nõusid, sapoteekide, olmeeke, totonaki, tolteekide, maiade, atsteekide jt. Ameerika vanade kõrgkultuuride mälestusmärke.

6. Кинжалов, Р.В.

Искусство Древней Америки.

M., 1962.

240 стр. с илл.

Autor vaatleb Vana Ameerika kahe piirkonna, kus indiaanlased olid loonud kõrge tsivilisatsiooni - Kesk-Ameerika ja Lõuna-Ameerika kunstisaavutusi X saj. e.m.a. - VI saj. m.a.j.

Hulgaliste reproduktsioonide ja populaarses vormis kirjutatud teksti abil saame ettekujutuse nendes piirkondades elanud rahvaste omapärase ehituskunstist, skulptuuri, keraamika, ja seinamaali ühe liigi - fresko arengust.

7. Кинжалов, Р.В.

Искусство древних майя.

Л., 1968.

199 стр. с илл.

R. Kinžalovi raamat on pühendatud maiade vanale kunstile. See töö tutvustab esmakordselt nõukogude lugejate laiu ringe indiaani meistrite suurepärase teostega arhitektuuri, maalikunsti ja skulptuuri valdkonnas. Autor mitte ainult ei selgita maiade kunsti tee raskust ja arengut, vaid ka neid muutusi, mis sündisid selle rahva sotsiaalses ja poliitilises elus.

8. Кинжалов, Р.В.

Культура древних майя.

Л., 1971.

364 стр., 3 л. илл.

Käesoleva töö eesmärgiks on anda maiade vana kultuuri üldiseloomustus kogu tema üle kahe tuhande aasta kestnud arengutee jooksul, alates kõige varasematest etappidest ja lõpetades tema hukkumisega hispaania konkistadooride mõõga läbi.

Töös vaadeldakse maia ühiskonda kui Kesk-Ameerika ühiskonna ühte osa ja mitte kui individuaalset ühiskonda, kel pole mingeid ajaloolisi ja kultuurilisi sidemeid teiste Kesk-Ameerika piirkondadega, nagu seda tehti varem.

9. Кинжалов, Р. и Белов, А.
Падение Темочтитлана.
Л., 1956.
264 стр. с илл.

Antud teaduslik-kunstilooline ülevaade on kirjutatud ameerika uurija R.Kinžalovi ja kirjandusloolase A.Belovi poolt. See on üsna laiahaardeline teos, mis käsitleb Mehhiko avastamise ja vallutamise ajalugu, toob ära atsteekide ajaloo põhilised faktid ja käsitab tema omapärase kultuuri suuri saavutusi. Selle raamatu lugeja saab selge ettekujutuse asteekide ühiskonna arenemisest alates tema lätetest ja lõpetades tema hävitamisega vaenlase poolt.

Arvukad ja hoolikalt valitud joonised ning täpsed kaardid elustavad teksti ning tõstavad raamatu väärtust.

10. Памятники культуры и искусства древней Америки.
Путеводитель по выставке.
Л., 1958.
32 стр., 13 л. илл.

Näituse juht annab lühiülevaate Ameerika vanadest kõrgkultuuridest ja tutvustab neid kultuure esindavaid eksponaate Riiklikus Ermitaažis.

7. Euroopa kultuuri XV sajandi lõpul - XVII sajandi
esimesel poolel käsitlev kirjandus

1. Aspel, A.

Sissejuhatus kunstivooludesse.

Trt., 1933.

Renessanss. Lk. 58-72.

Kirjeldatakse renessansi kui uue kunstivoolu tekkimise põhjuseid, tema arengukäiku, samuti renessansiajastu arhitektuuri, skulptuuri, maalikunsti.

2. Kangilaski, J.

Renessanss. Kuus tuhat aastat kunsti.

"Noorus", 1965, nr. 5, lk. 40-42.

Lühidalt renessansi iseloomulikest joontest, arhitektuurist, plastikast, maalikunstist.

3. Kangilaski, O. ja Kangilaski, J.

Kunsti kukeaabits.

Tln., 1967.

Renessansskunst. Lk. 223-238.

Autorid kirjeldavad pinnast, millest võrsus renessansskunst. Edasi on juttu quattrocento e. vararenessansi ja cinquecento e, kõrgrenessansi arhitektuurist, plastikast, maalikunstist.

4. Kõrgrenessansi suurmeistreid Itaalias.

Tln., 1965.

55 lk., 48 lehte illustr.

Üheks hiilgavamaks leheküljeks maailma kunsti arengus on renessansiajastu meistrite looming, mis oma kulminatsioonipunkti saavutas Itaalias XVI sajandil. Käesoleva väljaande ülesandeks on tutvustada Itaalia XVI saj. kujutava kunsti väljapaistvate ning kuulsamate esindajate - Leonardo da Vinci, Raffaeli, Michelangelo, Giorgione, Tiziani jt. elu ja loomingu kaudu seda ajastut.

5. Okas, E.

Mälestuskilde Itaalia-reisilt.

"Kunst", 1962, nr. 2, lk. 26-32.

1960.a. suvel viibis Evald Okas turismimatkal Itaalias. Kunstniku pilgu läbi nähtuna kirjeldab ta Michelangelo Sixtuse kabeli lae- ja seinamaale Vatikani lossis ja tema skulptuuriloomingut San Pietro in Vincoli kirikus, Raffaeli freskosid Vatikani lossis, Sandro Botticelli kuulsaid maale "Veenuse sünn" ning "Kevad" Uffizi muuseumis, Leonardo da Vinci "Püha õhtusöömaaega Santa Maria delle Grazie kloostri söögisaalis ning teisi itaalia kunsti tippteoseid.

6. Okas, Evald.

Muljeid Pariisist.

"Kunst", 1963, nr. 2, lk. 49-53.

Evald Okas jagab oma muljeid sõidult Pariisi. Eriti pakub tema artiklis huvi Leonardo da Vinci kuulsa maali "Mona Lisa" omapärane saatus.

7. Vaga, V.

Üldine kunstiajalugu.

Trt., 1937.

Renessansiajastu kunst. Lk. 321-474.

Juhtivat osa renessansiajastul etendas Itaalia, seejärel on autor ka kõige rohkem tähelepanu pööranud kunstielule Itaalias. Käsitletakse ka Madalmaade, Prantsusmaa, Saksamaa, Hispaania, Portugali, Inglismaa, Taani, Rootsi, Poola, Tšehhoslovakkia ning Baltimaade renessansi.

8. Бернсон, Б.

Живописцы итальянского Возрождения.

M., 1965.

213 стр., 127 л. илл.

Ameerika teadlase B. Bernsoni raamatut on tõlgitud peaaegu et kõigisse maailma keeltesse. Raamat mitte ainult tõi oma autorile suure kuulsuse, vaid ka täielikult lahendas ülesande, mille autor oli enda ette püstitanud - äratada armastust renessansi meistrite vastu ja aidata kõige laiemat publikut mõista nende meistrite loomingut omapärast võlu.

9. Венецианская живопись эпохи Возрождения.

Картины Дрезденской Галерей.

М.; 1956.

17 стр., 25 л. илл.

Käesolev album koosneb XV-XVI saj. Veneetsia maali eredamate teoste värvilistest ja must-valgetest reproduktsioonidest. Nende hulgas on selliseid maailma kunsti suurimaid näiteid nagu Giorgione "Uinuv Veenus", Tiziani "Keisri dinaar", mõningaid Tintoretto, Veronese jt. kõrgrenessansi kuulsate meistrite tööd.

10. Всеволожская, С.Н. и др.

Итальянская живопись XIII-XVIII веков в собрании Эрмитажа.

Л., 1964.

315 стр. с илл.

Väljaspool Itaaliat omab ühte parimat itaalia maali kollektsiooni Ermitaaž. Nagu kogu Ermitaaži maaligalerii, nii ka tema Itaalia osa on kujunenud kahe sajandi jooksul. Põhiline osa XVIII saj. 2. poolel ja XIX saj. 1. poolel, kui valitses huvi akadeemilise kunsti ja kõrgrenessansi meistrite vastu. Suurepäraselt on esindatud ka Veneetsia maali koolkond. Paljude tähtsaimate itaalia maali XIII-XVIII saj. koolkondade uurimiseks annab kogu üsna laiahaardelist ja väärtuslikku materjali.

Üle 150 parima maali reproduktsiooni on toodud selles albumis. Mõningaid neist avaldatakse esmakordselt.

11. Данилова, И.

Итальянская монументальная живопись.

М., 1970.

257 стр. с илл.

Itaalia kunst XIV-XV sajandil jääb meie jaoks veel lõpuni läbiuurimata leheküljeks. Raamatu autor asetab oma uurimuse keskpunkti Itaalia varase renessansi. Raamatu väärtus ja uudsus seisab eelkõige selles, et autor annab küllaldase ettekujutuse itaalia monumentaalse maalikunsti üldpildist.

12. Дмитриева, О.

Художники итальянского Возрождения XIV-XVI в.

Путешествие в прошлое по залам Эрмитажа.

Л., 1959.

40 стр. с илл.

Brošüür on mõeldud kasutamiseks vanema astme kooliõpilastele, tutvustades renessansiajastu meistrite loomingut Ermitaaži kogudes.

13. Любимов, Л.Д.

Небо не слишком высоко. Золотой век итальянской живописи.

М., 1970.

223 стр. с илл.

Populaarne raamat itaalia kunsti arengust XV-XVI saj. on mõeldud kasutamiseks vanemale koolieale. Tutvustatakse peamiselt nelja suurt kunstnikku - Leonardo da Vinci't, Raffael'i, Michelangelo't ja Tiziani.

14. 50 кратких биографий мастеров западноевропейского искусства XIV-XIX веков.

Л.-М., 1966.

315 стр. с илл.

Sisaldab 50 silmapaistva maali- ja skulptuurimeistri elulugu. Autorid, andes põhilisi eluloolisi andmeid, püüdsid samal ajal valgustada ka meistri loomingulist teed ja jutustada tema talendi omapärast.

15. Прокофьев, В.

По Италии.

М., 1971.

384 стр. с илл.

Selle raamatu esimene väljaanne ilmus 1960.a. Raamatu autor, veetes 6 kuud Itaalias, külastas paljusid Kesk- ja Põhja-Itaalia linnu, tehes tähelepanekuid ja märkmeid kunstielu kohta, mis said hiljem selle raamatu aluseks. Peatähelepanu on pööratud just renessansiajastu kunsti mälestusmärkidele.

16. Ротенберг, Е.

Искусство Италии. Средняя Италия в период Высокого Возрождения.

М., 1966.

232 стр. с илл.

Ренессанскунsti lõplik väljakujunemine ja võidukäik Itaalias langeb XV ja XVI sajandisse - quattrocento ja cinquecento ajajärku. Arvestades kiriku mõjuvõimu suurust antud ajajärgul, on mõistetav, et selle perioodi itaalia kunstis esinevad progressiivsed realistlikud ja humanistlikud tendentsid veel religioosses vormis. Kuna uued ideed haaravad kõige tugevamini maalikunsti, siis on ka arusaadav, miks antud raamatus on peatähelpanu pööratud antud perioodi maalikunsti arengule.

17. Ротенберг, Е.И.

Искусство Италии XVI века.

М., 1967.

124 стр., 168 л. илл.

Esimene väljaanne sarjast "Maailma kunsti mälestusmärgid" on pühendatud ühele eredaimale nähtusele kunsti ajaloos - itaalia renessansile, mida tähistab kõikide plastiliste kunstide - arhitektuuri, skulptuuri, maali, graafika, ja tarbekunsti areng.

Eriline täähelpanu on pööratud niisuguste suurte renessansi meistrite loomingule nagu seda on Bramante, Leonardo da Vinci, Raffael, Michelangelo, Giorgione, Veronese, Tintoretto, Tizian.

8. Leonardo da Vinci, Michelangelo ja Raffaeli
elu ning loomingut käsitlev kirjandus

1. Bernštein, B.

Leonardo da Vinci.

"Looming", 1952, nr. 2, lk. 482-488.

Kunstiteadlase B. Bernšteini pikem artikkel on pühendatud suure kunstniku 500. sünniaastapäevale, mida tähistati 1952. a. aprillis.

Puudutades vaid põgusalt Leonardo da Vinci elulugu, analüüsib autor põhiliselt kunstniku loomingut.

2. Dživelegov, A. K.

Michelangelo.

Tln., 1962.

215 lk., 12 lehte portr., illustr.

Väljapaistva nõukogude teadlase teos jutustab geniaalsest itaalia renessansiajastu maaalikunstnikust, skulptorist, arhitektist ja luuletajast Michelangelo Buonarrottist, tema lapsepõlvest, esimestest loomingulistest saavutustest kuni meistrioskuseni jõudmisest. Autor näitab, kuidas kunstnik humanistina oli oma loomingu kaudu seotud rahvaga.

3. Rolland, R.

Michelangelo. Suure kunstniku elu.

Trt., 1931.

199 lk., illustr.

Käesoleva tõlke aluseks on Romain Rolland'i teos "Vie de Michel-Ange". Täiendatud on tõlge Sixtuse kabelit, Viimset kohtupäeva ja Moosest käsitlevas osas katkenditega R.Rolland'i uurimusest "Michel-Ange" ja piltidega, mis on valinud professor Voldemar Vaga.

4. Stone, I.

Michelangelo. Agoonia ja ekstaas.

Tln., 1967.

724 lk., 16 lehte illustr.

Ameerika kirjaniku I.Stone'i kirjutatud pikem romaan jutustab elavalt ja kujundirikkalt suurmeistri elust ja loomingust. Lugeja ees otsekui rulluks lahti kogu Michelangelo tormakas ning sisutihe elu, tema kujunemine suureks meistriks.

Teoses on toodud ka Michelangelo tähtsaimate tööde reproduktsioonid: "Surev ori", "Aheldatud ori" ja "Moose" Julius II hauamonumendist, "Taavet", "Pietà", "Brügge Madonna", fragmente Sixtuse kabeli laemaalidest ja muud.

5. Гуковский, М.А.

Леонардо да Винчи. Творческая биография.

Л., -М., 1958.

170 стр. с илл.

Antud raamat on rohkem kui kolmekümne aastase töö vili Leonardo da Vinci elu ja loomingu uurimisel. Selle töö

tulemust püüdis autor esitada nii, et ta oleks arusaadav ja huvitav nõukogude lugejaskonna laiadele ringidele, kes ilmutavad huvi ereda ja omapärase isiksuse, maali, teadlase ning tehniku suurepärase loomingu vastu.

Autor otsustas raamatust välja jätta kõik andmed, mis ei oleks lõplikult kindlaks tehtud algallikatest või siis uusimas uurimuslikus kirjanduses.

6. Гуковский, М. А.

Мадонна Литта. Картина Леонардо да Винчи в Эрмитаже.

Л.-М., 1959.

86 стр. с илл.

Raamat on pühendatud Leonardo da Vinci maali "Мадонна Литта" igakülgsesele tutvustamisele, mis kaunistab Riikliku Ermitaaži juba ülesaja aasta ja on hästi tuntud miljonitele kunstisõpradele.

Väljaannet kaunistavad paljud värvilised reproduktsioonid kuulsast maalist tervikuna ja tema üksikutest detailidest.

7. Дживелегов, А.

Леонардо да Винчи.

М., 1969.

219 стр. с илл., 5 л. илл.

Серия "Жизнь и искусство".

Autor, andes ka renessansiajastu üldise iseloomustuse, tutvustab lugejat õpetlase, humanisti, mõtleja ja leiutaja

elu ning loomingu mitmekülgse tegevusega.

8. Леонардо да Винчи - архитектор.

M., 1952.

80 стр. с илл.

Raamat jutustab suure kunstniku elust ja tegevusest, kusjuures peatähelepanu on pööratud tema tegevusele arhitektuuri osas. Leonardo-arhitekt oli tegelikult nii insener kui linnaehitaja, kes teoreetiliselt ja praktiliselt töötas välja oma laialdase ja mitmekülgse loomingu teaduslikud alused.

9. Микеланджело Буонарроти.

M., 1964.

26 стр. с илл., 47 л. илл.

1564.a. möödus 400 aastat Michelangelo surmast. Album ilmudes 1964.a., tõestab suure kunstniku loomingu aegumatut väärtust.

Hulgaliste reproduktsioonide kaudu kangastub meie ees meistri mitmepalgeline looming: skulptuuriteosed, freskod, joonised ja reljeefid.

10. Ротенберг, Е.

Микеланджело.

M., 1964,

180 стр. с илл.

Raamatu autor ei seadnud endale eesmärki anda Michelangelo elu ja loomingu täielikku ülevaadet, vaid pidas võimalikuks koondada tähelepanu mõningatele Michelangelo loominguulise meetodi põhiküsimustele, mille vaatlemine

võimaldab vääriliselt hinnata meistri suure panuse erinevaid külgi itaalia renessansis.

11. Элиасберг, Н.Е.

Рафаель Санти.

М., 1969.

79 стр. с илл., 4 л. илл.

Raamat annab ülevaate suure itaalia kunstniku Raffael Santi lühikesest elust, tema rikkalikust loomingust ja tähtsamatest teostest.

Väljaanne on varustatud hulgaliste värviliste ja must-valgete reproduktsioonidega.

IV p e a t ü k k

KUNSTIALANE KIRJANDUS NSV LIIDU AJALOO KULTUURITEEMADE
ÕPETAMISEKS SEITSMENDAS KLASSIS

1. Ürgkogukondliku korra kunsti käsitlev kirjandus

1. Бадер, О.Н.

Каповая пещера.

М., 1965.

32 стр. с илл., II л. илл.

Suurt tähtsust ülemaailmse teaduse ja kunstiajaloo jaoks omab Lõuna-Uraali suurima Šulgan-Tah'i koopa sügavuses avastatud paleoliitikumist pärinevad suurepärase kaljujoonised. Nende jooniste hulgas on seitsme mammuti ja kahe ninasarviku figuurid.

2. Гурина, Н.Н.

Мир глазами древнего художника Карелии.

Л., 1967.

40 стр. с илл.

Karjala, tuhande järve maa, säilitas aastatuhandte vältel meie päevini omapäraseid tööd oma kunagistelt kunstnikelt. Süveneda nende kunsti olemusse ja mõista seda me võime ainult sel juhul, kui kujutame ette kasvõi ligikaudseltki seda maailma, kus elasid selle kunsti loojad.

Õige lühidalt kirjeldades tolleaegset kliimat, loodust, loomastikku, näitab autor nende tegurite seost kunstiga.

Raamat sisaldab hulgaliselt illustreerivat materjali.

3. Древний мир в иллюстрациях.

М., 1961.

Первобытно-общинный строй. Стр. 7-24.

Illustratsioonidel ürgaegsete kunstnike joonised, puu- ja luunikerdused, keraamikat, vanade küttide relvad.

4. Жизнь древнего человека.

Текст: проф. Йосеф Аугуста.

Иллюстраций: академик живописи Зденек Бурман.

Прага, 1960.

174 стр. с илл.

52 suureformaadilist värvilist pilti jutustavad ürginimeste elust. Kunstnik Z. Burian on joonistanud muistseid inimesi lõkke ääres söömas, jahti pidamas, karudele, mammutitele, ninasarvikutele, metsikutele hobustele, maalimas koopaseintele, nikerdamas,

Paralleelselt Z. Buriani joonistustega on pilte ka ürgaegsete kunstnike koopamaalidest, ehetest, nikerdustest.

5. Окладников, А. П.

Олень золотые рога. Рассказы об охоте за наскальными рисунками.

М., 1964.

240 стр. с илл.

Raamatu autor jutustab elavalt ja kujundirikkalt vana-dest kaljujoonistest, uutest avastustest selles valdkonnas meie maa idarajoonides ja Mongoolia Rahvavabariigis.

6. Окладников, А. П.

Утро искусства.

Л., 1967.

135 стр. с илл., 26 л. илл.

Vene NFSV teenelise teadlase A. P. Okladnikovi^{raamat} on pühenda- tud paleoliitikumi kunstile. Euroopas ja Aasias tehtud arheo- loogiliste leidude põhjal on autor käsitletud kunsti pärit- olu probleeme. Raamat tutvustab lugejat joonistega, skulp- tuuridega ning koopamaalidega, mis on esiaja inimeste poolt tehtud 15.-30. tuhat aastat tagasi.

7. Первобытная культура. Путеводитель по выставке.

Вып. 1. М., 1955.

62 стр., 8 л. илл.

Вып. 2. М., 1956.

42 стр., 13 л. илл.

Ürgkogukondliku korra kunsti näitusel tutvustab Ermi- taaž meie maa elanikkonna esiaja ajaloo põhilisi etappe, pühendades erilist tähelepanu materiaalse kultuuri, majan- duse ja kunsti arengule.

Näituse juhi esimene väljaanne sisaldab kivi- ja vask- pronksi ajastu perioode ning samuti sküütide perioodi NSV Liidu lõuna osas. Siberi mälestusmärkidest, mis lan- gevad ajaliselt kokku lõunapiirkondade sküütide mälestus-

märkidega ja samuti mõningatest hilisematest mälestusmärkidest on juttu teises väljaandes, mis on pühendatud näituse lõpposale.

8. Плетнева, Г.С.

Первобытное искусство в собрании Эрмитажа.

Л., 1963.

68 стр. с илл.

Brošüüri eesmärgiks on tutvustada Riiklikus Ermitaažis leiduvaid ürgkogukondliku kunsti väljapanekuid. Siit leiame aga ka materjali Altamira groti avastamisest hispaania arheoloogi Marselino de Santuola poolt, milliseid värve ja tehnikat kasutasid muistsed asukad oma kunsti loomisel jne.

9. Савватеев, Ю.А.

Рисунки на скалах.

Петрозаводск, 1967.

168 стр. с илл.

Arheoloog J. Savatejev tegeles arheoloogiliste väljakaevamistega Valgemere rannikul. Siin õnnestus tal leida mitmeid vanu asundusi. Eriti huvitav oli aga Valgemere ranniku uute petroglüüfide avastamine aastail 1963-1965, mistunduvalt rikastasid teadust Karjala kaljumaalingute osas. Nendele mõistatuslikele kujutistele ongi pühendatud populaarteaduslik raamat "Kaljujoonised", mis on mõeldud kasutamiseks laialdasele lugejaskonnale.

10. Формозов, А.А.

Очерки по первобытному искусству.

Наскальные изображения и каменные изваяния эпохи
камня и бронзы на территории СССР.

М., 1969

255 стр. с илл., карт., 1 л. илл.

Raamat kujutab endast ürgkogukondliku korra kunsti tähtsaimate mälestusmärkide ülevaadet NSV Liidu territooriumil - juttu on kivi- ja pronksiajastu kaljujoonistest ning kivi- kujudest 3-2 a.t. e.m.a. Need mälestusmärgid, mis on suuremalt jaolt tuntud ainult eriteadlastele - arheoloogidele, pakuvad huvi ka kultuuriajaloolastele, kunstiteadlastele, etnograafidele.

Autor püüdis näidata nii ürgkogukondliku kunsti arenguprotsessi kui ka esiaja kunstnike loomingu spetsiifikat meie maa eri rajoonides.

2. Taga-Kaukaasia ja Kesk-Aasia orjanduslike riikide
kunsti käsitlev kirjandus

1. Кармир-Блур.

Л., 1970.

145 стр. с илл.

1939.a. algasid süstemaatilised väljakaevamised Jerevani lähedal Karmir-Bluris. 20 suve kestnud tööd täis raskusi, edu ja ebaõnnestumisi, on päevavalgele toonud suure hulga arheoloogilist materjali, mis lubab tutvuda Urartu riigi kultuuriga VIII-VII saj. e.m.a.

Osakest nendest leidudest tutvustab meile see raamat - keraamikatooteid, ehteid, pisipalstikat, igapäevaseid tarbeesemeid jne.

2. Пиотровский, Б.Б.

Искусство Урарту VIII-VI вв. до н.э.

Л., 1962.

163 стр. с илл.

Käesolevas raamatus on vaadeldud umbes kahtesada Urartu kunstieset - see ongi peaaegu kõik, mis käesoleval ajal teada on. Kunstimaterjali analüüs annab selge ülevaate selle iseloomust ja selgitab Urartu kunsti sidemeid maabermaadega I a.t. 1.poolel e.m.a.

3. Ставиский, Б.Я.

Двадцать пять веков среднеазиатской культуры.

Путешествие в прошлое по залам Эрмитажа.

Л., 1963.

72 стр. с илл.

25 sajandit on pikk tee, mille on läbi käinud nõukogude Kesk-Aasia kaasaegsete rahvaste esivanemad ühiskonna tekkimisest alates kuni Venemaaga ühendamiseni. Et näidata Kesk-Aasia kultuuri tähtsaimaid mälestusmärke ja ise-loomustada selle kultuuri arengu omapärast teed VI-V saj. e.m.a. alates kuni XIX saj. lõpuni - see ongi Ermitaaži kuuteistkümmes saalis eksponeeritava näituse "Kesk-Aasia rahvaste kultuuri ajalugu" eesmärk.

4. Ставиский, Б.Я.

Между Памиром и Каспием. Средняя Азия в древности.

М., 1966.

327 стр. с илл.

Autor tahtis tutvustada üldsuse laiu ringe nõukogude uurijate edusammudega Kesk-Aasia rahvaste mineviku uurimisel ja raskustega, mida neil tuli ületada mitmesuguste küsimuste lahendamisel.

Rohkesti pakutakse ka kultuuriajaloolist materjali.

5. Толстов, С.П.

По следам Древнехорезмийской цивилизации.

М.-Л., 1948.

326 стр. с илл.

Raamat kujutab endast katset üldistada NSVL Teaduste Akadeemia Horezmi ekspeditsiooni kümne aastase töö tulemusi.

Lugejad, kes sellest teemast huvituvad, võivad leida siit üldisi järeldusi Vana-Horezmis läbiviidud tööde esimese perioodi kohta, millest autor on püüdnud jutustada nii, et vaatamata oma erialasele iseloomule, oleks raamat arusaadav mitte ainult eriteadlastele.

3. Musta mere põhjaranniku muistsete rahvaste kunsti

käsitlev kirjandus

1. Берхин, И.Б. и Галанина, Л.К.

Скифы. Для детей среднего возраста.

Путешествие в прошлое по залам Эрмитажа.

Л.-М., 1964.

71 стр. с илл.

Näituse "Ürgkogukondlik kultuur" üks osa jutustab sküütide kultuurist ja kunstist, nende suhetest naaberhõimude ja rahvastega.

Seitsmes saalis on eksponeeritud esemed, mis on leitud vanadest matmispaikadest ja asundustest - need on väärismetallist ehted, rauast relvad ja esemed pronksist, kivist ja savist.

2. Блаватский, В.Д.

Пантикапей. Очерки истории столицы Боспора.

М., 1964.

232 стр. с илл.

Raamatu autorid pole seadnud enda ette eesmärki anda kõigile neile kättesaadavate Pantikapaioni arheoloogiaalaste materjalide ülevaadet ja see polekski võimalik olnud antud töö piiratud mahu tõttu.

Autorid tegid katse, toetudes kirjalikele ning esemeliste allikatele, ära märkida Bosporose pealinna põhietapid, välja selgitada tema kultuuri iseärasused, puudutades ka seda vastastikust mõju, mis leidis aset Pantikapaioni

ja teiste linnade vahel.

3. Брашинский, И.

Сокровища скифских царей. Поиски и находки.

М., 1967.

128 стр. с илл.

Raamat jutustab sküüdi kurgaanide väljakaevamiste ajaloost ja tähelepanuväärsetest aaretest, mis on leitud mõningatest kurgaanidest ning on unikaalsed oma kunstiväärtuse poolest. Väärtuslikud on ka kõige mitmekesisemad andmed vanade rahvaste elust esimesel aastatuhandel e.m.a. meie maa lõunaosas.

4. Драчук, В.С.

Шаг в неведомое.

Симферополь, 1971.

101 стр. с илл.

Raamat on pühendatud vana- ning keskaegse Krimmi väheuuritud mälestistele - raidkirjadele, joonistele, märkidele. Ta jutustab piltkirjast, mis on jäädvustanud möödunud sajandite tegusid ja toiminguid ning salapärastest kujutistest, mis jõudsid meieni neist kaugetest aegadest, kui inimesed veel kirja ei tundnud.

5. Иванова, А.П.

Искусство античных городов Северного Причерноморья.

Л., 1953.

193 стр. с илл.

See on raamat Musta mere põhjarannikul VI saj. e.m.a. asunud antiiksete orjanduslike riikide - linnkolooniade Hersonesos, Olbia, Sküütia-Neapoli ja Bosporose kuningriigi kunsti ajaloost. Kunsti kujunemise protsessi vaadeldakse siin seoses kreeka ja rooma kolooniade ja kohalike hõimude ja rahvaste (sküütide, sarmaatide ja teiste) majandusliku ja kultuurilise arenemisega.

Analüüsides arhitektuuri, skulptuuri, seinamaali jm. teoseid, toonitab autor Musta mere ranniku elanikkonna osa omapärase kunsti loomisel ja kohalike kunstitendentside vastastikuse mõju keerukat protsessi.

6. Иванова, А. П.

Скульптура и живопись Боспора.

Киев, 1961.

150 стр., 73 л. илл.

Raamatus analüüsitakse antiikaja Musta mere põhjaranniku suurima riigi - Bosporose kuningriigi maali- ja skulptuuri mälestusmärke.

Autor jutustab Bosporose kunsti omapärast ja selle seostest kreeka ning sküüdi-sarmaadi kunstiga.

Raamat on mõeldud kunstiteadlastele, ajaloolastele, arheoloogidele, aga ka laiale lugejaskonnale, kes tunneb huvi kunsti ja Vana-Vene ajaloo vastu.

7. Ильинская, В.А.

Скифы Днепровского лесостепного левобережья.

Киев, 1968.

267 стр. с илл.

Monograafia valgustab Dneprist ida pool asuva Ukraina metsasteppi asustanud sküütide ajalugu.

Autor uurib nimetatud territooriumi asustanud materiaalse kultuuri küsimusi, jälgib nende sidemeid Musta mere äärsete steppidega ja samuti Dnepri parema kalda metsasteppi elanikkonnaga.

Raamat on rikkalikult illustreeritud.

8. Махтева, О.А.

Неаполь скифский. Путеводитель.

Симферополь, 1968.

31 стр. с илл.

Sküütia-Neapoli oli hilis-sküütide riigi pealinn, mis oli asustatud III saj. e.m.a. praeguse Simferopoli lähedale. See ajalooline mäelstusmärk tunnistab, et hilistel sküütidel oli oma riigikord, oma linnaliku iseloomuga kultuur.

Teadlased on seisukohal, et linn hävines III saj. m.a.j. vaenulike hõimude (alaanide, gootide, hunnide) ootamatu kallaletungi tagajärjel.

Sküütide elust ja nende linnast - Sküütia-Neapolist jutustabki see näituse juht.

9. Соколовский, Н.И.

Античные деревянные саркофаги Северного Причерноморья.

М., 1969.

190 стр. с илл. и карт.

Käesolev töö on pühendatud puust sarkofaagidele, kuna need on tislrikunsti tüüpiliseks näidiseks, ning on säilinud paremini kui muud puust esemed. Nad peegeldavad antiikaja puidutöötlemise arengutaset.

10. Сокольский, Н.И.

Деревообрабатывающее ремесло в античных государствах Северного Причерноморья.

М., 1971.

290 стр. с илл., 19 л. илл.

Raamat on pühendatud ühele tootmise tähtsaimale harule - puidutöötlemisele. Autor kasutab laialdaselt Musta mere põhjaranniku ja ka Vahemere arheoloogilisi leide, näitab, millist osa mängis puidutöötlemine ühiskonna majanduses, uurib üksikasjaliselt tootmise tehnikat, kaubandusküsimusi jne.

Suur hulk illustratsioone, mille hulgas on mitmed unikaalsed, annavad ettekujutuse antiikriikide tootmistevusest ning tutvustavad antiikkunsti hinnalisi mälestusmärke.

11. Терракоты Северного Причерноморья.

М., 1970.

128 стр. с илл. и карт., 86 л. илл.

Albumis on avaldatud Musta mere põhjaranniku antiiksete terrakota kujude tüübid, mis omavad suurt tähtsust kui andmete allikad Musta mere põhjaranniku linnade ja asunduste elanikkonna kunsti ja käsitöö, elukondlike iseärasuste, maailmavaate ja religiooni kohta ja nende rahvaste sidemetest Vahemere-äärsete rahvaste kultuuriga.

12. Цветаева, Г.А.

Сокровища Причерноморских курганов.

М., 1968.

126 стр. с илл.

Raamat jutustab Musta mere äärsete sküütide kurgaanide saladustest. Fotodel ja joonistel näeb lugeja kurgaanide ning tarbeesemeid, mis neist leitud.

Raamat on huvipakkuv mitte ainult etnograafidele, arheoloogidele, vaid ka hugalistele raamatusõpradele ning reisi-
huvilistele, kes soovivad matkata Musta mere äärsetel aladel.

13. Черников, С.С.

Загадка золотого кургана.

Где и когда зародилось скифское искусство.

Серия "Из истории мировой культуры"

М., 1965.

192 стр. с илл.

Sküüdi kunsti mõistatus - selle suure ajaloolise probleemi uurimiseks annavad eredat ja huvitavat materjali antud raamatus avaldatud kaevamiste tulemused.

4. Vana-Vene kultuuri käsitlev kirjandus

1. Вагнер, Г.К.

Декоративное искусство в архитектуре Руси X-XIII веков.

М., 1964.

32 стр., 14 л. илл.

Vana-Vene riigi arhitektuuriline dekoor, mis sai kuulsaks tänu arheoloogide visadele uurimistele, kujutab endast aegumatut väärtust.

Lühiülevaade ongi olulisel määral kirjutatud arheoloogiliste andmete põhjal. Süžeelisi mosaiike ja freskoid siin ei vaadelda.

2. Воронин, Н.Н.

Древнерусское искусство.

М., 1962.

80 стр. с илл.

Selle brošüüri sihiks on tutvustada lugejat Vana-Vene kunstiga. Vana-Vene kunstiajalugu haarab kaheksataastasada (alates X saj. - XVIII saj. lõpuni). Väikese raamatu piires on muidugi võimatu põhjalikumalt haarata kõiki kaheksat sajandit. Seepärast määratakse kindlaks ainult põhisuunad, kusjuures peatähelepanu on pööratud arhitektuurile ja maalile.

3. Кресальный, Н.И.

София Киевская.

М., 1958.

38 стр. с илл., 16 л. илл.

X saj. lõpus ja XI saj. alguses tuleb Kiievi-Venemaa rahvusvahelisele areenile kui üks tugevamaid riike. Vladi-miri ja tema poja Jaroslav Targa valitsemisajal saavutas Vana-Vene riik oma õitsengu tipu. Sellesse ajajärku kuulu-vad kivist arhitektuuri vanimad mälestusmärgid, mis on meie päevini säilinud Kiievi-Venemaa suurimates linnades. Antud album tutvustab Sofia katedraali - Kiievi-Venemaa õitsengu sümbolit.

4. Раппопорт, П.А.

Древнерусская архитектура.

М., 1970.

143 стр. с илл.

Raamat tutvustab vene ehituskunsti arengu tähtsamate probleemidega X-XVII saj. Arhitektuuri vaadeldakse kui vene kultuuri ja kunsti lahutamatu osa.

Peatähelepanu on pööratud vene arhitektuuri arenguperioo-dide iseloomustamisele. On antud vanavene arhitektuuri ajaloo selge ja seoseline ülevaade ning üldkontseptsioon protsessist, mis on viinud suuremate šedöövrite loomisele.

Raamat on mõeldud laiale lugejakonnale.

5. Vladimiri suurvürstiriigi kunstimälestisi

käsitlev kirjandus

1. Вагнер, Г.К.

Мастера древнерусской скульптуры. Рельефы Юрьева-Польского.

М., 1966.

66 стр. с илл., 35 л. илл.

Album "Vana-Vene skulptuurimeistrid" on pühendatud Vladimir-Suzdali vürstiriigi XIII saj. kivilõike meistritele, kes on loonud Jurjev-Polski linnas Georgi katedraali suurepärase fassaadi plastika. See on ainus suur skulptuurikompleks, mis on säilinud meie päevini XIII sajandist.

2. Вагнер, Г.К.

Скульптуры Древней Руси. XII в. Владимир. Боголюбovo.

М., 1969.

480 стр. с илл.

Välaandes käsitletakse XII saj. Vladimiri vürstiriigi skulptuurimälestisi. Nimetatud ajastu skulptuur ei ole kuigi hästi säilinud. Suhteliselt puutumatusena on meieni jõudnud Pokrovi kiriku skulptuurid, Dimitrijevo kiriku reljeefid.

3. Воронин, Н.

Владимир, Боголюбково, Суздаль, Юрьев-Польской.

М., 1967.

312 стр. с илл.

Raamat on teejuhiks Vladimirimaa vanades linnades. Autor tahtis, et lugeja saaks sellest maast, tema ajakoost ja kultuurist laialdasi ja huvitavaid andmeid, saaks teada tema ehitusmälestiste osast ammumöödunud aegade elus ning kõigest, mis on selles mõttes huvipakkuv ja mida võib leida nii maa pealt kui ka maa seest - hävinenud hoonetest, samuti ka kunstiajaloolistest küsimustest, mis teki- vad nimetatud asjade uurimisel.

4. Столетов, И.А. и Маслов, В.М.

Владимир.

Фотоальбом.

М., 1971.

14 стр., 41 сл. илл.

Käesolev väljaanne kujutab endast fotoalbumit vana Vladimiri vürstiriigi mälestusmärkidest (Kuldväravad - XII saj., Uspenski kirik - XII saj., Dimitrijevo kirik - XII saj., Bogoljubovi kirik - XII saj., Pokrovi kirik Nerli jõel - XII saj.) ja kaasaegsest Vladimiri linnast - rahvamajanduse ja kultuuri arendamise eest Lenini ordeniga autasustatud suurest administratiiv-tööstuslikust ja kultuurikeskusest Vladimiri oblastis.

5. Храм Покрова на Нерли.

Архитектура и скульптура церкви Покрова богородицы XII в.

Л., 1970.

39 стр. с илл.

Albumit vaadeledes kangastub meie ees piltjutustus ühest vanimast vene kunsti mälestusmärgist - Pokrovi Jumalaema kirikust, mis on tundmatute vene meistrite poolt ehitatud 1165.a. Vladimiri linna lähistele Nerli jõe äärde. Selle kuulsa vene kiriku arhitektuur paistab silma oma haruldase iluga.

Esmakordselt näidatakse albumis nii suures mastaabis fotosid arhitektuursetest detailidest ning valgest kivist lõigatud skulptuuridest, mis kaunistavad hoone seinu.

6. Novgorodimaa kunstimälestisi käsitlev kirjandus

1. Древнерусское искусство. Художественная культура
Новгорода.

М., 1968.

366 стр. с илл.

Novgorodi vürstiriigi kunstile on pühendatud nõukogude kunstiteaduses hulk töid.

Antud töö kujutab endast artikleid ja uurimusi üksikute maalikunsti, arhitektuuri, käsikirjalise raamatu mälestusmärkidest. Kuulsate meistrite loomingulised elulood ning samuti üldistavad tööd, mis vaatlevad Novgorodi kunsti selle lõuna-slaavi või Lääne-Euroopa sidemete kaudu, on lülitatud raamatusse.

2. Засурцев, П.И.

Новгород - открытый археологами.

Серия "Из истории мировой культуры".

М., 1967.

206 стр. с илл.

Mitte ükski Vana-Vene linn ei suuda võistelda Novgorodiga tähelepanuväärsete ajalooliste mälestusmärkide hulga poolest. Sellest, kuidas kujunes Vana-Novgorod, kuidas sajandist sajandisse muutus tema hoonestuse iseloom ja

elanikkonna koostis, kuidas ja miks see feodaalse vabariigi keskus sai suureks, jutustabki see raamat.

Väljaanne on mõeldud laiale lugejaskonnale.

3. Каргер, М.К.

Новгород. Художественные памятники XI - XVII веков.

Л.-М., 1970.

248 стр. с илл.

Raamatus tutvustatakse XI-XVII saj. Novgorodimaa kauneid mälestusmärke ehituskunsti ja monumentaalmaali aladelt.

4. Памятники архитектуры Новгорода XI - XVII веков.

Л.-М., 1966.

79 стр. с илл.

Album on pühendatud Novgorodi arhitektuuri mälestusmärkidele. Fotod ja sissejuhatav osa annavad ettekujutuse Novgorodi ehituskunsti põhilistest etappidest XI-XVII saj. Need mälestusmärgid omavad suurt ajaloolist ja kunstilist väärtust, tõmmates ligi kunstitundjaid, arhitekte-spetsialiste, turiste meie maa kõikidest kohtadest ja raja tagant.

5. Янич, В.Л.

Я послал тебе бересту.

М., 1965.

191 стр. с илл.

Raamat, mis on mõeldud kõige laialdasemale lugejaskonnale, jutustab ühest XX saj. kõige tähelepanuväärsemast arheoloogilisest leiust - novgorodi kasetohukirjade avastamisest nõukogude arheoloogide poolt. Need dokumendid avastati esmakordselt 1951.a. ja sellest ajast nende hulk on kasvanud 428-ni.

Raamat on kirjutatud Novgorodi ekspeditsiooni ühe juhi poolt ja on esimeseks katseks teha teaduslik üldistus uuest ja tähtsast vene keskaja ajaloo uurimisallikast.

7. Vene kultuuri arenemist XIV-XVI sajandil käsitlev

kirjandus

1. Keevallik, J.

Vene ikoon.

"Noorus", 1967, nr. 3, lk. 58-61.

Lühidalt vene ikoonimaali iseloomulikest joontest ja tähtsamatest koolkondadest - Novgorodi, Põhja-Vene, Pihkva, Moskva ning nende koolkondade tähtsaimatest esindajatest: Bütsantsist Novgorodi ümberasunud Feofan Grekist ja Andrei Rubljovist.

2. Matt, F.

Freskomaalist.

"Noorus", 1960, nr. 8, lk. 18-19.

Jutustatakse monumentaalmaalikunsti ühest tehnikast - freskotehnikast, mida tuleb pidada kõige vanemaks maalitehnikaks. Ühtlasi peatutakse bütsantsi, itaalia ja vene freskomaali meistrite töödel.

3. Soonpää, L.

Andrei Rubljov.

"Kunst", 1961, nr. 1, lk. 47-51.

Loeme Vana-Vene suurimast ikoonimaalijast Andrei Rubljovist ja tema kuulsatest ikoonidest "Kolmainus", "Lunastaja" jt.

4. Буцин.Л.П.

Иллюстрированная история СССР XV-XVII вв.

М., 1970.

445 стр. с илл., 8 л. илл.

Käesolev käsiraamat valgustab üsna laia küsimuste ringi - siin on esitatud mitte ainult vene, vaid ka teiste NSV Liidu rahvaste ajalugu. On antud laialdane materjal teaduslik-materialistliku, ateistliku, kunstilis-esteetilise kasvatuse ~~kasvatuse~~ probleemide kohta. Käsiraamat sisaldab umbes 300 illustratsiooni, kusjuures on avatud nende ajalooline - ja kunstiväärtus. Ajaloolise protsessi järjekestvuse paremaks omandamiseks on raamatu lõpus antud sünkroonilised tabelid nelja rubriigi kohta (välisriikide ajalugu, Vene riigi ajalugu, NSVL rahvaste ajalugu, teaduslik mõte ja kultuur).

5. Брук,Я.В.

Живое наследие. Беседы о древнерусской живописи.

М., 1970.

71 стр., 19 л. илл.

Seda raamatut võiks nimetada sisseju^hatuseks Vana-Vene maali ajalukku või täpsemalt, nende probleemide ringi, mis vältimatult kerkivad vaataja ette, kui ta asub ikoonimaali mälestusmärkidega tutvuma.

6. Волынский, Л.

Лицо времен. Книга о русских художниках.

Школьная библиотека.

М., 1965.

224 стр. с илл.

Hästi illustreeritud, lastele määratud raamatu kangelas-
teks on kuulsad vene kunstnikud. Vanema põlve kunstnikest
tutvustatakse Andrei Rubljovi.

7. Делина, Н.

"Троица" Андрея Рублева.

М., 1963.

99 стр. с илл.

Monograafia kujutab endast katset märkida teed A. Rubljovi
kuulsa teose "Kolmainus" uurimiseks, selle sisu avamiseks
ja tema kunstilise teostuse analüüsimiseks.

Autor loodab, et tema töö aitab otsida ja leida õiget
teed A. Rubljovi loomingu mõistmiseks.

8. Древнерусское искусство. Художественная культура Москвы
и прилежащих к ней княжеств. XIV - XVI вв.

М., 1970.

502 стр. с илл., II л. илл.

Siia raamatusse on lülitatud artiklid Moskva ja selle
naabervürstiriikide Tveri, Dmitrova, Novgorodi ja ^{teiste} feodaal-
sete keskuste kunstilistest mälestusmärkidest XIV-XVI saj. -
arhitektuuri, fresko- ja ikoonimaali, miniatuuri ning raid-

kirjade alalt.

9. Коломенское,

М., 1971.

160 стр. с илл.

Vana mõis "Kolomenskoje" Moskva lähedal on unikaalne arhitektuuriansambel, mis kujunes välja XVI-XVII saj. Vaatamata rohkearvulistele ümberehitustele, on Kolomenskoje ainus Moskva-lähedane mõis, mis on säilitanud oma esialgse planeeringu ja põhilised arhitektuurilised mälestusmärgid.

10. Лазарев, В.Н.

Андрей Рублев.

М., 1960.

23 стр., 34 л. илл.

V.N.Lazarevi kommentaaridega varustatud album on pühendatud Andrei Rubljovi loomingule, mida esitatakse rohkearvuliste reproduktsioonide kaudu.

11. Мнева, Н.

Искусство Московской Руси. Вторая половина XV-XVII вв.

М., 1965.

252 стр. с илл.

Raamatus jutustatakse Moskva, Novgorodi, Pihkva, Jaroslavl, Rostovi jt. Vana-Vene linnadeehituskunsti šedöövritest. Autor avab siin silmapaistva vene maalikunstniku Dionissi ja tema poegade poolt loodud Moskva Uspenski kate-

draali ja Feraponti kloostri peakiriku freskode ilu, jutustab Vladimiri, Jaroslavli ja Suure-Rostovi kirikute freskodes, tutvustab XVII saj. maali omapärase nähtusega - "stroganovi koolkonnaga", aitab lugejal mõista ikoonimaali kompositsiooni täiuslikkust.

Suur hulk illustratsioone tutvustab lugejaid selle ajajärgu Moskva-Venemaa kunsti parimate näidistega.

12. Прибытков, В.С.

Сквозь жар души. О трех древнерусских живописцах.

М., 1968.

136 стр. с илл., 7 л. илл.

Raamatu autor ei ole kunstiteadlane, vaid vana-vene kunsti suur austaja ja uurija, kes on kirjutanud ka Andrei Rubljovi loomingulise eluloo.¹ Käesolev raamat on pühendatud kolme suure vene kunstniku - A. Rubljovi, Dionissi ja S. Ušakovi elu ja loomingu igakülgsesele tutvustamisele.

13. Андрей Рублев и его эпоха.

М., 1971.

287 стр. с илл., 54 л. илл.

Käesolev kogumik on koostatud ettekannete põhjal, Andrei Rubljovi loomingu ja tema ajastu kunsti kohta, mis oli autorite poolt ette kantud 1960. a. 16.-17. sept. NSV Liidu

В.С. Прибытков, Андрей Рублев. М., 1960, 220 стр., 10 л.
Илл.

Kunstide Akadeemia teaduslikul seminaril, pühendatud suure kunstniku 600.sünniaastapäeva tähistamiseks.

14. Смирнова, Э.С.

Живопись древней Руси.

Л., 1970.

III стр. с илл.

Albumis on reprodiktsioonid ikoonidest, mis on leitud vanadest vene linnadest ja küladest Riikliku Vene muuseumi poolt korraldatud ekspeditsioonidel ja samuti mõned Pihkva ja Petrosavodski muuseumide ning akadeemik Grabari nim. Riikliku kesk-restaureerimistöokoja leiud.

8. Venemaa kultuuri XVII saj. ja XVIII saj. esimesel poolel

käsitlev kirjandus

1. Iljin, M.

Arhitektuuri mõistmise alused.

Tln., 1967.

Kirik Filis ja Kiži külakirik. Lk. 26-31.

M. Iljin jutustab Pokrovi kirikust Filis, mis on vene arhitektuuri ajaloos üks parim ja tüüpilisem mälestusmärk XVII sajandist ja kuulsast kahekümne kahe sibulaga puust kirikust Kižis, mis ehitati 1714. a. Poltaava võidu mälestuseks.

2. Бушик, Л. П.

Иллюстрированная история СССР XV-XVII вв.

M., 1970.

445 стр. с илл., 8 л. илл.

Antud käsiraamat pakub materjali teaduslik-materjalistliku, ateistliku, kunstilis-esteetilise kasvatuse probleemide kohta, mitte ainult vene, vaid ka teiste NSV Liidu rahvaste ajaloos, kusjuures on avatud nende ajalooline ja kunstiväärtus.

3. Древнерусское искусство XVII века.

M., 1964.

335 стр. с илл.

Vene kunsti uurijad on korduvalt pöördunud XVII saj. maali, arhitektuuri ja tarbekunsti teoste juurde. Käesolev kogumik ei pretendeeri küsimuse ammendavale käsitlemisele. Tema sihiks on tuua teaduslikku käsitlusse need uued materjalid, mis lubavad vanaaja kunsti uurimist laiendada ja jätkata ning temas välja selgitada tõeliselt realistliku maailmavaate lätteid ja näidata vene kunstkultuuri seda võimsat alust, mis ammutas ja ammuatab oma jõudu mineviku varasalvest.

4. Кижи.

Л., 1970.

125 стр. с илл.

Album sisaldab ligi sada värvilist fotot Preobraženije kirikust Kiži külas Oneega järve ühel saarel, kiriku juurdeehitustest ja freskodes.

9. Kunstialane kirjandus Venemaa XVIII saj, teise poole

kunstist

1. Iljin, M.

Arhitektuuri mõistmise alused.

Tln., 1967.

Paškovi maja. Lk. 36-42.

Moskva ilusaimaks hooneks peetakse seniajani tuntud vene arhitekti Vassili Baženovi ehitatud Paškovi maja, kus praegu asub V.I.Lenini nim. Riiklik Raamatukogu. Millised omadused, millised arhitektuurilised võtted tingisid selle kõrge hinnangu? Sellest loemegi M.Iljini arhitektuurialasest brošüürist.

2. Алексеева, Т.В.

Боровиковский.

M., 1960.

42 стр., 18 л. илл.

Brošüür annab ülevaate vene XVIII saj. maalikunstniku-portretisti V.Borovikovski elust, tema rikkalikust loomingust ja tähtsamatest teostest. Reproduktsioonidel näeme lüürilisi naiseportreid maastiku taustal - M.Lopuhhina, V.Arsenjeva jt., paraadportreid - A.Kurakin, G.Deržavin, F.Borovski, A.Polikarpov, Katariina II, A.Bezborodko tütardega jne.

3. Аркин, Д.

Растрелли.

М., 1954.

II9 стр. с илл., 2 л. илл., портр.

Monograafia on pühendatud väljapaistvale XVIII saj. vene arhitektile Bartholomeo Rastrellile (1700-1771). Autor jutustab B.Rastrelli elust ja loomingust, tutvustab tema parimate töödega - Talvepaleega, Stroganovi majaga Leningradis, lossidega Peterhofis ja Tsarskoje Selos jt. Analüüsides Rastrelli töid, näitab D.Arkin tema loominguseost vene arhitektuuri traditsioonidega ja iseloomustab seda kohta, mida omab Rastrelli vene arhitektuuri ajaloos.

Raamat on illustreeritud rohkete fotodega Rastrelli ehitustest, tema joonistega, plaanidega ja joonistustega.

4. Воронина, Н.М.

Левицкий.

83 стр. с илл., 4 л. илл.

Raamat annab ülevaate XVIII saj. vene maalikunsti ühe suurima esindaja - D.Levitski elust ja loomingust. Valdavam osa raamatust on pühendatud kunstniku tähtsamate teoste analüüsile, tema ideelise ja loomingulise palge iseloomustamisele.

5. Гершензон-Чегодаева, Н.М.

Дмитрий Григорьевич Левицкий.

М., 1964.

450 стр. с илл.

Ulatuslikus uurimuses antakse põhjalik analüüsiv ülevaade D.Levitski elust ja loomingust. Teose on ka kunstniku tööde nimestik, andmed nende esitamise kohta kunstinäitustel ja praegune asukoht, ulatuslik bibliograafia ning 416 reproduktsiooni.

6. Данилова, И.

Иван Аргунов. Русский крепостный художник XVIII века.

М.-Л., 1948.

20 стр. с илл.

Brošuur jutustab andekast, talupoja perekonnast pärinevast kunstnikust I.Argunovist. Kuna väljaande ilmumise ajaks oli I.Argunovi elulugu veel vähe uuritud, on peatähelepanu pööratud tema tööde analüüsimisele, mida säilitavad Tretjakovi galerii, Vene muuseum Moskvas, Kiievi ja Harkovi muuseumid ja teised.

7. Жидков, Г.В.

Русское искусство XVIII века.

М., 1951.

143 стр., 49 л. илл.

XVIII saj. vene kunst kujutab endast tähtsat etappi kunsti arengus. Autor käsitleb arhitektuuri, skulptuuri ja maalikunsti arengut antud sajandil. Raamat on rikkalikult illustreeritud ja mõeldud kasutamiseks laiale lugejaskonnale, kes huvitub kunstiajaloost.

8. Казаков.

M., 1957.

372 стр. с илл.

Monograafia suurest vene ehituskunstnikust M.Kazakovist loob elava kujutluse ühest geniaalsemast isiksusest vene XVIII saj. kunstiajaloos. M.Kazakovi loominguline elulugu on raamatus antud koos tema tähtsamate teoste arhitektuurilise analüüsiga.

9. Лазарева, О.П.

Русский скульптор Федот Шубин.

M., 1965.

104 стр. с илл.

O.Lazareva brošüür skulptor F.Šubini elust ja loomingust jätkab populaarset seeriat "Народная библиотечка по искусству". Väljaanne on määratud kõige laiemale lugejaskonnale, kes huvitub kunstiküsimustest,

10. Лапшина, Н.П.

Русское искусство XVIII века.

M., 1963.

76 стр. с илл.

Raamat tutvustab vene XVIII saj. kunsti suurimaid esin-
dajaid arhitektuuri, skulptuuri ja maali alalt - B.Rast-
rellit, V.Baženovit, M.Kazakovi, F.Šubinit, D.Levitskit,
P.Argunovi jt. nende rikkaliku loomingu kaudu.

11. Михайлов, А.И.

Баженов.

M., 1961.

370 стр. с илл.

Hästi illustreeritud monograafia on pühendatud vene
klassikalise arhitektuuri koolkonna rajajale V.Baženovile.
Autor uurib arhitekti loominguulist ja teoreetilist päran-
dit ning toonitab tema kunsti ülemaailmset tähtsust.

Esimeses peatükis on antud V.Baženovikohta ilmunud
kirjanduse kriitiline ülevaade. Edasi vaadeldakse tema
loomingut: Kremlis ümberehituse projekti, suurejoonelist
lossiansamblit Tsaritsõnis ning hooneid Moskvas - Paškovi
maja jt.

12. Неизвестные и предполагаемые постройки В.И.Баженова.

M., 1951.

288 стр. с илл. и портр.

Rikkalikult illustreeritud kogumikus, mis on pühendatud
vene arhitektile V.Baženovile, vaadeldakse tema rikkalikku
arhitektuurilist pärandit ning tehakse katse valgustada
tema loomingu vähemtuntud külgi.

13. Постройки архитектора В.И.Баженова.

М., 1950.

16 стр., 24 отд. л. илл.

24 mappi asetatud lehte tutvustavad neid arhitekt V. Baženovi loomingu paremikuga - Paškovi ja Juškovi majadega Moskvas, lossiansambliga Tsaritsõnis, Mihhailovski mõisaga Leningradis jne.

14. Снегирев, В.

Зодчий Баженов.

М., 1962.

228 стр. с илл.

V. Snegirevi tähtsaimate tööde hulka kuulub raamat "Ehituskunstnik V. I. Baženov", mis jutustab suure meistri elust ja loominguist. Autor on kogunud selle raamatu jaoks rikkaliku materjali, mis näitab V. Baženovi tähtsust vene arhitektuuri arengus.

Raamat ei pretendeeri arhitektipärandi ammendavale analüüsile, kuid on kahtlemata huvipakkuv lugejate laiale ringile.

15. Федот Иванович Шубин.

Альбом репродукции.

М., 1956.

16 стр., 16 л. илл.

Album tutvustab vene portreebüstide meistrit Fedot Šubinit. Lühikesele sissejuhatusele, kus kokkuvõtlikult jutustatakse ~~jutustatakse~~ tema elust ja loomingust, järgneb reproduktsioonide osa. Siin on Šubini tuntud büstid A.Bezborodkost, tsaar Paul I, M.Lomonossovist, G.Orlovist, P.Rumjantsevist ja paljudest teistest.

V r a a t ü k k

KUNSTIALANE KIRJANDUS NSV LIIDU AJALOO KULTUURIKÜSIMUSTE
ÕPETAMISEKS KAHEKSANDAS KLASSIS

1. Venemaa XIX sajandi kunsti tervikuna käsitlev kirjandus

1. Волынский, Л.

Лицо времен. Книга о русских художниках.

Школьная библиотека.

М., 1965.

224 стр. с илл.

See raamat on katse mitte ainult loetleda ja kirjeldada sündmusi, vaid ka neid kunstniku seisukohalt lahti mõtestada, mõista peredviižnikute kunstiarereenile ilmumise vältimatust, määrata vene kunsti tee alates O.Kiprenskist, K.Brüllovist, P.Fedotovist kuni Valentin Serovini. Materjal on esitatud lihtsalt ja elavalt. Episoodid kunstnike elust teevad raamatu huvitavaks isegi sellele inimesele, kes ei ole kunstiajaloo valdkonnas eriti hästi ette valmistatud.

2. Прытков, В.А.

Любимые русские художники.

М., 1963.

302 стр. с илл.

Autor püüdis oma ülevaates anda mõningate XIX saj. kunstnike-novaatorite - P.Fedotovi, V.Perovi, I.Kramskoi, I.Repini, V.Surikovi, V.Vasnetsovi, I.Levitani ja V.Serovi loomingulised portreed, näidata, milles ilmnes nende novaatorlus ja millised parimad teosed olid loodud nende kunstnike poolt.

3. Шер, Н.С.

Рассказы о русских художниках.

М., 1966.

400 стр. с илл.

See raamat jutustab lihtsalt ja soojalt suurtest kunstnikest P.Fedotovist, V.Perovist, I.Kramskoist, I.Repinist, V.Surikovist, V.Vasnetsovist ja I.Levitanist, nende lapsepõlvest ja noorusest, keskkonnast ja tingimustest, milles nad elasid ja lõiid oma suurepärased lõuendid.

Raamat on hästi illustreeritud reproduktsioonidega ja määratud lugemiseks vanemale koolieale.

4. Яковлев, В.Н.

О великих русских художниках.

М., 1962.

143 стр. с илл., 19 л. илл.

Raamatu autor on ise kunstnik, kes antud teoses analüüsib XIX saj. suurte kunstnike loomingut.

Autor loodab, et tema märkmed aitavad sisse elada maaliloomise protsessi, kunsti suurde osasse ühiskondliku teadvuse kujunemises.

2. Venemaa XIX saj. esimese poole kunsti käsitlev

kirjandus

1. Bernštein, B.

Aleksander Ivanovi loomingu tähtsusest.

"Kunst", 1959, nr. 1, lk. 41-49.

Et paremini selgitada A.Ivanovi loomingu tähtsust ja omapära, tema poolt kavandatud grandiooset reformi ajaloolise maali alal, pidades silmas A.Ivanovi peatööd "Kristuse ilmumine rahvale", meenutab autor ka seda aega, mil kunstnik tuli kunstiareenile ja mida kujutas endast tookordne ajalooline maal.

2. Аркин, Д.

Захаров и Воронихин.

M., 1953.

77 стр. с илл., 2 л. илл.

Populaarne väljaanne tutvustab XIX sajandi alguse vene klassikalise arhitektuuri silmapaistvate esindajate A.Zaharovi ja A.Voronihhini paremaid teoseid. Autor kirjeldab üksikasjaliselt Admiraliteedihoonet Leningradis, Kaasani katedraali, Mäeinstituuti ja teisi nende poolt loodud silmapaistvaid hooneid. Raamatus on ära toodud nende hoonete fotod ja plaanid.

3. Карл Павлович Брюллов.

Альбом репродукций.

М.-Л., 1960.

9 стр., 20 л. илл.

Värviliste reproduktsioonidega albumis, pühendatud K.Brüllovi loomingule, on sellised kuulsad maalid nagu "Pompeii viimne päev", "Ratsutaja", "N.Kukolniku portree", "I.Krõlovi portree", "Türklanna" jt.

4. Карл Павлович Брюллов.

Альбом репродукций.

Л.-М., 1964.

12 стр., 25 л. илл.

Albumis on avaldatud kõige enam tuntud kunstniku tööd - ajaloolised pildid, paraadlikud ja sügav-psühholoogilised portreed kunstniku kaasaegsetest, olustikulised pildid, maastikud.

5. К.П.Брюллов в письмах, документах и воспоминаниях современников.

М., 1961.

319 стр. с илл.

Raamat on pühendatud suurele vene kunstnikule K.Brülloville. Siia kogutud materjalid - Brüllovi kirjavahetus, memuaarid, ajalehe- ja ajakirjaartiklid, dokumendid tutvustavad kunstniku elu ja teda ümbritsenud olustikku. Nad annavad ettekujutuse K.Brüllovi eredast isiksusest, tema loomingu-

lisest natuurist ja kunstivaadetest.

Raamat on rikkalikult illustreeritud. Sissejuhatav artikkel määrab kindlaks K.Brüllovi koha vene ja maailma kunsti ajaloos.

6. Алексей Гаврилович Венецианов.

Альбом репродукций.

М.-Л., 1963.

II стр., 29 л. илл.

Albumis on avaldatud kunstniku parimad tööd: satiirilised gravüürid, portreed, talupoegade tüübid, stseenid külaelust.

Rohked fragmendid ja detailid piltidest lubavad paremini hinnata A.Venetsianovi meisterlikkust.

7. Венецианов, А.Г.

Русские женщины.

М., 1969.

80 стр. с илл.

A.Venetsianovi tööd, pühendatud vene naistele, moodustavad parima osa tema loomingulise pärandi hulgast. Reproduktsioonide "Kündmas. Kevad", "Vilja lõikamas. Suvi", "Viljalõikaja", "Talunaine rukkililledega" kaudu kerkib meie ette üllas ja lihtne, täis sisemist väarikust ja välist graatsiat vene talunaise kuju.

8. Гофман, И.М.

Иван Петрович Мартос.

Л., 1970.

47 стр. с илл.

Brošüüris tutvustatakse kuulsat vene skulptori-monumentalisti Ivan Petrovitš Martose elu ja loomingut. Pike-
malt on juttu tema parimast tööst - Minini ja Požarski
monumendist Moskvas Punasel väljakul.

9. Гримм, Г.Г.

Архитектор Воронихин.

Л.-М., 1963.

171 стр. с илл.

Töö kujutab endast teaduslikku üldistust, mis on pühenda-
tud arhitekt Voronihhini loomingule. Eraldi peatükid on
pühendatud loomingu varasemale perioodile, arhitekti põhi-
teostele - Kaasani katedraalile ja Mäe-instituudi hoonele.

Raamatus on eriline koht Voronihhini teostamata projek-
tidel, samuti tema tarbekunsti alastel teostel, joonistel
ja maalidel.

Raamat on rikkalikult illustreeritud ja sisaldab ka doku-
mentaalmaterjale.

10. Иванов, А.А.

Альбом репродукций.

Серия "Образ и цвет".

М., 1969.

4 стр., 12 л. илл.

Albumid sarjast "Образ и цвет" kujutavad endast vene ja välismaa kunstnike tööde värviliste reproduktsioonidega varustatud hästi kommenteeritud väljaandeid.

Käesolev album tutvustab vaatajat A.Ivanovi loominguga, kusjuures põhilise osa võtavad enda alla detailide reproduktsioonid kunstniku kuulsamast maalist "Kristuse ilmumine rahvale".

11. Иванов, А.А.

Альбом репродукций.

М., 1962.

16 стр.; 21 л. илл.

Lühikeses sissejuhatuses iseloomustab koostaja M.Rakova A.Ivanovi loomingu tähtsamaid etappe, järgnevad tema tööde reproduktsioonid. Album on ilmunud sarjast "Мастера русского искусства".

12. Иванов, Александр Андреевич.

150 лет со дня рождения. 1806-1956. Каталог выставки.

М., 1956.

стр.

A.A.Ivanovi teoste näitus, mis oli Tretjakovi galerii poolt korraldatud seoses kunstniku 150.sünni-aastapäevaga, oli sisuliselt suure meistri esimeseks monograafiliseks näituseks ja antud kataloogi koostamise aluseks. Kataloogis avaldatud maalid, akvarellised ja joonised stuudiumi perioodist alates ja lõpetades kunstniku elu viimaste aastatega,

annavad vaatajale võimaluse saada täieliku ettekujutuse A.Ivanovi kunstist ja mõista tema kohta vene ja maailma kunstiajaloo.

13. Леонтьева, Г.К.

Питомцы муз. Книга о русских зодчих, ваятелях и живописцах первой половины XIX в.

Л., 1968.

160 стр. с илл.

Raamat jutustab vene arhitektuuri, maalikunsti ja skulptuuri arengust XIX saj. esimesel poolel, Autor annab ajastu kunstielu ereda pildi, tutvustab lugejat tole aja kunsti stiilide ja suundadega ja ka suurimate kunstnikega - K.Brüllovi, A.Venetsianovi, P.Fedotovi jt.

14. Пилявский, В.И.

Зодчий Росси.

М.-Л., 1951.

152 стр. с илл.

Selles raamatus on tehtud katse iseloomustada faktilise materjali põhjal arhitekt Carlo Rossi loomingulist pärandit ja välja selgitada tema teoste iseärasused, mis tõendavad vene arhitektuuri parimate traditsioonide järjekestvust ja nende edukat arengut.

15. Ракова, М.

Брюллов-портретист.

М., 1956.

160 стр. с илл.

Portreed moodustavad olulise osa Kral Brüllovi loomingulise pärandi hulgas. Umbes pooled meieni jõudnud või siis dokumentaalallikatest teada olevad K.Brüllovi maalid ja akvarellid on portreed.

Käesolev töö on katse anda mõningate K.Brüllovi portreede laiahaardeline analüüs, vaadelda üksikasjaliselt seost, mis on olemas K.Brüllovi loomingus reaalse tegelikkuse ja selle interpretatsiooni - portree kunstilise vormi omapärase lahenduse vahel.

16. Рокова, М.М.

Русское искусство первой половины XIX века.

Библиотека школьника.

М., 1961.

68 стр., 17 л. илл.

Brošuur on pühendatud selliste väljapaistvate maalikunstnike, arhitektide ja skulptorite loomingule nagu O.Kiprinski, K.Brüllov, A.Ivanov, A.Voronihhin, I.Martos, A.Zahharov jt.

Raamat on määratud keskkooli vanemate klasside õpilastele, kuid pakub ka huvi kõigile, kes kunsti uurimist alustavad.

17. Сарабьянов, Д.В.

Павел Андреевич Федотов.

М., 1969.

294 стр. с илл.

P.Fedotovi loomingulise eluloo uurimise stiimuliks oli kunstniku juubel ja tema teoste näitus, mis oli korraldatud 1965.a. ja mis esmakordselt nii täielikult esitas tema pärandit. Käesolevas raamatus on põhitähelepanu pööratud P.Fedotovi teostele, nende analüüsile, nende loomisloo väljaselgitamisele. Autor tahtis näidata, mis pinnasel kasvas kunstnik, kus on tema kunsti lätted, kuidas on tema kunst seotud ajaga, milles ta elas.

18. Скульптор Орловский. Памятник М.И.Кутузову и М.Б.

Барклею-де-Толли.

Л., 1967.

21 стр. с илл., 37 л. илл.

Kaasani katedraali kol^onaadi lõpetavad kahe vene väejuhi Kutuzovi ja Barclay de Tolly mälestussambad, mis on loodud skulptor B.Orlovski poolt. Albumis on nende mälestussammaste fotod tervikuna mitmest vaatenurgast ja üksikutest fragmentidest.

19. Федотов, Павел Андреевич.

Альбом репродукций.

Л.-М., 1961.

12 стр., 32 л. илл.

Värvilised ja must-valged reproduktsioonid P.Fedotovi loomingust annavad ülevaate kuulsa kunstniku parimatest ja enamtuntud töödest.

20. ШКЛОВСКИЙ, В.Б.

Повесть о художнике Федотове.

М., 1965.

208 стр. с илл.

Monograafia tutvustab Pavel Fedotovi elu ja mitmepalge- list loomingut. Loeme kunstniku lapsepõlve- ja nooruseaasta- test, sõjaväeteenistusest, tema tutvusest K.Brülloviga, P.Fedotovi kujunemisest küpseks kunstnikuks. Raamat sisal- dab reproduktsioone kunstniku maalidest ja joonistest.

21. ШМИДТ, И.

Демут-Малиновский,

М., 1960.

Albumis tutvustatakse igakülgsest vene skulptori Vassili Demut-Malinovski loomingulist pärandit. "Prosperina röövimine" - skulptuurikaunistus Mäe-instituudi ees, M.Barclay de Tolly mausoleum Jõgevestes, Barclay de Tolly ausammas Tartus, 1812.a. isamaasõja aineiline skulptuur "Vene Scaevola", skulptuurigrupp Narva triumfi väravalt ja paljud muud tööd annavad läbolõike kunstniku mitmekülgsetest võimetest.

22. Шурыгин, Я.И.

Борис Иванович Орловский.

Л.-М., 1962.

97 стр., 10 л. илл.

Käesoleva ülevaateeesmärgiks, mille koostamiseks kasutati laialdasi arhiivimaterjale, on täielikumalt valgustada silmapaistva vene XIX saj. esimese poole skulptori Boriss Orlovski elu ja loomingut.

3. Venemaa XIX saj. teise poole kunsti käsitlev kirjandus.

1. Genss, J.

Vene realistlik maalikool.

"Peredvižnikud".

Tln., 1949.

93 lk., illustr.

Raamat tutvustab XIX saj. XIX saj, teise poole vene kunstnike-realistide peredvižnikute loomingut. Ülevaates leiab käsitlust I.Kramskoi, I.Repini, V.Surikovi, V.Vasnetsovi, V.Vereštšagini ja paljude teiste looming ühes valiku reproduktsioonidega.

2. Repin, I. J.

Kauge, kuid lähedane.

Tln., 1963.

647 lk., illustr.

Raamatusse on koondatud I.Repini mälestused, artiklid ja mõtteavaldused. Autor jutustab oma lapsepõlvest, noorusest ja õppimisest. Peterburi Kunstide Akadeemias, maali "Burlakid Volgal" loomisest jne.

3. Асафьев, В. В.

Русская живопись. Мысли и думы.

Л.-М., 1966.

244 стр. с илл.

Selle teose autor on tuntud vene helilooja ja muusika-kriitik. Antud raamatus jutustab ta haaravalt I.Repini, V.Surikovi ja Serovi maalidest, oma vahetutest muljetest "Мира искусства" näitustest ja muust.

4. Беседы о живописи в школе.

М., 1966.

256 стр. с илл.

Käesolev raamat on mõeldud vestluste läbiviimiseks vanemates klassides. Raamat on pühendatud XIX saj. teise poole ja XX saj. alguse silmapaistvate vene kunstnike loomingule. Nende kunstnike maalid, milles on kätkeatud kõrged humanistlikud ja kõlblusideaalid, ilu ja poeesia, aitavad kaasa noorsoo ideelisele ja esteetilisele kasvatamisele.

5. Васнецов, В.М.

Альбом репродукций.

М., 1967.

14 стр. с илл., 24 л. илл.

Album viib meid eepilisse muinasjuttude ning bõliinade maailma - "Vägilased", "Tsaaripoeg Ivan halli hundi seljas", "Pärast Igor Svjatoslavitš lahingut polovetsidega", "Aljonuska" jt. kunstniku kuulsad tööd on siin reprodutseeritud.

6. Гомберг-Вержбинская, Э.П.

Передвижники.

Л., 1970.

235 стр. с илл.

1970.a. detsembris täitus loo aastat peredvižnikute vennaskonna asutamisest, mis aastakümnete jooksul ühendas endas Venemaa andekamaid ja progressiivsemalt meelestatud kunstnikke.

Raamat, mis ilmus selle sündmuse tähistamiseks, jutustab nende loomingust ning nende suurepärasest maalidest, samuti selle vennaskonna tegevusest.

7. Канделаки, Р.

Мятежная молодость.

М., 1965.

160 стр. с илл.

Raamat jutustab XIX saj. teise poole eesrindlikest vene kunstnikest, kes alustasid võitlust realistliku kunsti eest, kuulsast "neljateistkümneme mässust" Peterburi Kunstide Akadeemias, kunstnike artelli loomisest I. Kramskoi poolt.

8. Кончаловская, Н.

Дар бесценный. Романтическая быль.

М., 1964.

304 стр. с илл.

See on jutustus suurest vene kunstnikust Vassili Surikovist. Autoriks on tema lapselaps Natalja Kontšalovskaja. Raamatus on kasutatud perekonnaarhiivi materjale, kunstniku kirju, millest mõningad on avaldatud esmakordselt.

9. Лапунова, Н.Ю.

Иван Николаевич Крамской.

М., 1964.

112 стр. с илл.

Paljude must-valgete ja värviliste reproduktsioonidega raamat on pühendatud I.Kramskoi elu ja loomingu tutvustamisele.

Raamat on määratud kõige laiemale lugejaskonnale, kes huvitub vene kunsti ajaloost.

10. Лапунова, Н.Ф.

В.Г.Перов.

М., 1968.

59 стр. с илл., 6л. илл.

Väike, aga väga heade reproduktsioonidega brošüür sisaldab V.Petrovi loomingu paremiku. Värvilistena on antud "Ristikäik külas lihavõtte ajal", "F.Dostojevski portree", "Viimase kõrtsi juures", "Jahimehed puhkamas".

Rohkesti on ka detaile ja fragmente maalidest.

11. Лобанов, В.

Виктор Васнецов в Москве.

М., 1961.

240 стр. с илл.

Oma eluteel oli autoril võimalus kohata paljusid vene kunstikultuuri väljapaistvaid tegelasi. Nende hulgas jättis talle kõige sügavama ja unustamatu mulje V.Vasnetsov. Korduvad pikaajalised vestlused temaga ongi selle raamatu aluseks.

12. Минченков, Я. Д.

Воспоминания о передвижниках.

Л., 1963.

363 стр. с илл.

J. Mintšenko mälestused peredvižnikutest on üks huvitava-
maid memuaarteoseid, mis on meile jäänud vene kunstitegelaste
poolt. Käesolev trükk oli selle raamatu neljas väljaanne.

13. Моргунова-Рудницкая, Н. Д.

Илья Репин. Жизнь и творчество.

М., 1965.

296 стр. с илл.

Raamat, mis on varustatud värviliste ja must-valgete repro-
duktsioonidega I. Repini maalidest, jutustab elavalt ja haara-
valt suure kunstniku noorusaastatest, küpsest loominguperioo-
dist ja tema kuulsatest maalidest "Burlakid Volgal", "Risti-
käik Kurski kubermangus", "Ei oodatud", " Propagandisti are-
teerimine" jt.

14. Осокин, В.

В. Васнецов.

М., 1959.

240 стр. с илл.

V. Vasnetsov ei jätnud endast mingeid kirjalikke mälestusi,
toonitades, et ta on kunstnik, aga mitte literaator ja kogu
tema elu on maalides. Seepärast on tema biograafide ees raske
ülesanne taastada kunstniku kuju katkendlike dokumentide,

teda tundnud inimeste vestluste järgi ning tutvudes kohtadega, mis olid seotud V.Vasnetsovi eluga. Sellise raske tee käis läbi ka antud raamatu autor.

15. Перепелкина, Г. П.

В. И. Суриков.

М., 1966.

136 стр. с илл.

Raamat, mis on määratud kõige laiemale lugejaskonnale, jutustab populaarses vormis V. Surikovi elust ja loomingust.

Raamat on rikkalikult illustreeritud.

16. Василий Григорьевич Перов.

М., 1956.

14 стр., 28 л. илл.

Suureformaadilises albumis, pühendatud 1860-ndate aastate kriitilise realismi esindajale V. Perovile, on avaldatud sellised üldtuntud kunstniku tööd nagu "Troika", "Talupoja matus", "Ristikäik külas lihavõtte ajal", "Teejoomine Mõtištšahis" Moskva lähedal", "Uppunu", portreedest F. Dostojevski, A. Ostrovski, A. Rubinšteini portreed jt.

17. Илья Репин.

Альбом репродукций.

М., 1968.

27 стр. с илл.

Albumis, mis on pühendatud kuulsale vene kunstnikule I.Repinile, tahtsid koostajad kõigepealt näidata Repinit kui värvimeistrit ja jälgida tema tööd temaatilise maali valdkonnas. Seepärast küllaltki suur osa albumis on antud etüüdi-
dele ja eskiisidele.

Kõik albumis reprodutseeritud pildid asuvad Tretjakovi galeriis.

18. Репин, И.Е.

Картина И.Е. Репина "Запорожцы".

Л. 1960.

12 стр. с илл., 21 л. илл.

Album tervikuna on pühendatud I.Repini kuulsale maalile "Zaporoožlased kirjutavad Türgi sultanile kirja", mida on iseloomustatud kui inimnaeru mitmepalgeliseuse antoloogiat.

19. Репин, И.Е.

Картина И.Е. Репина "Крестный ход в Курской губернии".

М., 1962.

28 стр. с илл. , 15 л. илл.

Album on pühendatud I.Repini 1880.-1883.a. valminud maalile "Ristikäik Kurski kubermangus".

Vaataja näeb paljusid detaile ja fragmente suurendatuna, mis võimaldab paremini eraldada üksikuid figuure laviinina liikuvast rahvahulgast, tabada nende ilmete erinevust. Albumis on ka mitmeid eskiise, tehtud kunstniku poolt enne maali lõp-

liku variandi leidmist.

20. Русское искусство. Очерки о жизни и творчестве художников второй половины XIX века.

М., 1962.

692 стр., с илл.

Andes lühikeses sissejuhatuses üldhinnangu XIX saj. teise poole kunstielule, vaadeldakse edasi suurte kunstnike I.Kramskoi, I.Repini, I.Šiškini, V.Vereštšagini, V.Perovi jt. elu ja loomingut.

21. Суриков, В.И.

Альбом репродукций.

М., 1969.

4стр., 12 отд. л. илл.

Albumis on reprodutseeritud V.Surikovi maalid "Streletside hukkamise hommik", "Nüttev tütarlaps", "Külakirik", Itaalia riigi ajal valminud maalidest "Colosseum", "Püha Peetri kirik Roomas", "Rooma karneval" jt.

22. Суриков, В.И.

Картина Сурикова "Боярыня Морозова"

М., 1960.

25 стр. с илл.

Album tutvustab igakülgsest V.Surikovi kuulsat maali "Bojaarinna Morozova", mis valmis kunstnikul 1887.a.

23. Суриков, В.И.

Картина Сурикова "Утро стрелецкой казни".

М., 1960.

21 стр. с илл. 22 л. илл.

Suureformaadiline album on pühendatud V.Surikovi ajaloolisele maalile "Streletside hukkamise hommik", mis valmis 1881.a. ja mis kujutab streletse hukkamiselsetel minutitel.

24. Федоров-Давыдов, А.А.

Илья Ефимович Репин.

М., 1961.

139 стр. с илл.

Käesolev väljaanne püüab I.Repini paremata tööde fragmentide ja detailide näitamise kaudu aidata sügavamalt mõista nende teoste sisu ja ka I.Repini loomingu iseloomu. Niiöelda "suures plaanis" temaatiliste maalide peategelaste ja portreede näitamine võimaldab mõista I.Repini poolt antud psühholoogiliste karakteristikate täit sügavust ja jõudu ning tema kujude eredat tüüpilisust.

4. XIX saj. eesti kunsti käsitlev kirjandus

1. Amandus Adamson. 1855-1929.

Juubelinäituse kataloog.

Tln., 1955.

66 lk., 14 lehte illustr.

Väljaanne kujutab endast A. Adamsoni 100. sünniaastapäeva puhul korraldatud näituse kataloogi. Siit leiama Tartu Riikliku Kunstimuuseumi vanem teaduslik töötaja T. Nurga kirjutatud lühiülevaate kuulsa kujuri elust ja loomingust ning hulgaliselt reproduksioone nagu "Muhu kalur", "Koit ja Hämarik", "Laeva viimne ohe", "Nälg" jt.

2. Eesti arhitektuuri ajalugu.

Tln., 1965.

XIX saj. ehitismälestised. Lk. 333-433.

Hea ülevaate XIX saj. eesti arhitektuuri arengust annavad H. Ürpuse ja L. Gensi poolt koostatud peatükid "Eesti arhitektuuri ajaloo": XIX saj, esimese poole ehitismälestised. - Arhitektuur XIX saj. keskpaigast kuni Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsioonini.

3. Eesti skulptuur.

Tln., 1967.

224 lk., repr.

Album annab ülevaate eesti skulptuuri arengust möödunud sajandi lõpust tänapäevani, sisaldades 152 reproduktsiooni eesti skulptuuri paremikust. XIX saj. skulptuurilooming on esindatud A. Adamsoni ja A. Weizenbergi loomingu kaudu.

Teose lõpus biograafilised andmed esindatud tööde autorite kohta.

4. Erm, V.

Johann Köleri mõtteid kunstist, kunstnikust ja ta üles-
andeist.

"Kunst", 1961, nr. 4, lk. 26-31.

Käesolev valimik J. Köleri mõtteavaldusi kunsti kohta on võetud tema autobiograafilisest jutustusest, mis on ilmunud ajaloolise kuukirja "Русская старина" 1882.a. juuni ja 1886.a. novembri numbrites, samuti tema ulatuslikus käsi- kirjalisest pärandist.

J. Köleri töödest on reprodutseeritud "Autoportree", "Ema portree", "Ketraja".

5. Loodus, R.

Eesti rahvusliku kunsti sünniaeg. XIX saj.

"Noorus", 1969, nr. 1, lk. 48-57.

Kirjutise eesmärgiks on anda põgus ülevaade eesti rahvusliku kunsti sünnist ja nendest silmapaistvatest kunstnikest, kellest tavaliselt alustatakse eesti kunsti ajalugu - Johann Kölerist, August Weizenbergist, Amandus Adamsonist jt.

6. Nurk, T.

Amandus Adamson. 1855-1929.

Tln., 1960.

136 lk., portr., 16 lehte repr.

Monograafia annab ülevaate silmapaistva eesti skulptõri Amandus Adamsoni elust ja loomingu paremikust, mis kindlalt kuulub eesti kunsti raudvarasse. Teoses on toodud A. Adamsoni tööde nimestik, andmed ta tööde sitamise kohtakunstinäitustel, ulatuslik bibliograafia ja ligi 60 reproduktsiooni.

7. Realistlik kunst Eestis XIX saj. algusest kuni tänapäevani.

Tln., 1956.

137 lk., 47 lehte repr.

Tallinna Riikliku Kunstimuseumi alalise ülevaatenäituse "Realistlik kunst Eestis" kataloog annab ülevaate realistliku kunsti arenemisest Eestis XIX saj. algusest kuni tänapäevani. Eksponaatide kirjelduste juures on antud ka eluloolisi andmeid kunstnike kohta, nende hariduse käik. Kataloog on varustatud kunstiteoste rohkearvuliste reproduktsioonidega.

8. Vaga, V.

Eesti kunst. Kunstide ajalugu Eestis kaskajast meie päevini.

Trt.-Tln., 1940.

384 lk., repr., 48 lehte repr.

XIX saj, kunst. Lk. 47-231.

Käesoleva teose koostamisel tegi autor endale ülesandeks anda täielik ülevaade sellest, mis Eestis on loodud kujutavate kunstide ja kunstkäsitöö alal, alates XIII sajandist kuni raamatu ilmumise ajani, s.o. 40-ndate aastateni. Andes XIX saj. arhitektuuri, skulptuuri ja maalikunsti üldiseloostuse, analüüsib prof. V.Vaga põhjalikult eesti kunstnike vanema sugupõlve esindajate J.Köleri, K.Maibachi, A.Weizenbergi, A.Adamsoni, T.Grenzsteini jt, elu ja loomingut.

Teos sisaldab rohkesti reproduktsioone ja näiteid eesti maalist, arhitektuurist ja skulptuurist.

9. Vaga, V.

Kunst Tartus XIX sajandil.

Tln., 1971.

138 lk., illustr., 64 lehte illustr.

Käesolevas väljaandes käsitletakse maali, graafika ja joonistuse, vähesel määral ka skulptuuri arengut Tartus XIX saj. Arhitektuuri käsitus on välja jäetud.

Teos sisaldab 146 must-valget ja 8 värvilist reproduktsiooni.

VI p e a t ü k k

KUNSTIALANE KIRJANDUS UUSAJA KUNSTIKÜSIMUSTE ÕPETAMISEKS

KAHEKSANDAS KLASSIS

1. Feuchtwanger, L.

Goya ehk tunnetuse salakaval tee.

Tln., 1960.

636 lk., illustr.

Lion Feuchtwanger, juudi päritoluga saksa kirjanik on paljude ajalooliste romaanide ("Inetu hertsoginna", "Juut Süss", "Josephuse" - triloogia "Juudi sõda", "Pojad", "Päev saabub", "Vale-Nero", jt) autor. Käesolevas romaanis käsitleb ta rahva hulgast pärineva kuulsa hispaania kunstniku Francisco Goya elu aastatel 1793-1806 ja näitab tema kujunemist realistlikuks maalikunstnikuks. Ühtlasi annab L. Feuchtwanger laiahaardelise pildi toleaeegsest Hispaaniast. Seoses Goya kui kunstniku arenguga kirjeldab ta romaanis väga paljusid Goya teoseid.

2. Vries, T.

Rembrandt.

Tln., 1960.

320 lk.

Romaan jutustab hollandi maalikunstniku ja graafiku Rembrand van Rijni elu sellest ajajärgust, kus Rembrandti looming satub vastuollu kodanliku ühiskonnaga.

3. Березина, В.Н.

Жак Луи Давид.

Л., 1963.

64 стр. с илл.

Käesoleva ülevaate ülesandeks on anda ettekujutus prantsuse kunstniku Jacques-Louis David'i elust ja loomingust, tema ajastu ühiskondlikest-esteetilistest vaadetest ning selle ajaloolistest sündmustest. Põhiline tähelepanu on pühendatud revolutsioonilise perioodi töödele - see on kunstniku loomingu arengu tõeliselt heroilisele etapile.

4. Гастев, А.

Делакруа.

М., 1966.

224 стр. с илл.

Raamat, mis on ilmunud sarjast "Жизнь замечательных людей" jutustab prantsuse maalikunstnikust ja graafikust, romantismi ühest tähtsamast esindajast, maali "Vabadus viib rahva barrikaadidele" loojast, Eugene Delacroix'st.

5. Герман, М.

Давид.

М., 1964.

304 стр. с илл.

Loeme suurest prantsuse kunstnikust Jacques Louis David'ist, tema elust ning kuulsatest maalidest "Tapetud Marat" (1793), "Madame Recamier" (1800), "Horatiuste vanne" (1784).

6. Дневник Делакруа.

М., 1961.

Т. 1. 451 стр. с илл., 19 л. илл.

Т. 2. 441 стр. с илл., 15 л. илл.

Mineviku meistrite kirjandusteoste hulgas võib E. Delacroix "Päevik" õigusega üht esikohta täita.

E. Delacroix "Päevik" kujutab endast raamatut, mis tekkis nagu tahtmatult, seoses autori harjumusega aastaaastalt üles märkida oma elu mitmesuguseid sündmusi, mõtteid maalikunstist, kirjandusest ja filosoofiast.

"Päevikus" on rohkesti kuulsa meistri tööde reproduktsioone,

7. Кожина, Э.Ф.

Картины Делакруа в Эрмитаже.

Л., 1968.

31 стр. с илл.

Brošuur tutvustab Riiklis Ermitaažis säilitatavaid E. Delacroix maale "Lõvijaht Marokos" ja "Hobust saduldav marokolane", mis valmisid kunstnikul Alžeeria-reisi (1832) järel.

8. Кузнецова, И.А.

Луи Давид. Монографический очерк.

М., 1965.

252 стр. с илл.

J.-L. Davidi nimi on esile kutsunud palju ägedaid vaidlusi ja vastandlikke hinnaguid Euroopa kunsti ajaloos. Käesolev raamat on katseks ütelda siin sõna sekka nõukogude kunstiteadlaste positsioonideilt.

9. Курбе, Г.

Письма, документы, воспоминания современников.

М., 1970.

271 стр., 20 л. илл.

Käesoleva raamatu üheks põhiliseks ülesandeks on näidata, toetudes

Gustave Courbet enda ja tema kaasaegsete mõtteavaldustele, kui tihedalt tema kunst on seotud ajastuga, ajalooliste sündmustega, filosoofiliste ja kirjanduslike teooriatega, kriitiliste vaidlustega, kunstieluga ning kogu kunstniku üleskasvatanud ühiskondliku ja esteetilise keskkonnaga.

10. Милле, Жан Франсуа.

Альбом репродукций.

М.-Л., 1962.

12 стр., 24 л. илл.

Albumis on reprodutseeritud prantsuse kunstniku Jean Francois Millet peamised tööd maali ja graafika alalt, mis peegeldavad erinevaid külgi ja etappe tema kunstilise pärandi hulgas. Sissejuhatav artikkel on pühendatud mitte ainult kunstniku biograafiale ja üksikute tööde analüüsile, vaid selles antakse ka J.F. Millet loomingu üldiseloomustus.

Albumi koostajaks ja sissejuhatava artikli autoriks on Riikliku Ermitaaži vanem teaduslik töötaja V. Berezina.

11. Петров-Дубровский, А.

Мастер торжествующего света. Повесть о Рембрандте.

Для ствршего возраста.

М., 1964. 80 стр. с илл.

See jutustus räägib suure hollandi kunstniku-realisti Rembrandt van Rijn'i tööst ja elust. Lugeja ees möödub oma põhilistes etappides kogu Rembrandti raske ja võitlusrikas elu.

Raamat on illustreeritud Rembrandti maalide, ofortide ja jooniste reproduktsioonidega.

12. Тихомиров, А.Н.

Гюстав Курбе.

М., 1965.

190 стр. с илл.

Käesoleva väljaande aluseks on 1931.a. ilmunud sama autori monograafia "Gustave Courbet, Pariisi Kommuuni kunstnik. Tema elu ja looming".

Raamat on aga autori poolt tunduvalt ümber töötatud. G.Courbet'loominguga seotud probleeme on vaadeldud siin täielikumalt ja laiemalt.

13. Тяжелов, В.

Рембрандт.

М., 1968.

36 стр. с илл.

Brošüür tutvustab Rembrandti maale "Vanamehe portree", "Vennanaise portree", "Venna portree", "Assur, Aman ja Esfir" jt. mis asuvad A.S.Puškini nim. Kujutava Kunsti Muuseumis Moskvas ja on selle maja uhkuseks.

K O K K U V Õ T E

Diplomitöö eesmärgiks on anda ajalooõpetajatele ülevaade täiendavast kunstialasest kirjandusest ajaloo kursuse kultuuriteemade õpetamiseks V-VIII klassini. Kirjanduse nimestik on koostatud Fr. R. Kreutzwaldi nim. Eesti NSV Riikliku Raamatukogu fondide põhjal.

Töö koosneb kuuest peatükist. Esimeses neist "Nõukogude Eestis ilmunud üldine kunstialane kirjandus" vaadeldakse üldteoreetilisi^{kunsti} küsimusi käsitlevaid väljaandeid ja on mõeldud õpetajale teoreetiliseks enesetäiendamiseks. Järgnevad peatükid pakuvad abimaterjali kultuuriteemade õpetamiseks vanaaja, keskaja, NSV Liidu ajaloo (alates ürgkogukondliku korra perioodist - XIX saj. lõpuni), uusaja I osa ja Eesti NSV XIX saj. kunsti kohta. Kogu materjal esitatakse annoteeritud kujul. Peatükid on jaotatud programmis¹⁾ ettenähtud teemade järgi. rubriikidesse ja nende piirides esitatud alfabeetiliselt. Nii vaadeldakse vanaaja kunsti, osas ürgkogukondliku korra kunsti, Vana-Egiptuse, Ees-Aasia rahvaste, Vana-Hiina, Vana-India, Vana-Kreeka ja Vana-Rooma kunsti. Sama põhimõtte järgi on toimitud ka järgnevates peatükkides.

Kirjandust läbivaadatud teemade osas leidub piisavalt,

Программы восьмилетней и средней школы на 1971/72 учебный год. История. М., 1971.

kusjuures esineb kõikumisi üksikute peatükkide ja alajaotuste vahel. Nii on tunduvalt rohkem materjali renessansiajastu kunsti kohta kui romaani ja gooti stiilide valitsemise perioodi kohta, hoopis rohkem Vana-Egiptuse kui Ees-Aasia rahvaste kunsti kohta, rohkem Michelangelo kui Leonardo da Vinci loomingulise pärandi kohta. Peatükkidest on esikohal materjali hulga poolest II peatükk "Kunstialane kirjandus vanaaja kunstiküsimuste õpetamiseks viiendas klassis" 95 annoteeritud raamatu ja ajakirja artikliga.

NSV Liidu ajaloo kultuuriteemade õpetamiseks on materjali küllaldaselt ja peaaegu võrdselt kõigi teemade osas. Eriti võiks esile tõsta mõningaid väljaandeid XIX saj. maalikunstnikest.¹

Kahjuks ei saa aga sama öelda Eesti NSV ajaloo kultuuriteemade kohta. Siin jääb materjal väga napiks. Üldiselt ongi eestikeelset kunstialast kirjandust välja antud lünklikult ja ebaühtlaselt, peamiselt artiklitena. 1937.a. ilmunud V.Vaga "Üldine kunstiajalugu" on muutunud peaaegu bibliograafiliseks harulduseks, O. ja J.Kangilaski "Kunsti kukeaabit" ei suuda samuti kunstiajaloolise kirjanduse vaegust kõrvaldada. Seejärel pärast on püütud eestikeelse materjali valikul ära kasutada ka kõigile kättesaadavate ajakirjade "Kunst" ja "Noorus" vastavaid kunstialaseid artikleid.

Üldse on annoteeritud 341 raamatut ja ajakirja artiklit. Nimestiku koostamine on lõpetatud aprillis 1972.

¹ Беседы о живописи в школе. М., 1966. 256 стр.,
Г.К.Леонтьева, Питомцы муз. Книга о русских зодчих, ваятелях и живописцах первой половины XIX в, Л., 1968, 160 стр.;
Э.П.Гомберг-Вержбинская, Передвижники, Л., 1970, 235 стр. и т.д

Р Е З Ю М Е

Цель настоящей дипломной работы - дать преподавателям истории обзор дополнительной литературы по истории искусства для подготовки тем по культуре в пятом, шестом и седьмом классах. Списки литературы составлены на основании фондов Государственной библиотеки Эстонской ССР им. Фр.Р.Крейцвальда.

Работа состоит из шести глав. Первая из них - "Искусствоведческая литература, опубликованная в Советской Эстонии", - рассматривает издания, касающиеся общетеоретических вопросов искусства и предназначена учителя для теоретического самообразования. Последующие главы предлагают вспомогательный материал для подготовки уроков по искусству в пределах истории древнего мира, средневековья СССР (начиная с периода первобытно-общинного строя до конца XIX века), I части нового времени и Эстонской ССР (XIX век). Весь материал представлен в аннотированном виде. Главы распределены согласно темам, предусмотренным учебной программой^I, по рубрикам, в пределах которых материал дается в алфавитном порядке. Так в главе, посвященной искусству древнего мира, рассматривается искусство первобытно-общинного строя, древнего Египта, народов Передней Азии, древнего Китая, древней Индии, древней Греции и древнего Рима. По такому же принципу распределен материал последующих глав.

Литература по рассмотренным темам имеется в фондах вышеуказанной библиотеки в достаточной мере, но имеются колебания в количестве материалов по отдельным главам и разделам. Так,

I. Программы восьмилетней и средней школы на 1971/72 учебный год. История. М., 1971.

например, материалов об искусстве ренессанса^с значительно больше, чем об искусстве периода господства романского и готического стилей, литературы об искусстве древнего Египта больше, чем об искусстве народов Передней Азии, больше литературы о творческом наследии Микельанжело, чем Леонардо да Винчи. Из глав по количеству материала превалирует вторая - "Искусствоведческая литература для преподавания тем по искусству древнего мира в пятом классе", - включающая 95 аннотированных книг и журнальных статей. Для преподавания тем по культуре на уроках истории СССР материала достаточно и почти в равной мере по всем разделам. Особенно можно отметить некоторые издания о живописцах XIX века^I.

К сожалению, нельзя сказать того же о материалах по темам об искусстве Эстонской ССР. Литературы здесь очень мало. Искусствоведческая литература на эстонском языке издавалась очень неравномерно и она не затрагивает всех нужных вопросов. В основном издавались статьи. Вышедшая в 1937 году книга В.Вага "Общая история искусства" стала почти библиографической редкостью, а "Азбука изобразительного искусства" О. и Я. Кангиласки не восполняет пробел.

Поэтому при подборе материала на эстонском языке автор работы пытался использовать также статьи об искусстве в общедоступных журналах "Kunst" и "Noorus".

В общем количестве проаннотировано 341 книг и журнальных статей. Составление списков закончено в апреле 1972 года.

I. Беседы о живописи в школе М., 1966, 256 стр.

2. Г.К.Леонтьева. Питомцы муз. Книга о русских зодчих, ваятелях и живописцах первой половины XIX в. Л., 1968, 160 стр.

3. Э.П.Гомберг-Вержбинская. Передвижники, Л., 1970, 235 стр.
и т.д.

K I R J A N D U S E N I M E S T I K

Sissejuhatus

1. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm. Tln., 1961.
2. Agibalova, J.V. ja Donskoi, G.M. Keskaeg. Tln., 1971.
3. Kangilaski, O. ja J. Kunsti kukeaabits. Tln., 1967.
4. Leht, K. Esteetilise kasvatuse mõnest läh-
probleemist ja arengujoonest.
"Nõukogude Kool", 1970, nr.4,
lk. 285-295.
5. Rehe, E. Vestlusi maitsest. Tln., 1970.
6. Sema, H. Kultuuriteemade käsitlemisest
kaheksanda klassi uusaja kursuses.
"Nõukogude Kool", 1971, nr. 9,
lk. 644-649.
7. Õispuu, S. Eelülesanded ajaloo õpetamisel.
"Nõukogude Kool", 1969, nr. 3,
lk. 192-195.
8. Õispuu, S. Õpilaste emotsionaalse sfääri
mõjustamisest ajaloo õpetamisel.
"Nõukogude Kool", 1971, nr.9,
lk. 650-654.
9. Программы восьмилетней и средней школы на 1971/72 учебный год. История. М., 1971.
10. Зкземплярский, В.М. Очерки психологии учебно-
воспитательной работы в школе.
М., 1955.

I peatükk

Nõukogude Eestis ilmunud üldine kunstialane kirjandus

1. Lenin, V.I. Kirjandusest ja kunstist. Tln., 1964.
2. Aaviksoo, V. Õpilaste maailmavaateline ja esteetiline kasvatamine vene kunsti ajaloo kaudu. Tln., 1966.
3. Astahhov, I.B. Mis on esteetika. Esteetika kui teadus. Tln., 1964.
4. Eesti arhitektuuri ajalugu. Tln., 1965.
5. Eesti kunsti ajalugu. 2.kd. Tln., 1970.
6. Eesti rahvakunst. Tln., 1970.
7. Iljin, M.A. Arhitektuuri mõistmise alused. Tln., 1967.
8. Joganson, B.V. Kuidas mõista kujutavat kunsti. Tln., 1961.
9. Kagan, M.S. Esteetika algeid. Tln., 1970.
10. Kangilaski, O. ja J. Kunsti kukeaabits, Tln., 1967.
11. Kožinov, V.V. Kunstiliigid. Tln., 1962.
12. Kõrgrenessansi suurmeisterid Itaalias. Tln., 1965.
13. Neihardt, A.A. ja Šišova, I.A. Vanaaja seitse maailmaimet. Tln., 1969.
14. Otloot, H. ja Veski, A. Arhitektuuri ja ehitustehnika alused. Tln., 1952.
15. Rehe, E. Vestlusi maitsest. Tln., 1970.
16. Ruuber, G. Ilu seaduspärasustest. Tln., 1965.
17. Stolovitš, L. Ilu ja ühiskond. Tln., 1969.
18. Vende, E. Väärismetalltööd Eestis. XIV-XIX sajandini. Tln., 1967.
19. Võitlus realismi eest 20-ndate aastate kujutavas kunstis. Materjale, dokumente, mälestusi. Tln., 1970.

20. Väike esteetika leksikon. Tln., 1965.

II peatükk

Kunstialane kirjandus vanaaja kunstiküsimuste õpetamiseks viiendas klassis.

1. Adamson, J. Olümpia pidustused Vana-Kreekas. Trt., 1935.
2. Aspel, A. Sissejuhatus kunstivooludesse. Trt., 1933.
3. Ceram, C.W. Jumalad, hauakambrid, õpetlased. Tln., 1961.
4. Einmann, E. Püramiidide maal. Tln., 1963.
5. Kaal, A. Muljeid ja mõtteid India-sõidult. Tln., 1958.
6. Kaal, A. Pilg tänapäeva Hiinasse. Tln., 1961.
7. Kangilaski, J. India kunst. "Noorus", 1968, nr. 8, lk. 64-69.
8. Kangilaski, J. Laokoon. "Noorus", 1969, nr. 3, lk. 65-66.
9. Kangilaski, O. ja J. Kunsti kukeaabits. Tln., 1967.
10. Kosven, M. Esiaja kultuuriloo põhijooni. Tln., 1961.
11. Lhote, H. Tassili freskode otsinguil. Tln., 1966.
12. Lipin, L. ja Belov, H. Savist raamatud. Tln., 1956.
13. Matt, E. Vana-Idamaa kunstimälestised. "Kultuur ja Elu", 1961, nr. 3, lk. 36-38.
14. Moisar, E. 22 päeva Hiinas. Tln., 1959.
15. Neihardt, A.A. ja Šišova, I.A. Vanaaja seitse maailmaimet. Tln., 1969.
16. Nerlich, G. Ja Ganges voolab edasi. Tln., 1968.
17. Niit, E. ja Kross, J. Muld ja marmor. Tln., 1968.

18. Utter, Õ. Metoodiline juhend Klassikalise Muinasteaduse Muuseumiga tutvumiseks. Trt., 1969.
19. Vaga, V. Üldine kunstiajalugu. Trt., 1937.
20. Welker, K. Kui puudusid veel aastaarvud. Tln., 1969.
21. Андреева, М. В. Памятники Римской культуры. М., 1959.
22. Античная скульптура. Греция. М., 1961.
23. Античная скульптура. Рим. М., 1965,
24. Ащепков, Е. А. Архитектура Китая. М., 1959.
25. Белецкий, П. Китайское искусство. Киев, 1956.
26. Белов, Г. Д. Скульптура школы Скопаса в Эрмитаже. Л.-М., 1964.
27. Блаватская, Т. В. Ахейская Греция. М., 1966.
28. Блаватский, В. Д. Архитектура Древнего Рима. М., 1938.
29. Брито́ва, Н. Греческая терракота. М., 1969.
30. Брунов, Н. Греция. М., 1935.
31. Воцинина, А. А. Очерк истории Древне-Римского искусства. Л., 1947.
32. Вяткин, Р. В. Музей и достопримечательности Китая. М., 1962.
33. Галеркина, О. И. и Богданов, Б. Л. Искусство Индии в древности и средние века. М., 1963.
34. Глухарева, О. и Дени́ке, Б. Краткая история искусства Китая. М.-Л., 1948.
35. Грач, Н. и Скуднова, В. М. Древние греки на юге нашей страны. Л., 1963.

36. Декоративное искусство Помпей и Рима. М., 1967
37. Древнеримская живопись. Л.-М., 1966.
38. Древний мир в иллюстрациях. М., 1961.
39. Древняя Греция и Древний Рим. Библиографический указатель изданий, вышедших в СССР. (1895-1959 г.г.) М., 1961.
40. Жизнь древнего человека. Прага, 1960.
41. Искусство Ассиро-Вавилонии. 12 открыток. М., 1961.
42. Искусство Древнего Востока. М., 1968.
43. Искусство Древнего Египта. 16 открыток. М., 1961.
44. Искусство Древней Индии. 16 открыток. М., 1967.
45. Искусство Индии. М., 1958.
46. Искусство Индии. Сборник статей. М., 1969.
47. Искусство Эгейского мира и Древней Греции. М., 1970.
48. Картер, Г. Гробница Тутанхамона. М., 1959.
49. Кобылина, М.М. Аттическая скульптура. века до н.э. М., 1953.
50. Кобылина, М.М. Милет. М., 1965.
51. Колпинский, Ю.Д. Древняя Греция. Образ человека в искусстве. М.-Л., 1939.
52. Колпинский, Ю.Д. По Греции и Италии. М., 1960.
53. Короцкая, А. Сокровища Индийского искусства. М., 1966.
54. Крамер, С.Н. История начинается в Шумере. М., 1965.
55. Культура и искусство Вавилонии, Ассирии и соседних стран. М., 1963.
56. Культура и искусство Древней Греции. Л., 1968.
57. Лосева, И. Искусство Древней Месопотамии. М., 1946.
58. Маккей, Э. Древнейшая культура долины Инда. М., 1951.

59. Матъе, М.Э. Искусство Древнего Египта.
М., 1961.
60. Матъе, М.Э. Искусство Древнего Египта.
М., 1970.
61. Мирон и Поликлет. Альбом репродукций. М., 1961.
62. Окладников, А.П. Утро искусства, Л., 1967.
63. Павлов, В.В. Египетская скульптура в Государственном музее А.С.Пушкина.
М., 1949.
64. Павлов, В.В. Египетский портрет веков.
М., 1967.
65. Павлов, В.В. Искусство Древнего Египта.
М., 1962.
66. Памятники искусства древнего Египта в музеях Советского Союза. М., 1959.
67. Памятники искусства Китая в музеях СССР. М., 1959.
68. Полевой, В.М. Искусство Греции. Древний мир.
М., 1970.
69. Прокофьев, О. Искусство Индии. М., 1964.
70. Ривкин, Б.И. Античное искусство. М., 1972.
71. Ривкин, Б.И. В долине Алфея. Олимпийские игры в искусстве Древней Греции. М., 1969.
72. Ривкин, Б.И. Малая история искусств. Античное искусство. М., 1972.
73. Сергеенко, М.Е. Помпей. М.-Л., 1949.
74. Соколов, Г. Искусство Древнего Рима.
М., 1971.
75. Тюляев, С.И. Искусство Индии. Архитектура, изобразительное искусство,

- художественное ремесло. Л.-М.,
1968.
76. Фингарет, С.И. Искусство Древнего Египта в соб-
рании Эрмитажа. Л., 1970.
77. Фидий, М., 1962.
78. Ходжаш, С. Египетское искусство в государст-
венном музее изобразительных искусств.
им. А.С.Пушкина. М., 1971.
79. Шапиро, Ю. Культура и искусство Китая. Путе-
шествие в прошлое по залам Эрми-
тажа. Л., 1963.
80. Ägypten. Leipzig, 1960.
81. Ägyptische Kunst. Praha, 1962.
82. Assyrische Palastreliefs. Prague, 1960.
83. Champdor, A. Die altägyptische Malerei. Leipzig,
1959.
84. Champdor, A. Kunst Mesopotamiens. Leipzig, 1964.
85. Corpus Vasorum Antiquorum. Berlin, 1960.
86. Fořtova-Šamalova, P. Das Ägyptische Ornament. Praha, 1963.
87. Franz, H.G. Buddhistische Kunst Indiens. Leipzig,
1965.
88. Griechische Tempel. Leipzig, 1970.
89. Hayens, D.L. Der Pantheonfries. Prag, 1958.
90. Lajoux, J.D. Wunder des Tassili n'Ajju. Leipzig,
1962.
91. Mayer, G.R. Altorinetalische Denkmäler im Vorder-
asiatischen Museum zu Berlin. Leipzig,
1965.
92. Rühlmann, G. Kleine Geschichte der Pyramiden.
Leipzig, 1962.

93. Schmidt, E. Der Grosse Altar zu Pergamon.
Leipzig, 1961.
94. Sumerische Kunst. Leipzig, 1966.
95. Wimmer, H. Im Lande der Pyramiden. Dresden,
1961.

III peatükk

Kunstialane kirjandus keskaja kunstiküsimuste õpetamiseks kuuendas klassis.

1. Aspel, A. Sissejuhatus kunstivooludesse.
Trt., 1933.
2. Bernštein, B. Leonardo da Vinci. "Looming",
1952, nr. 2, lk. 482-488.
3. Ceram, C.W. Jumalad, hauakambrid, õpetlased.
Tln., 1961.
4. Dživilegov, A.K. Michelangelo. Tln., 1962.
5. Iljin, M. Arhitektuuri mõistmise alused.
Tln., 1967.
6. Kaal, A. Muljeid ja mõtteid India-sõidult.
Tln., 1958.
7. Kaal, A. Pilk tänapäeva Hiinasse. Tln.,
1961.
8. Kangilaski, J. India kunst. "Noorus", 1968, nr. 8,
lk. 64-69.
9. Kangilaski, J. Kuus tuhat aastat kunsti. Kesk-
aeg. "Noorus", 1965, nr. 4, lk. 60-62.
10. Kangilaski, J. Kuus tuhat aastat kunsti. Renes-
sans. "Noorus", 1965, nr. 5, lk. 40-42.

11. Kangilaski, J. Mehhiko vanast kunstist. "Noorus", 1967, nr.6, lk.51-52.
12. Kangilaski, O. ja J. Kunsti kukeaabits. Tln., 1967.
13. Kõrgrenessansi suurmeistreid Itaalias. Tln., 1965.
14. Moisar, E. 22 päeva Hiinas. Tln., 1958.
15. Nerlich, G. Ja Ganges vooab edasi. Tln., 1968.
16. Okas, E. Muljeid Pariisist. "Kunst", 1963, nr. 2, lk. 49-53.
17. Okas, E. Mälestuskilde Itaalia-reisilt. "Kunst", 1962, nr. 2, lk. 26-32.
18. Peets, H. Klaasimaalikunst. Trt., 1938.
19. Raam, V. Kolm ja pool tuhat aastat kunsti. "Kunst" 1961, nr. 3, lk. 23-32.
20. Rolland, R. Michelangelo. Trt., 1931.
21. Stone, I. Michelangelol Agoonia ja ekstaas. Tln., 1967.
22. Töötav ja pidutsev keskaeg. Trt.-Tln., 1938.
23. Vaga, V. Üldine kunstiajalugu. Trt., 1937.
24. Ашепков, Е.А. Архитектура Китая. М., 1959.
25. Банк, А.В. Византийское искусство в собраниях Советского Союза. Л.-М., 1966.
26. Банк, А.В. Искусство Византии в собрании Гос. Эрмитажа. Л., 1960.
27. Белетский, П. Китайское искусство. Киев., 1956.
28. Бернсон, Б. Живописцы итальянского Возрождения. М., 1965.
29. Веймарн, Б.В. и др. Искусство арабских народов. Средневековый период. М., 1960.

30. Венецианская живопись эпохи Возрождения. Картины Дрезденской галерей. М., 1956.
31. Виноградова, Н.А. Искусство средневекового Китая. М., 1962.
32. Всеволожская, С.Н. и др. Итальянская живопись веков в собрании Эрмитажа. Л., 1964.
33. Вяткин, Р.В. Музей и достопримечательности Китая. М., 1962.
34. Галеркина, О.И. и Богданов, Б.Л. Искусство Индии в древности и средние века. М., 1962.
35. Глухарева, О. и Денике, Б. Краткая история искусства Китая. М.-Л., 1948.
36. Глуковский, М.А. Мадонна Литта. Картина Леонардо да Винчи в Эрмитаже, М., 1959.
37. Глуковский, М.А. Леонардо да Винчи. Творческое биография. Л.-М., 1958.
38. Гуляев, В.И. Америка и Старый Свет в доколумбову эпоху. М., 1968.
39. Данилова, И. Итальянская монументальная живопись. М., 1970.
40. Дживелегов, А. Леонардо да Винчи. М., 1969.
41. Дмитриева, О. Художники итальянского Возрождения веков. Л., 1959.
42. Изобразительное искусство Китая. М., 1956.
43. Искусство Древней Мексики. М., 1962.
44. Искусство Индии. М., 1958.
45. Искусство Индии. Сборник статей. М., 1969.
46. Киндеев, Р.В. Искусство Древней Америки. М., 1962.

47. Кинжалов, Р. В. Искусство древних майя. Л., 1968.
48. Кинжалов, Р. В. Культура древних майя. Л., 1971.
49. Кинжалов, Р. и Белов, А. Падение Иеночтитлана. Л., 1956.
50. Короцкая, А. Архитектура Индии раннего средневековья. М., 1964.
51. Короцкая, А. Сокровища индийского искусства. М., 1966.
52. Леонардо да Винчи. Архитектор. М., 1952.
53. Любимов, Л. Д. Небо не слишком высоко. М., 1970.
54. Микеланджело Буонарротти. Альбом репродукций. М., 1964.
55. Несселштраус, Ц. Т. Искусство Западной Европы в средние века. Л.-М., 1964.
56. Памятники искусства Индии. в собраниях музеев СССР. М., 1956.
57. Памятники искусства Китая. в музеях СССР. М., 1959.
58. Памятники культуры и искусства Древней Америки. Л., 1958.
59. Писарская, Л. В. Памятники Византийского искусства веков в государственной оружейной палате. Л.-М., 1964.
60. Прокофьев, Г. В. По Италии. М., 1971.
61. Прокофьев, О. Искусства Индии. М., 1964.
62. 50 кратких биографии мастеров Западноевропейского искусства веков.
63. Ротенберг, Е. Искусство Италии. Средняя Италия в период Высокого Возрождения. М., 1966.
64. Ротенберг, Е. И. Искусство Италии века. М., 1967.
65. Ротенберг, Е. И. Микеланджело. М., 1964.
66. Сопицинский, О. И. Искусство Западноевропейского средневековья. М., 1964.

67. Средневековое искусство. М., 1962.
68. Шандровская, В.С. Культура и искусство Византий.
Л., 1963.
69. Шапиро, Ю. Культура и искусство Китая.
Л., 1963.
70. Элиасберг, Н.Е. Рафаэль Санти. М., 1969.
71. Franz, H.G. Hinduistische und islamische
Kunst Indiens. Leipzig, 1967.
72. Indische Miniaturen. Dresden. 1967.

IV peatükk

Kunstialane kurjandus NSV Liidu ajaloo kultuuriteemade
õpetamiseks seitsmendas klassis.

1. Iljin, M. Arhitektuuri mõistmise alused.
Tln., 1967.
2. Keevallik, J. Vene ikoon. "Noorus", 1967,
nr. 3, lk. 58-61.
3. Matt, F. Freskomaalist. "Noorus", 1960,
nr. 8, lk. 18-19.
4. Soonpää, L. Andrei Rubljov. "Kunst", 1961,
nr. 1, lk. 47-51.
5. Алексеева, Т.В. Боровиковский. М., 1960.
6. Аркин, Д. Растрелли. М., 1954.
7. Бадер, О.Н. Каповая пещера. М., 1965.
8. Берхин, Л.П. и
Галанина, Л.К. Скифы. Л.-М., 1964.
9. Блавацкий, В.Д. Паникапей. М., 1964.
10. Брашенский, И. Сокровища скифских царей.
М., 1967.

11. Брук, Я. В. Живое наследие. Беседы о древнерусской живописи. М., 1970.
12. Бущик, Л. П. Иллюстрированная история СССР. вв. Москва, 1970.
13. Вагнер, Г. К. Декоративное искусство в архитектуре Руси. X - XIII веков. М., 1964.
14. Вагнер, Г. К. Мастера древнерусской скульптуры. Рельефы Юрева-Польского. М., 1966.
15. Вагнер, Г. К. Скульптура Древней Руси. XII в. Владимир. Боголюбово. М., 1969.
16. Волынский, Л. Лицо времен. Книга о русских художниках. М., 1965.
17. Воронин, Н. Владимир, Боголюбово, Суздаль, Юрьев-Польский. М., 1967.
18. Воронин, Н. Древнерусское искусство.
19. Воронина, Н. М. Левицкий.
20. Гершензон-Чегодаева, Н. М. Дмитрий Григорьевич Левицкий. М., 1964.
21. Гурина, Н. Н. Мир глазами древнего художника Карелии. Л., 1967.
22. Данилова, И. И. Иван Аргунов. Русский крепостной художник века. М., -Л., 1948.
23. Демина, Н. "Троица" Андрея Рублева. М., 1963.
24. Драчук, В. С. Шаг неведомое. Симферополь, 1971.
25. Древнерусское искусство. Художественная культура Москвы и прилежащих к ней княжеств. вв. М., 1970.
26. Древнерусское искусство. Художественная культура Новгорода. М., 1968.

27. Древнерусское искусство. ХVII век. М., 1964.
28. Древний мир в иллюстрациях. М., 1961.
29. Жидков, Г. В. Русское искусство ХVII века.
М., 1971.
30. Жизнь древнего человека. Прага, 1960.
31. Засурцев, П. И. Новгород - открыты археологами.
М., 1967.
32. Иванова, А. П. Искусство античных городов
Северного Причерноморья. Л., 1953.
33. Иванова, А. П. Скульптура и живопись Боспора.
Киев, 1966.
34. Ильинская, В. А. Скифы Днепровского лесостепного
левобережья. Киев, 1968.
М., 1957.
35. Казаков, .
36. Каргер, М. К. Новгород. Художественные памятники
ХII - ХVII веков. Л., 1970.
Л., 1970.
37. Кармир-Блур. Л., 1970.
38. Кижичи. М., 1971.
39. Коломенское.
40. Крессальский, Н. И. София Киевская. М., 1958.
41. Лазарев, В. Н. Андрей Рублев. М., 1960.
42. Лазарева, О. П. Русский скульптор Федот Шубин.
М., 1965.
43. Лапшина, Н. П. Русское искусство ХVIII века.
М., 1963.
44. Махнева, О. А. Неаполь скифский. Симферополь,
1968.
Баженов. М., 1951.
45. Михайлов, А. И. Искусство Московской Руси.
46. Ленева, Н. Вторая половина ХV - ХVII вв.
М., 1965.

47. Неизвестные и предполагаемые постройки В.И.Баженова.
М., 1951.
48. Окладников, А.П. Олень золотые рога. Рассказы об охоте за наскальными рисунками. М., 1964.
49. Окладников, А.П. Утро искусства. Л., 1967.
50. Памятники архитектуры Новгорода XI-XVI веков. Л.-М., 1966.
51. Первобытная культура. Путеводитель по выставке. Вып. I.
М., 1955.
Вып. 2. М., 1956.
52. Пиотровский, Б.Б. Искусство Урарту. VIII-VI вв. до н.э. Л., 1962.
53. Плетнева, Г.С. Первобытное искусство в собрании Эрмитажа. Л., 1963.
54. Постройки архитектора В.И.Баженова. М., 1950.
55. Прибытков, В.С. Сквозь жар души. О трех древнерусских живописцах. М., 1968.
56. Раппопорт, П.А. Древнерусская архитектура.
М., 1970.
57. Андрей Рублев и его эпоха. М., 1971.
58. Савватеев, Ю.А. Рисунки на скалах. Петрозаводск, 1967.
59. Смирнова, Э.С. Живопись древней Руси. Л., 1970.
60. Снегирев, В. Зодчий Баженов. М., 1962.
61. Сокольский, Н.И. Античные деревянные саркофаги Северного Причерноморья. М., 1969.
62. Совольский, Н.И. Деревообрабатывающее ремесло в античных государствах Северного Причерноморья. М., 1971.
63. Ставиский, Б.Я. Двадцать пять веков среднеазиатской культуры. Л., 1963.

64. Ставиский, В.Я. Между Памиром и Каспием. Средняя Азия в древности. М., 1966.
65. Столетов, И.А. и Маслов, В.М. Владимир. М., 1971.
66. Терракоты Северного Причерноморья. М., 1970.
67. Толстов, С.П. По следам Древнехорезмийской цивилизации. М., Л., 1948.
68. Формозов, А.А. Очерки по первобытному искусству. М., 1969.
69. Храм Покрова на Нерли. Л., 1970.
70. Цветаева, Г.А. Сокровища Причерноморских курганов. М., 1968.
71. Черников, С.С. Загадка золотого кургана. М., 1965.
72. Шубин, Федот Иванович. Альбом репродукций. М., 1956.
73. Шульц, П. Мавзолей Неаполя Скифского. М., 1953.
74. Янин, В.Л. Я послал тебе бересту... М., 1965.

V peatükk

Kunstialane kirjandus NSV Liidu ajaloo kultuuriküsimuste õpetamiseks kaheksandas klassis.

1. Amandus Adamson. 1855-1929. Juubelinäituse kataloog. Tallinn, 1955.
2. Bernštejn, B. Aleksander Ivanovi loomingu tähtsusest. "Kunst", 1959, nr.1, lk. 41-49.

3. Eesti arhitektuuri ajalugu. Tln., 1965.
4. Eesti skulptuur, Tln., 1967.
5. Erm, V. Johann Köleri mõtteid kunstist, kunstnikust ja ta ülesandeist. "Kunst", 1961, nr. 4, lk. 26-31.
6. Gens, J. Vene realistlik maalikool. "Peredviižnikud". Tln., 1949.
7. Loodus, R. Eesti rahvusliku kunsti sünniaeg. XIX saj. "Noorus", 1969, nr. 1, lk. 48-57.
8. Nurk, T. Amandus Adamson. Tln., 1960.
9. Realistlik kunst Eestis XIX saj. algusest kuni tänapäevani.
10. Repin, I. Kauge kuid lähedane. Tln., 1963.
11. Vaga, V. Eesti kunst. Trt-Tln., 1940.
12. Vaga, V. Kunst Tartus XIX sajandil. Tln., 1971.
13. Аркин, Д. Захаров и Воронихин. М., 1953.
14. Асафьев, В. В. Русская живопись. Мысли и думы. Л.-М., 1966.
15. Беседы о живописи в школе. М., 1966.
16. Брюллов, К. П. Альбом репродукций. М.-Л., 1960.
17. Брюллов, К. П. Альбом репродукции. Л.-М., 1964.
18. Брюллов в письмах, документах и воспоминаниях современников. М., 1961.
19. Васнецов, В. М. Альбом репродукций. М., 1967.
20. Венецианов, А. Г. Альбом репродукций. М.-Л., 1963.
21. Венецианов, А. Г. Русские женщины. М., 1969.
22. Волынский, Л. Лицо времен. М., 1965.
23. Гомберг-Вержбинская, Э. П. Передвижники. Л., 1970.
24. Гофман, И. М. Иван Петрович Мартос. Л., 1970.

25. Гримм, Г. Г. Архитектор Воронихин. Л.-М., 1963.
26. Иванов, А. А. Альбом репродукций. М., 1962.
27. Иванов, А. А. Альбом репродукций. М., 1969.
28. Иванов, А. А. 150 лет со дня рождения. Каталог выставки. М., 1956.
29. Канделаки, Р. Мятежная молодость. М., 1965.
30. Кончаловская, Н. Дар бесценный. Романтическая быль. М., 1964.
31. Лапунова, Н. Ф. Иван Николаевич Крамской. М., 1964.
32. Лапунова, Н. Ф. В. Г. Перов. М., 1968.
33. Леонтьева, Г. К. Питомцы муз. Л., 1968.
34. Лобанов, В. Виктор Васнецов в Москве. М., 1961.
35. Минченков, Я. Д. Воспоминания о передвижниках. Л., 1963.
36. Моргунова-Рудницкая, Н. Д. Илья Репин. Жизнь и творчество. М., 1965.
37. Осокин, В. В. Васнецов. М., 1959.
38. Перепелкина, Г. П. В. И. Суриков. М., 1966.
39. Перов, В. Г. М., 1956.
40. Пильявский, В. И. Зодчий Росси. М., Л., 1951.
41. Прытков, В. А. Любимые русские художники. М., 1963.
42. Ракова, М. М. Брюллов-портретист. М., 1956.
43. Ракова, М. М. Русское искусство первой половины XIX века. М., 1961.
44. Репин, И. Е. Альбом репродукций. М., 1968.
45. Репин, И. Е. Картина И. Репина "Запорожцы". Л., 1960.
46. Репин, И. Е. Картина И. Е. Репина "Крестный ход в Курской губернии". М., 1962.
47. Русское искусство. Очерки о жизни и творчестве художников второй половины XIX века. М., 1962.

48. Сарабьянов, Д. В. Павел Андреевич Федотов. М., 1969.
49. Скульптор Орловский. Памятник М. И. Кутузову и М. Б. Барклаю-де Толли. Л., 1967
50. Суриков, В. И. Альбом репродукций. М., 1969.
51. Суриков, В. И. Картина В. И. Сурикова "Боярыня Морозова". М., 1960.
52. Суриков, В. И. Картина В. И. Сурикова "Утро стрелецкой казни". М., 1960.
53. Федоров-Давыдов, А. А. И. Е. Репин. М., 1961.
54. Шер, Н. С. Рассказы о русских художниках. М., 1966.
55. Шкловский, В. Б. Повесть о художнике Федотове. М., 1965.
56. Шмидт, И. Демут-Малиновский. М., 1960.
57. Шурыгин, Я. И. Борис Иванович Орловский. Л.-М., 1962.
58. Яковлев, В. Н. О великих русских художниках. М., 1962.

VI peatükk

Kunstialane kirjandus uusaja kunstiküsimuste õpetamiseks
kaheksandas klassis

1. Feuschtwanger, L. Goya ehk tunnetuse salakaval tee. Tln., 1958.
2. Vries, T. Rembrandt. Tln., 1960.
3. Березина, В. Н. Жак Луи Давид. Л., 1963.
4. Гастев, А. Делакруа. М., 1966.
5. Герман, М. Давид. М., 1964.
6. Дневник Делакруа. М., 1961.

7. Кожина, Е.Ф. Картины Делакруа в Эрмитаже.
Л., 1968.
8. Кузнецова, И.А. Луи Давид. Монографический очерк.
М., 1965.
9. Гурьбе, Г. Письма, документы, воспоминания
современников. М., 1970.
10. Милле, Ж.Б. Альбом репродукций. М.-Л., 1962.
11. Петров-Дубровский, А. Мастер торжествующего света.
Повесть о Рембрандте. М., 1964.
12. Тихомиров, А.Н. Гюстав Курбе. М., 1965.
13. Тяжелов, В. Рембрандт. М., 1968.

S I S U K O R D

Sissejuhatus	lk. 1
I Nõukogude Eestis ilmunud üldine kunstialane kirjandus	lk.12
II Kunstialane kirjandus vanaaja kunstiküsimuste õpetamiseks viiendas klassis	
1. Ürginimeste kunsti käsitlev kirjandus	lk.21
2. Vana-Egiptuse kunsti käsitlev kirjandus	lk.25
3. Ees-Aasia rahvaste kunsti käsitlev kirjandus	lk.35
4. Vana-India kunsti käsitlev kirjandus	lk.41
5. Vana-Hiina kunsti käsitlev kirjandus	lk.46
6. Vana-Kreeka kunsti käsitlev kirjandus	lk.49
7. Vana-Rooma kunsti käsitlev kirjandus	lk.61
t	
III Kunstialane kirjandus keskaja kunstiküsimuste õpetamiseks kuuendas klassis	
1. Bütsantsi kunsti käsitlev kirjandus	lk.67
2. Kalifaadi maade kunsti käsitlev kirjandus	lk.71
3. Euroopa keskaegset kunsti käsitlev kirjandus	lk.72
4. Hiina keskaegset kunsti käsitlev kirjandus	lk.77
5. India keskaegset kunsti käsitlev kirjandus	lk.81
6. Ameerika põlisrahvaste kunsti käsitlev kirjandus	lk.86
7. Euroopa kultuuri XV saj. lõpul kuni XVII saj. 1.poolel käsitlev kirjandus	lk.91
8. Leonardo da Vinci, Michelangelo ja Raffaeli elu ning loomingut käsitlev kirjandus	lk.98

- IV Kunstialane kirjandus NSV Liidu ajaloo kultuuri-
teemade õpetamiseks seitsmendas klassis
1. Ürgkogukondliku korra kunsti käsitlev kirjandus lk.103
 2. Taga-Kaukaasia ja Kesk-Aasia orjanduslike
riikide kunsti käsitlev kirjandus lk.108
 3. Musta mere põhjaranniku muistsete rahvaste
kunsti käsitlev kirjandus lk.111
 4. Vana-Vene kultuuri käsitlev kirjandus lk.118
 5. Vladimiri suurvürstiriigi kunstimälestisi
käsitlev kirjandus lk.120
 6. Novgorodimaa kunstimälestisi käsitlev
kirjandus lk.123
 7. Vene kultuuri arenemist XIV-XVI saj,
käsitlev kirjandus lk.126
 8. Venemaa kultuuri XVII ja XVIII saj. 1.poolel
käsitlev kirjandus lk.132
 9. Kunstialane kirjandus Venemaa XVIII saj.
2.poole kunstist lk.134
- V Kunstialane kirjandus NSV Liidu ajaloo kultuuri-
küsimuste õpetamiseks kaheksandas klassis
1. Venemaa XIX saj. kunsti tervikuna käsitlev
kirjandus lk.141
 2. Venemaa XIX saj. 1.poole kunsti käsitlev
kirjandus lk.143
 3. Venemaa XIX saj. 2.poole kunsti käsitlev
kirjandus lk.153
 4. XIX saj. eesti kunsti käsitlev kirjandus lk.162

VI Kunstialane kirjandus uusaja kunstiküsimuste õpetamiseks kaheksandas klassis	lk.167
Kokkuvõte	lk.172
Резюме	lk.174
Kirjanduse nimestik	lk.176
Sisukord	lk.196